

A photograph of a residential courtyard. In the foreground, a paved path made of grey bricks leads towards the background. To the left is a yellow brick building with white window frames and a balcony. To the right is a taller, light brown building with many windows. A large, leafy green tree stands in the center-right. The sky is clear and blue. The overall scene is bright and sunny.

KURJENMÄENKATU 4 JA 6

RAKENNUSHISTORIASELVITYS 10.9.2022

Selvitysalueen sijainti opaskartalla. Kuva Turun karttapalvelu.

Kannen kuva; näkymä asuntolan ja Kurjenmäkikoti 2 väliseltä pihakujanteelta.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
Perustiedot	4
Tiivistelmä ja johtopäätökset	6
Aikajana	7
1. Taustaa	8
1.1 Vaivaistaloista kunnallisten vanhainkotien uudistukseen	8
1.2 Turun kaupungin Eteläinen takamaa	9
1.2 Köyhäntalosta kunnalliskodiksi	10
1.3 Alueen varhaiset asemakaavat	13
1.4 Rakennusten suunnittelijat	15
2. Kunnalliskodin henkilökunnan asuinrakennus	17
2.1 Suunnittelu ja rakentaminen	17
2.2 Myöhemmät muutokset	23
3 Kurjenmäkikodit	31
3.1 Taustaa; 1980-luvun moniarvoinen arkkitehtuuri ja laajeneva rakennustoiminta	31
3.2 Suunnittelu ja rakentaminen, Kurjenmäkikoti 1	32
3.3 Suunnittelu ja rakentaminen, Kurjenmäkikoti 2	39
4. Muutoksia ympäristössä	47
5. Nykytila ja säilyneisyys	51
5.1 Kunnalliskodin henkilökunnan asuntola (rak 38 Rakennus)	51
5.2 Kurjenmäkikodit (rak 41 ja 42)	61
5.3 Piha-alue	77
6. Arvot ja ominaispiirteet	80
4.1 Aiemmin tunnistetut arvot ja suojelua koskevat päätökset	80
4.2 Ominaispiirteet ja säilyneisyys	80
Lähteet	84

Johdanto

Tehtävänä on ollut laatia rakennushistoriaselvitys vuonna 1957 valmistuneesta Turun kunnalliskodin henkilökunnan asuntolasta (rakennus 38) sekä vuosina 1989 ja 1991 valmistuneista Kurjenmäkikoti 1 ja 2 vanhainkotirakennuksista (rakennukset 41 ja 42). Selvitys on laadittu 2021 käynnistyneen asemakaavamuutoksen taustaselvityksenä.

Selvitysalue käsittää Kurjenmäen kaupunginosan korttelin 2 tontit 8 ja 9. Alue on osa entisen kunnalliskodin tonttia, joka kunnalliskodin aikana pääosin on ollut viljely- ja puutarhakäytössä. Kunnalliskodin vanhemmat 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa rakennetut laitos- ja talousrakennukset jäävät selvitysalueen ulkopuolelle. 2010-luvulla on osa näistä rakennuksista muutettu asuinkäyttöön ja aluetta on täydennetty uudisrakennuksin. Alue rajautuu idässä liikerakennusten tonttiin, jossa sijaitsee Citymarket ja pohjoisessa 1990-luvulla puutarhatilan paikalle rakennettuun sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueeseen.

Alue on voimassa olevassa vuonna 2002 vahvistetussa asemakaavassa osoitettu sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Alue sisältyy vuonna 2021 käynnistyneeseen Mooriankunnaksen asemakaavamuutosalueeseen. Kaavamuutoksen tavoitteena on osoittaa alueelle tehokasta täydennysrakentamista yli tuhannelle uudelle asukkaalle. Kurjenmäkikotien osalta kaavan tavoitteena on mahdollistaa purkava uudisrakentaminen.

Turun museokeskus toteaa 2020 laatimassaan inventoinnissa (Turun museokeskuksen informaatioportaali) entisen kunnalliskodin henkilökunnan asuinrakennusedustavan edustavan tyyliltään 1950-luvun rakentamista ja omaavan kulttuurihistoriallista merkitystä osana Kurjenmäen sairaala- alueen kokonaisuutta. Kurjenmäkikoti 1 ja 2 rakennusten kulttuurihistoriallinen arvo museo toteaa perustuvan rakennusten merkitykseen hoivatyön uuden ajattelumallin ja toteutuksen eli kodinomaisen hoivakodin pioneereina.

Tämän raportin alkuosassa kuvataan lyhyesti alueen kehitys- ja kaavoitus historian vaiheita. Tarkemmin kuvataan selvityksen kohteena olevien rakennusten suunnittelua, rakentamista, myöhempiä muutosvaiheita sekä nykytilannetta ja säilyneisyyttä. Raportin loppuun on yhteenvedona koottu selvitys rakennusten vaalittavista ominaispiirteistä.

Lähteenä on käytetty aiempia selvityksiä, Turun kaupunkia ja sairaalaa koskevia historian teoksia ja päätösasiakirjoja, historiallisia karttoja, ilmakuvia ja kaavasuunnitelmia, Kaupunginarkistossa, Tilakeskuksen ja Turun museokeskuksen arkistoissa säilytettäviä piirustuksia, asiakirjoja ja vanhoja valokuvia sekä rakennusvalvonnan arkiston piirustuksia. Selvityksen loppuun on koottu tiedot käytetystä arkistoaineistosta.

Työ on laadittu kesän ja alkusyksyn 2022 aikana. Työn tilaaja on Turun kaupungin kaavoitus ja tilaajan yhteyshenkilönä on toiminut arkkitehti Katja Tyni-Kylliö.

Työn laatimisesta ovat vastannut arkkitehti Kristina Karlsson/ Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson yhteistyössä Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy kanssa.

Perustiedot

Tontti

Osoite:	Kurjenmäenkatu 4
Kiinteistötunnus:	853-22-2-8
Kortteli -tontti	2 tontti 8
pinta-ala	5762 m ²
Asemakaava	853 32/1998 vahvistettu 12.11.2001
Asemakaavan mukainen käyttötarkoitus:	
Sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue	
Rakennusoikeus:	2881 k-m ²
Rakennus	
Käyttötarkoitus	Muut terveydenhoitorakennukset
Asuntoja	6
Pysyvä rakennustunnus	1034544721
Vanha rakennustunnus	853-22-2-8-1
Valmistunut	1957
Suunnittelija	arkkitehti Heikki Sarainmaa
Kerrosala	2356 k-m ² (karttapalvelu)
Kerrosluku	3

Tontti

Osoite:	Kurjenmäenkatu 6
Kiinteistötunnus:	853-22-2-9
Kortteli -tontti	2 tontti 9
pinta-ala	14694 m ²
Asemakaava	853 32/1998 vahvistettu 12.11.2001
Asemakaavan mukainen käyttötarkoitus:	
Sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue	
Rakennusoikeus:	7347 k-m ²
Kurjenmäkikoti 1	
Käyttötarkoitus	Terveyskeskukset
Asuntoja	0
Pysyvä rakennustunnus	1034544743
Vanha rakennustunnus	853-22-2-9-1
Valmistunut	1989
Suunnittelija	arkkitehti Jarmo Saarinen
Kerrosala	3330 k-m ² (karttapalvelu)
Kerrosluku	2
Kurjenmäkikoti 2	
Käyttötarkoitus	Terveyskeskukset
Asuntoja	0
Pysyvä rakennustunnus	1034544754
Vanha rakennustunnus	853-22-2-9-2
Valmistunut	1991
Suunnittelija	arkkitehti Jarmo Saarinen
Kerrosala	3420 k-m ² (karttapalvelu)
Kerrosluku	2

Ote peruskartasta. Turun karttapalvelu.

Ote ilmakuvasta. Turun karttapalvelu.

Tiivistelmä ja johtopäätökset

Selvitys koskee Turun vanhan kunnalliskodin yhteyteen 1950-luvulla rakennettua henkilökunnanasantolaa sekä 1980-1990-luvun vaihteessa rakennettuja kahta vanhainkotirakennusta.

Taustaa

Kaupungin ulkopuolelle Eteläiselle takamaalle sijoitetun köyhäntalon, myöhemmän kunnalliskodin ympäristössä on puistomaisessa ympäristössä säilynyt poikkeuksellinen ja edustava ryhmä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun laitos-työpaja ja maatilarakennuksia. 1960-luvulla kunnalliskodin sairaalaosasto liitettiin osaksi kunnallissairaala ja rakennukset muutettiin sairaalakäyttöön. 2000-luvulla sairaalatoiminta lopetettiin ja aluetta ryhdyttiin kehittämään asumista varten. Kunnalliskodin vanhat 2000-luvun alussa asemakaavalla suojellut laitosrakennukset on muutettu asuinkäyttöön ja vuonna 2021 käynnistyi asemakaavamuutos nyt selvityksen kohteena olevan entisen kunnalliskodin pohjoisen alueen kehittämiseksi. Kunnalliskodin vanhat laitosrakennukset ovat muuttuneissa käytössään edelleen säilyttäneet hallitsevan ja alueen identiteetin kannalta keskeisen asemansa ja näkymien säilyttäminen vanhan kunnalliskodin suuntaan on siten tärkeää.

Henkilökunnan asuntola

Kunnalliskodin yhteyteen vuonna 1957 rakennettu henkilökunnan asuntola edustaa 1950-luvulle tyypillistä vähäeleistä asuntola- ja laitosarkkitehtuuria. Rakennuksella on kaupunkikuvallista ja kulttuurihistoriallista merkitystä osana Turun kunnalliskodin rakennusten ja puistomaisen ympäristön muodostamaa ainutlaatuista kokonaisuutta. Asuntola rajaa entistä sairaala-aluetta kadun suuntaan muurimaisena ja sisääntuloteiden varressa rakennus on tunnusomainen. Sijoituessaan puuston ja aidatun pihan erottamana etäälle Kurjenmäenkadusta jää vaikutus katukuvaan vähäiseksi. Asuntolan ja Kurjenmäkikoti 2 väliin muodostuu tilallisesti tunnelmallinen piharaitti, joka tilasarjana linkittyy sekä vanhan kunnalliskodin puistomaiseen pihaan, että vanhainkotien rajaamaan uudempaan piha-alueeseen.

Rakennus jakautuu kolmeen toisiinsa porrastuen liittyvään osaan. Pidempi 3-kerroksinen keskiosa suunniteltiin asuntolaksi, kun taas molempien päätyjen lyhyemmät kaksikerroksiset lamellit varattiin asuinhuoneistoja

varten. Keskiikävärtätkaisuun perustuvassa asuntolaosassa näkyvät aikakauden niukat resurssit pelkistetyn rationaalisessa tilajärjestelyssä sekä pesu- ja keittotilojen mitoituksessa. Asuinhuoneistot ovat ratkaisuiltaan tavanomaisia mutta vain kolmeen suurimpaan asuntoon liittyy parvekkeet. Rakennukseen ei liity oleskelu- tai ruokailutiloja eikä arkkitehtuuriltaan erityisiä sisätiloja.

Julkisivuissa toistuvat aikakauden tunnusomaiset ja samalla anonyymit aiheet kuten ruskeanharmaa roiskerappaus, aukkomainen ikkunajako, loiva satulakatto sekä teräspinnakaitein varustetut parvekkeet. Erityisiä julkisivuaiheita ovat päätyikkunoihin liittyvät ulkonevat rapatut kehyslistat sekä alkuperäisestä suunnitelmasta poikkeavasti toteutettu lounaisjulkisivun kehysaihe.

Rakennus on ulkoisesti varsin hyvin säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Porrashuoneissa on säilynyt alkuperäiset lasiaukolliset ulko-ovet ja puuikkunat sekä tuuletusparvekkeet. Rakennuksen muut ikkunat on uusittu puu-alumiini-rakenteisina. Pihajulkisivulla korostuu muutoksena avoportaikon kohdalle myöhemmin rakennettu porrashuoneen laajennus. Sisätiloiltaan rakennus on muuttunut. Arkkitehti Heikki Sarainmaan tuotannossa asuntolarakennus ei lukeudu arkkitehtuuriltaan merkittävimpiin, mutta sen sijaan harvoin säilyneisiin julkisen rakentamisen kohteisiin.

Kurjenmäkikodit

1980-1990-luvun vaihteessa rakennetut Kurjenmäkikodit ovat pioneeri-kohteita uudenlaiseen hoivatyön ajattelumallin kehittämisessä. Pyrkimyksenä on ollut irtautua laitosmaisista ratkaisuista ja sen sijaan tarjota vanhuksille mahdollisimman kodinomaista asumista. Ratkaisu perustuu Kurjenmäen sairaalan silloisen ylläkäri Ilmo Parvisen laatimaan tilaohjelmaan ja siinä määriteltyihin vanhushoivaa uudistaviin tavoitteisiin. Kohde on toteutettu rakennusliike YIT:n toimesta KVR-urakkana, jossa arkkitehtisuunnittelusta on vastannut Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen.

Kokonaisuuden muodostaa kaksi peilikuvina toteutettua muurimaisesti atriumpihojen ja puistomaisen yhteispihan ympärille kietoutuvaa vanhainkotirakennusta. Kaksikerroksiset rakennukset rajaavat omia suojaisia atriumpihojaan kolmelta sivulta. Neljännellä yhteispihan suun-

taan avautuvalla sivulla sisäpihaa rajaa pergola. Rakennuksiin liittyvät pidemmät siivekkeet rajaavat vanhainkotien yhteispihaa, josta pihojen tilasarja jatkuu edelleen vanhan kunnalliskodin pihalle.

Kurjenmäkikodit ovat sisätilojen ratkaisuiltaan poikkeuksellisia ja vanhainkotiarkkitehtuurissa edistyksellisiä. Sisääntuloaula sekä lukuisat oleskelu- ja ruokailutilat on liitetty osaksi rakennuksen selkärankana kulkevaa mutkittelevaa ja moni-ilmeistä sisäkatua. Oleskelutiloihin on luotu yksilöllistä tunnelmaa kaartuvin ja suorasta koordinaatistosta poikkeavin seinälinjoin sekä materiaali- ja väri vaihteluin, kun taas potilashuoneet ovat suorakulmaisia ja väritykseltään hillittyjä. Kodinomaista tunnelmaa on vahvistettu myös kalustuksen keinoin. Sisääntuloaulaan liittyy korkea toiseen kerrokseen jatkuva avoin tila, johon tuo erityistä juhlavuutta välipohjan aukon ja kaiteen aaltoileva muoto.

Arkkitehtuuria leimaa rikas muotokieli ja ajan hengen mukaiset postmodernismin aiheet. Keltaisella tiilellä verhoiltuja muurimaisia julkisivuja jakavat ja rytmittävät lasiseinät ja erkkerit räystään yli kohoavine frontoni-aiheihin. Julkisivuihin liittyy raita-aiheita ja sisäänkäyntikatokset on tuettu paksuin betonipilarein.

Rakennukset ovat säilyneet ulkoiselta ilmeeltään alkuperäisinä ja myös sisätiloissa ovat muutokset jääneet vähäisiksi.

Kurjenmäkikotien rakennuksilla on erityistä kulttuuri- ja sosiaalihistoriallista arvoa hoivatyön uuden ajattelumallin ja toteutuksen pioneereina. Sekä julkisivujen että sisätilojen arkkitehtuurissa korostuvat postmodernismin ominaiset runsaat aiheet. Yksityiskohdissa on paljolti käytetty aikakauden teollisen rakentamisen tyyppiratkaisuja, jotka rakennusten monimuotoisuudesta huolimatta luovat julkisivuihin anonyymiä ja paikoin viimeistelemätöntä vaikutelmaa.

Ympäristöön huolella sovitettujen vanhainkodikodien muodostavat oman osakokonaisuuden, jolle antaa erityistä identiteettiä sijainti kunnalliskodin historiallisessa pihapiirissä. Alueen sisäosaan sijoituvilla rakennuksilla ei ole erityistä asemaa laajemmassa kaupunkikuvassa. Muurimaisesti jäsentyvien vanhainkotirakennusten ja kunnalliskodin vanhempien rakennusten väliin muodostuu kiinnostavia ja tunnelmallisia tilasarjoja, joissa korostuu puistomaisen ympäristön vehreys ja vanhat yksittäiset puut.

Aikajana

- 1893 Eteläisen takamaan palstalle nro 2 päätetään perustaa köyhäintalo
- 1898 Köyhäintalon ensimmäinen asuinrakennus (rak 1) valmistuu
- 1899 Työtuparakennus (rak 31), sauna- ja pesutuparakennus (rak 32) sekä sikala (rak 36) valmistuvat
- 1903 Päärakennusta laajennetaan
- 1915 Kunnalliskodin rakennukset sähköistetään, laitos saa nimekseen köyhäintalo
- 1920 Köyhäintalon nimi muutetaan Kunnalliskodiksi
- 1928 Työtuparakennus (rak 34) valmistuu, uusi konehuonerakennus valmistuu ja kunnalliskoti siirtyy keskuslämmitykseen
- 1930-l Päärakennus (rak 1) muutetaan kunnalliskodin sairausosastoksi
- 1934 Kunnalliskodin tontin pohjoispuolelle perustetaan siirtolapuutarha
- 1941 Alueen ensimmäinen asemakaava vahvistetaan
- 1951 Asemakaavamuutoksella 4/1951 levennetään Kaskenkatua ja kunnalliskodin alueen lounaisreunaan merkitään Kunnalliskodinkatu
- 1950-l Kunnallissairaalan sisätautiosasto sijoitetaan kunnalliskodin vanhaan päärakennukseen (rak 1)
- 1956 Vanhusten hoito siirretään kunnalliskodista Luolavuoreen valmistuneeseen vanhainkotiin
- 1957 Asemakaavamuutoksella 37/1957 kunnalliskodin tontin lounaisnurkasta lohkaistaan osa Kunnalliskodintien jatketta varten
- 1957 Kunnalliskodin henkilökunnan asuinrakennus nro 38 valmistuu
- 1963 Kunnalliskodin yleinen osasto siirretään Luolavuoreen rakennettuun huoltokotiin.
- 1964 Kunnalliskodin sairaalaosasto liitetään osaksi kunnallissairaala. Sisätautiosasto siirtyy myöhemmin Kurjenlinnan nimellä kulkevaan kunnalliskodin vanhaan päärakennukseen ja B-mielisairaala sijoitetaan entiseen työlaitoksen rakennuksen.
- 1967 Asuntolan (rak 38) ensimmäinen kerros muutetaan Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan psykiatrisen klinikan käyttöön
- 1970-l Asuntolan (rak 38) keskiosa muutetaan kokonaan vastaanotto- ja toimistotiloiksi
- 1972 Kunnalliskodin viereen rakennetaan Citymarketin suurmyymälä.
- 1980-l Asuntolan (rak 38) päätysiipien tilat muutetaan Tyksin käyttöön
- 1989 Kurjenmäkikoti 1 valmistuu
- 1991 Kurjenmäkikoti 2 valmistuu
- 1990-l Viimeiset vanhuspsykiatrian tilat siirretään entisestä työlaitoksen rakennuksesta ja rakennukseen sijoittuu kaupungin perhepalveluja.
- 1993 Asemakaavamuutoksella 9/1991 mahdollistetaan kunnalliskodin pohjoispuolisen entisen puutarhatilan käyttötarkoituksen muutos ja täydennysrakentaminen
- 2002 Asemakaavamuutoksella 32/1998 merkittiin Citymarketin alue liikerakentamista varten ja aluetta laajennettiin, kunnalliskodin vanhimmat rakennukset suojeltiin
- 2008 Asuntolan (rak 38) tehdään laajennus hissiä ja porrashuonetta varten
- 2009 Sairaaloiminta Kurjenlinnassa lakkaa.
- 2017 Turun kaupunki myy vanhan kunnalliskodin alueen turkulaiselle Rakennusyhtiö Vuokrakartio Oy:lle, joka ryhtyy kehittämään Kurjenmäen sairaala- aluetta asumistarkoituksiin.
- 2018 Kunnalliskodin alueen eteläosaa koskeva asemakaavamuutos 14/2012 ”Kurjenlinna” vahvistetaan. Vanhojen rakennusten suojelumerkintöjä tarkennetaan ja alueelle osoitetaan täydennysrakentamista. Samalla mahdollistetaan rakennusten muuttaminen asuin-, liike- ja toimistokäyttöön.
- 2019 Vanhan Kunnalliskodin alueelle valmistuu kaksi ensimmäistä uutta asuinkerrostaloa.
- 2021 Kunnalliskodin alueen pohjoisosassa, jossa sijaitsevat entinen henkilökunnan asuntola ja Kurjenmäkikodit, käynnistyy täydennysrakentamiseen tähtäävä asemakaavanmuutos.

1. Taustaa

1.1 Vaivaistaloista kunnallisten vanhainkotien uudistukseen – aikajana 1860-luvulta 1980-luvulle

Modernia sosiaaliturvajärjestelmää alettiin kehittää Suomessa erityisesti 1960-luvulta eteenpäin. Sitä ennen yhteiskunnallinen apu kohdistui lähinnä kaikkein heikoimmilla oleviin ryhmiin. Maatalousyhteiskunnassa perheet ja suvut olivat yleensä huolehtineet omista ikääntyneistään. Sääty-yhteiskunnan hajoamisprosessi 1800-luvulla toi maaseudulla mukanaan kasvavan tilattomien väestön, joka oli vailla vakinaista asuntoa ja työtä. Tähän väestöön kuuluvia vähäosaisia, kuten sairaita, vammaisia, mielisairaita, työkyvyttömiä, turvattomia lapsia ja vanhuksia kutsuttiin ”vaivaisiksi”. Nämä ryhmittymät putosivat helposti nälkäräjälle ja yhteiskunnan eri tahojen armeliaisuuden varaan. Vanhuksia hoidettiin armeliaisuudesta muun muassa seurakuntien toimesta 1860-luvulle asti.

Yksityinen vanhainkotiverkosto alkoi rakentua Suomeen 1800-luvun loppupuolella. Vuonna 1865 Helsinkiin perustettiin ensimmäinen yksityinen sairaskoti, Hedvig Sofia Hemmet, josta tuli myöhemmin vanhainkoti.

Seurakunnat ja kunnat erotettiin vuoden 1865 kunnallisasetuksessa ja vaivaishoitoasiat siirrettiin seurakunnilta kunnille tällä ja 1873 annetulla kunnallisasetuksella. Vuonna 1879 vahvistettiin uusi vaivaishoitoasetus, jonka mukaan kuntien velvollisuutena oli avustaa työkyvyttömiä, sairaita, vanhuksia sekä alaikäisiä. Työkykyisille annettiin apua vain työtä vastaan

Harjula uusi kunnalliskoti, Kuva 1915, Victor Barsokevitsch. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

joko kunnan omassa tai muiden kuntien kanssa yhdessä perustamiseen työlaitostyyppisissä vaivaistaloissa. Vaivaistaloihin sijoitettiin avun tarpeessa olevat vanhuksat vammaisten, mielisairaiden ja orpojen lapsien kanssa.

Vaivaishoito alkoi vähitellen siirtyä kunnilta valtiolle ja kunnille annettiin valtionlainoja vaivaistalojen rakentamiseen ja kustannuksiin. Suomen itsenäistyttyä köyhäinhoidon tarkastustoiminta siirtyi Sosiaalivaltuutukselle asetuksella 28.12.1917. Vanha vaivaishoitolaki korvattiin köyhäinhoitolalla vuonna 1922. Se korosti kuntien velvollisuutta huolehtia vanhuksistaan. Vaivaistalojen tilalle alettiin perustaa kunnalliskoteja.

Vuonna 1937 säädettiin kansaneläkelaki, jota uudistettiin vuonna 1956. 1960-1970-luvuilla alettiin perustaa vanhainkoteja, jossa erityistarpeet huomioiden henkilölle oli järjestettävä kuntoutus, hoito ja huolenpito, turvallinen kodinomainen ja virikkeitä antava elinympäristö. Vanhainkoteihin palkattujen sairaanhoitajien ja apuhoitajien määrä lisääntyi.

1970-luvulta 1990-luvulle kehittyi hoitojärjestelmiä, joissa otettiin erikseen huomioon vanhuksat, kehitysvammaiset, kroonikot, alkoholistit ja asunnottomat vanhuksat. Kansanterveyslaki tuli voimaan vuonna 1972. Kotona selviytymättömille vanhuksille tarjottiin paikka vuodeosastolla.

Laitostumisen vaihtoehtona alettiin kehitellä kotihoitoa. Vuonna 1973 kuuden kunnan (Iisalmi, Lappeenranta, Riihimäki, Pielavesi, Somero ja Taipalsaari) vanhusten palvelutarvetta selvittävän kokeilun myötä maahan saatiin kotipalvelujen tukipalvelujärjestelmä. 1977 Kotiapukeskus lopetti toimintansa ja kotipalvelun kehittäminen siirrettiin Vanhustyön keskusliiton tehtäväksi.

1980-luvulla käytiin keskustelua vanhainkotien kehittämistä. Kotipalvelut ja palvelutalotoiminta käynnistyivät laajemmin 1980-luvulla.

1984 tehtiin VALTAVA-uudistus. Valtio antoi uudet ohjeet osallistumisestaan kuntien sosiaalipalvelujen kehittämiseen. 1988 avattiin maan ensimmäinen dementoituneiden vanhusten päiväpaikka Helsingissä yhteistyössä Alzheimer-keskusliiton kanssa. Samana vuonna alkoi Vanhustyön keskusliiton VASARA-projekti, jonka avulla lähdettiin kehittämään vanhainkoteja palvelutaloiksi.

Kunnalliskoti, Suomen entinen kunta Pyhäjärvi. Kuva 1920-1930-luvulta, Kuva Museovirasto

Ikaalisten kunnalliskoti 1950-luvulta, valokuva Sven Raita, Satakunnan Museo.

1.2 Turun kaupungin Eteläinen takamaa

Keskiajalle asti Aurajoen eteläpuoli kuului Kaarinan pitäjän Nummen eli Ylistaron jakokuntaan. Keskiajalla tästä erotettiin Uittamon ja Sotalaisten jakokunnat ja 1600-luvulla Sotalaisesta vielä Aurajoen suussa sijainnut Heikkilän jakokunta. Uudenmaantien varren alueet Skanssiin saakka kuuluivat Sotalaisten jakokuntaan, joka koostui Sotalaisten, Skarppakullan ja Pispalan kylien maista. Skarppakullan ja Sotalaisten kylät olivat aiemmin kuuluneet eri jakokuntiin ja niiden rajana toimi Turusta Viipuriin johtava maantie (Uudenmaantie). Kirkko ja kaupunki hankkivat eri vaiheissa 1300–1500-luvuilla Sotalaisten ja Skarppakullan alueet omistukseensa, jolloin alueet tulivat osaksi samaa jakokuntaa ja kaupunkilaitosta. Kirkon maita peruutettiin kruunulle 1500-luvulla, ja kruunu lahjoitti peruutetut maat kaupungille kaupunkilaitoksen ylläpitoa varten eli virkamiesten palkkatiloiksi.

Moriabergin Versailles ja puutarha

Tätä selvitystä koskeva alue sijoittuu Skarppakullan entisille maille Uudenmaantien läheisyyteen. Turun kaupungin omistamille Eteläisen takamaan maille palstoitettiin 1800-luvun alkupuolella useita puutarhatiloja, joita saattoi vuokrata ja joilla kaupungin porvarit saattoivat viljellä.

Selvitysalueen länsireuna kuului Moriabergin tilaan, joka oli yksi näistä. 1800-luvun jälkipuoliskolla Moriaberg oli vuokralla Turun silloisella komendantilla, kenraali von Derschaulla, joka suurena kukkien ihailijana pyrki tekemään Moriabergistä oikean ”Versaillesin” mm. istuttamalla sen alueelle suuria tulppaaniviljelmiä ja rakennuttamalla tilan itäreunalle, jossa nykyään on siirtolapuutarha, lammikon saarineen. ¹

Vuosina 1898- 1918 tila oli puutarhuri Ernst Dittmarin omistuksessa.² Tuoloin tilasta kehittyi yksi Turun merkittävimmistä kauppapuutarhoista, joka eri omistuksissa toimi ainakin 1950-luvulle saakka. Moriabergin viimeiset rakennukset purettiin vasta 1990-luvulla Kingelinkatu 2-6 kohdalle rakennettujen kerrostalojen alta.

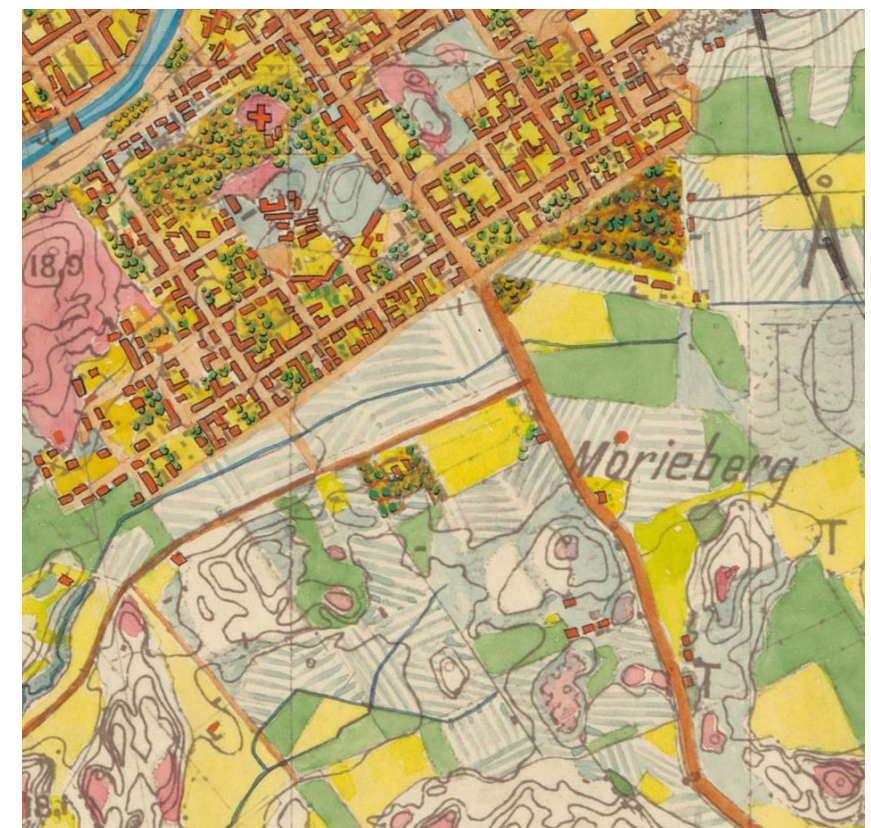
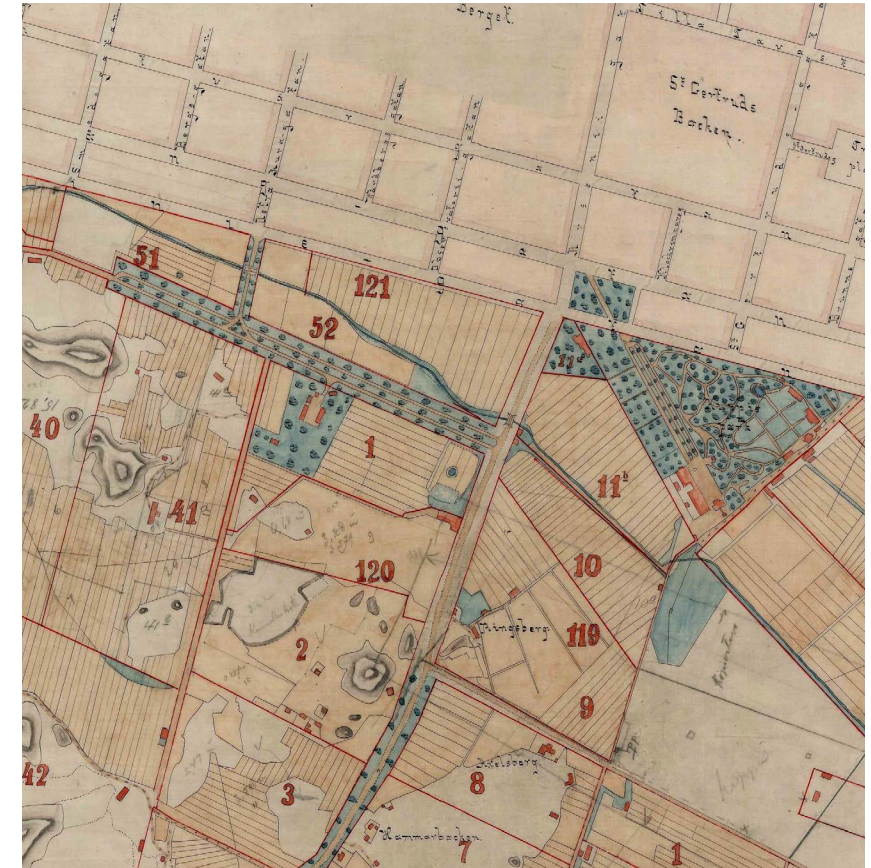
1 Uusi Aura 29.11.1936 s.6-7

2 Pargas Kungörelser 5.3.1930

Ylempi kuva; J.F Heleniuksen laatima kartta Turun kaupungin maanomistuksista vuodelta 1883. Pääosa tämän selvityksen alueesta sijoittuu lohkolle 120. Länsireunan kiilamainen osa, jolla sijaitsee rakennus, kuului Moriebergin puutarhatilaan (lohko 1). Lohkon 1 pohjoispuolelle nykyisen Kunnallissairaalan tien kohdalle on jo tuolloin merkitty leveä puistokatu. Itäpuolella näkyvä kolmionmuotoinen Kupittaaan puisto kylpylöineen. Kuva Turun museokeskus.

Alempi kuva; Ote Senaatin kartasta vuodelta 1880-81. Kaupunkirakenteesta erilleen sijoittuva Morieberg-puutarhaineen erottuu korostuneena kartalta.

Selvitysalue sijoittuu Isojakokartalla vuodelta 1793 Rakuunan pelloksi merkitylle lohkolle nro 42. KA

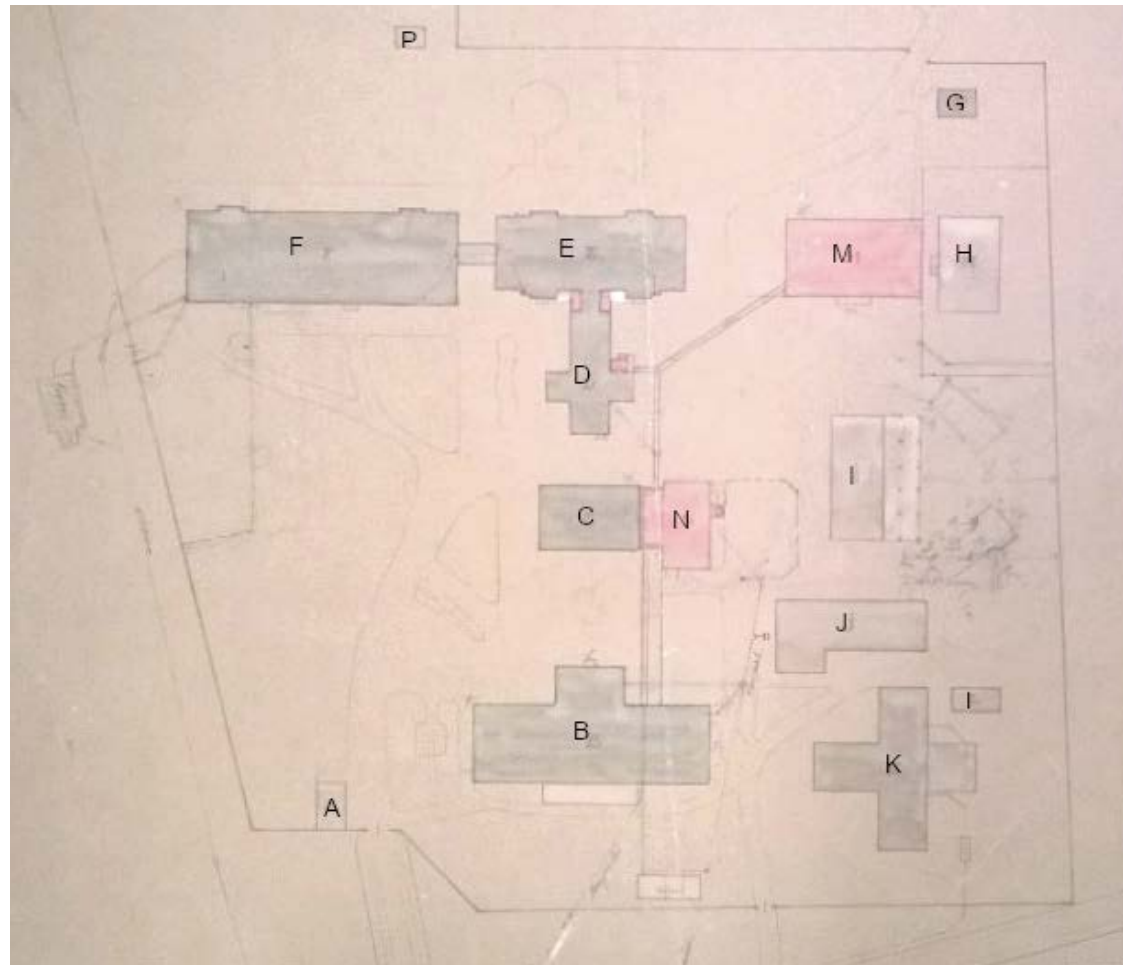
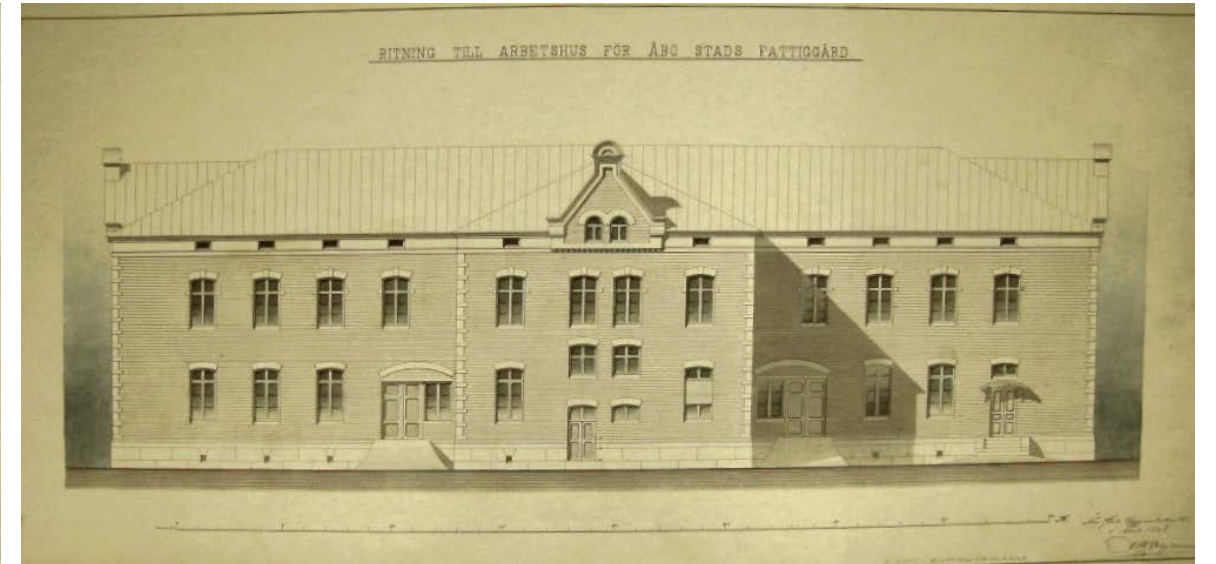
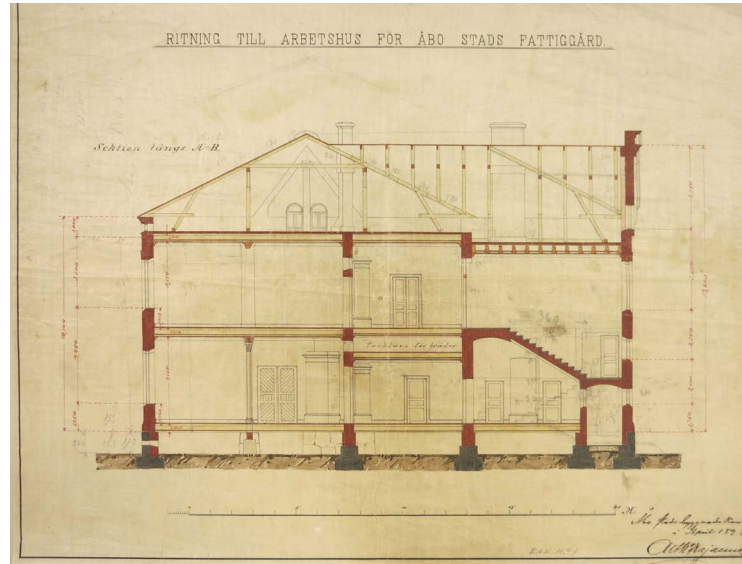

1.2 Köyhäintalosta kunnalliskodiksi

Humaliston- ja Eerikinkatujen kulmauksessa sijainneen vaivaistalon, jossa hoidettiin mm. vanhuksia ja mielenvikaisia, käydessä ahtaaksi, alettiin 1880- luvulla suunnittelemaan uutta laitosta kauemmaksi kaupungin keskustasta. Köyhäintalo haluttiin sijoittaa kaupungin ulkopuolelle osittain siksi että hoidokkeja voitaisiin käyttää myös maataloustyöhön. Päätös viivästyi, kun vaihtoehtoisia paikkoja selvitettiin samanaikaisesti kaupungin muiden sairaalasuunnitelmien kanssa. Lopulta vuonna 1893 päätettiin köyhäintalo sijoittaa Uudenmaantien varressa sijaitsevalle Eteläisen takamaan palstalle N:o 2 (nyk. Kurjenmäki 2:14). Rakennuslautakunta suositti antamassaan mietinnössä aiemmista piirustuksista poiketen molempien puisten asuntoloiden ja talousrakennusten liittämistä yhdeksi isoksi kivitaloksi, johon mahtui 140 hoidokkia. Valtuusto hyväksyi piirustukset vuonna 1894. Maaliskuussa 1897 annettiin rakennusten pystyttäminen urakalla rakennusmestari A.E. Bjurströmille ja syyskuun lopussa 1898 rakennukset olivat valmiit.

Köyhäinlaitoksen yhteyteen rakennettiin myös työlaitos. Vuoden 1879 köyhäinhuoltoasetuksen mukaan kunnalla oli isäntävalta sellaisiin henkilöihin nähden, jotka ”juoppouden, laiskuuden tai välinpitämättömyyden vuoksi” olivat saattaneet vaimonsa ja lapsensa sellaiseen hätään, että kunnan oli erhettä avustettava. Vielä itsenäisyyden ajan alussa oli köyhäinhoidon keskeisenä periaatteena korvausvelvollisuus, ts. kunnalta saatu köyhäinavustus oli lainaa, joka oli maksettava takaisin. Jotta kunta voisi välittömästi hyödyntää tätä pakkotyötä, perustettiin vaivaistalon yhteyteen työlaitos. Vaivaistalo oli maanviljelyä harjoittava yleishuoltolaitos, ja sen työlaitoksessa teetettiin hoidokeilla mm. puusepän, räätälin, suutarin, satulasepän, maalarin, sepän ja kivihakkaajan töitä. Työlaitokseen otettiin myös sinne vapaaehtoisesti pyrkineitä ”hädänalaisia miehiä”.¹

Turun kunnalliskodin rakennusryhmän kartta.
(Turun kaupunginarkisto)

- A. Porttivahdin rakennus
- B. Entinen työlaitos (miesten hoidokkirakennus) 1950- luvulla B-sairaala
- C. Lapsiosasto ja sauna
- D. Keittiö ja asuntorakennus
- E. Vanhempi hoidokkirakennus, 1950- luvulla vanhainkoti
- F. Uudempi hoidokkirakennus, 1950- luvulla vanhainkoti
- G. Ruumishuone
- H. Kanala
- I. Vaja (hiilivarasto)
- J. Talli ja vaja
- K. Sikala (talli ja halkovaja)
- L. Teurastusvaja (lihansäilytys)
- M. Pesulaitos ja leipomo
- N. Kattilahuone
- P. Jäävaja

¹ Lehtonen 1989

Valokuva kunnalliskodin pihasta vuonna 1928. Vasemmalla näkyy 1898 valmistunut ja vuonna 1903 laajennettu hoidokkirakennus ja sen vieressä keittiö ja asuntorakennus. Turun museokeskus/ Finna

Kunnalliskodin rakennuksia lounaasta nähtynä vuonna 1928. Edustalla näkyy entinen työlaitos ja sen vieressä matala 1-kerroksinen sikala. Turun museokeskus/ Finna

Taloussyistä oli uusi köyhäintalo jo alun perin tehty liian pieneksi ja jo vuonna 1899 laadittiin piirustukset uutta kolmikerroksista 250- paikkaista asuntolarakennusta varten, jonka alin kerros olisi käytävällä yhdistetty vastavalmistuneeseen taloon. Päätös rakentamisesta tehtiin keväällä 1901 ja lisärakennus valmistui vuonna 1903.

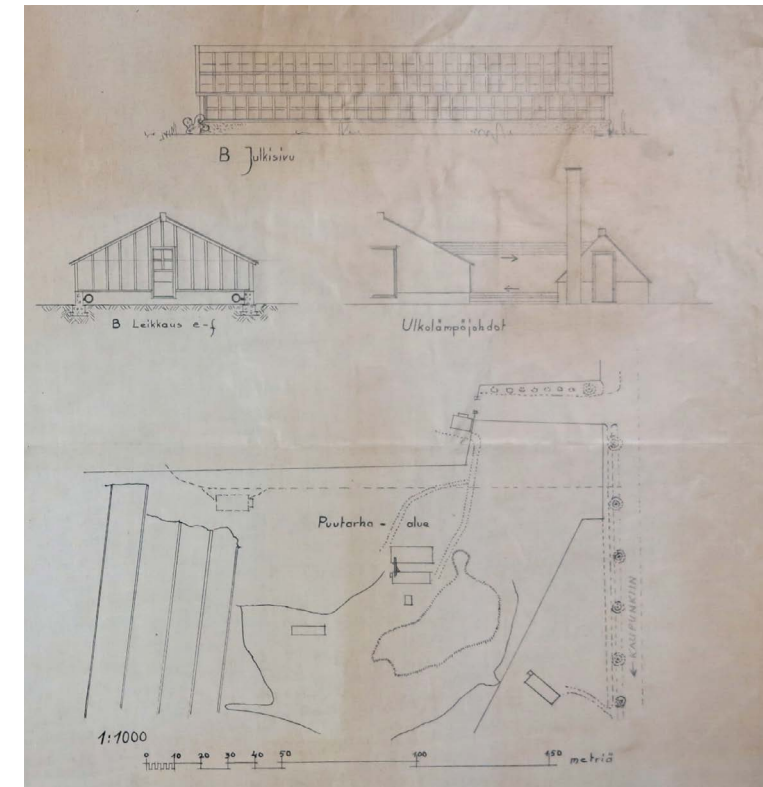
Muutos, joka 1900-luvun alkupuolella tapahtui suhtautumisessa köyhiin ja vaivaisiin, näkyy hyvin myös Kurjenmäen laitoksessa käytetyissä nimissä. Vaivaistalo nimikkeenä muutettiin ensimmäisen maailmasodan lopulla köyhäintaloksi ja 1920-luvulla kunnalliskodiksi. Lapsia varten oli Turkuun jo 1900-luvun alussa perustettu kunnallinen lastenkoti. Köyhäintaloon sijoitettujen äitien mukana laitokseen otettiin ainoastaan alle kolmivuotiaita lapsia.

Työlaitoksen merkitys osana köyhäinhoitoa väheni 1920-luvulla ja kun Turun ja Porin läänin suomenkielisten kuntien yhteinen työlaitos aloitti toimintansa 1926 Punkalaitumella, voitiin Turun työlaitos ottaa muuhun

käyttöön. Tuolloin koko kunnalliskotia ryhdyttiin uudistamaan ja rakennettiin mm. uusi työhuonerakennus, johon sijoitettiin leipomo, pesulaitos ja naisten työsalit. Entinen pesularakennus korjattiin äitien ja pikkulasten osastoksi. Vuonna 1933 toteutettiin kunnalliskotiin yhteensä 100 potilaspaikkaa käsittävät kaksi sairaosastoa.

Vielä 1900-luvun alussa katsottiin, että huoltolaitoksessa vaadittava ahkera työnteko pelottaa laiskurit turvautumasta kuntaan. Turun köyhäintalon maatila käsitti maailmansotien välisenä aikana n. 12 hehtaaria. Ensimmäisenä luovuttiin lammastarhasta ja 1930-luvun alussa lopetettiin 100 sian sikala. Kanoja ja hevosia pidettiin vielä pidempään. Toisen maailmasodan jälkeen lopetettiin maanviljelys ja viimeisenä 1960-luvulla lopetettiin puutarhanhoito.¹

1 Lehtonen 1989

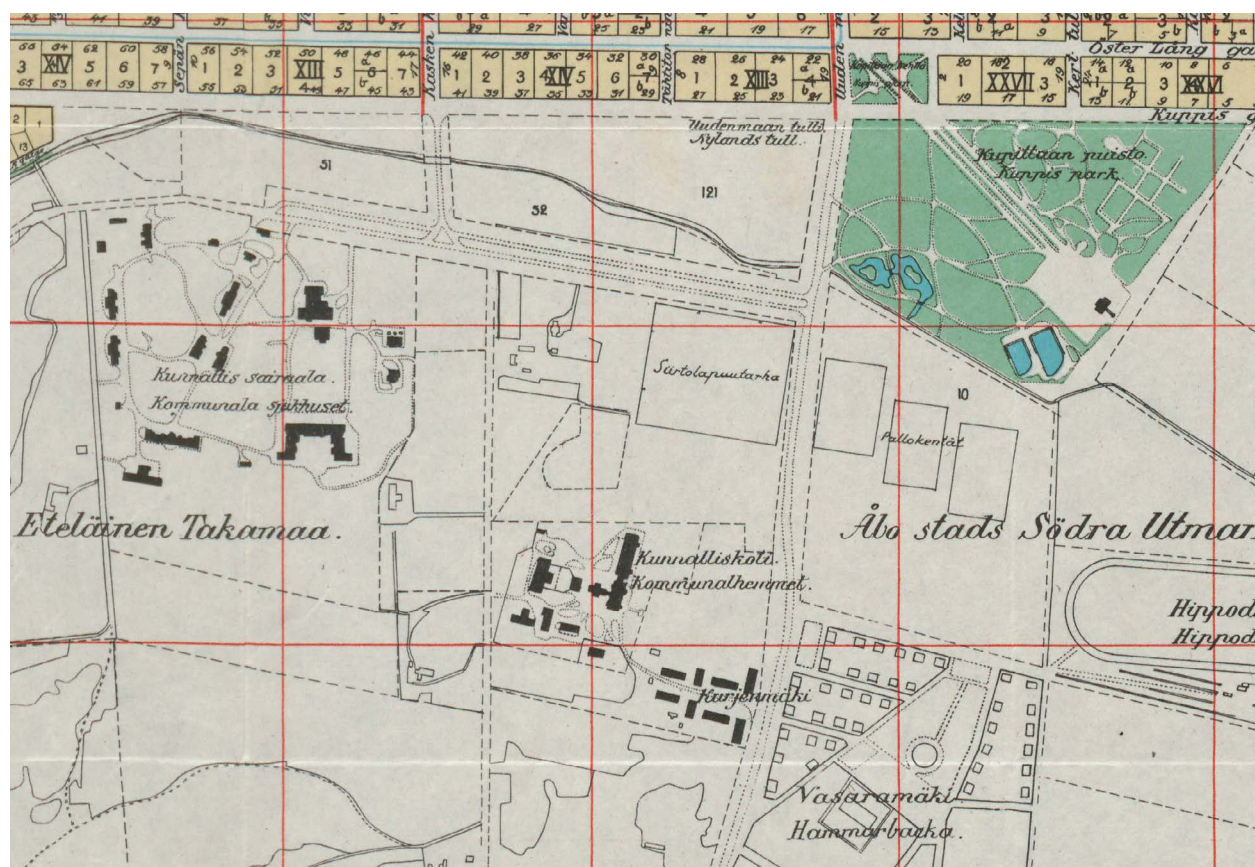

Mäen päällä nykyisten Kurjemäki-kotien pihassa sijainneen kasvihuoneen suunnitelma vuodelta 1945. Kaupunginarkisto.

Ote Eteläisen takamaan kartasta vuodelta 1930. KA

Turun kaupungin asemakartta ympäristöineen. 1937. KA

Toisen maailmasodan jälkeen ryhdyttiin ajamaan erillisen vanhainkodin rakentamista, ”jossa vanhuksat voisivat rauhassa viettää elämänsä ehtoopuolta”. Kunnalliskodissa huoneet olivat suuria 6-9 hoitopaikan huoneita, eivätkä nämä enää vastanneet ajan vaatimuksia. Kunnalliskodin läheisyyteen valmistui vuonna 1956 Luolavuoren vanhainkoti. 120- paikkaiseen vanhainkotiin siirrettiin asukkaat kunnallissairaalasta, joka tämän jälkeen muutettiin kroonikkosairaalaksi ja B-mielisairaalaksi. Kunnalliskodin yleisten osastojen hoidokit muuttivat puolestaan vuonna 1963 Luolavuoren vanhainkodin viereen rakennettuun 166-paikkaiseen Mäntyrinteen huoltokotiin.

Kunnalliskodin sairaalaosastoa oli esitetty kunnallissairaalan osaksi jo vuonna 1954 mutta kiistat sairaalaja sosiaalitoimen välillä viivyttivät hanketta. Valtuusto päätti helmikuussa 1963 liitoksesta ja samassa yhteydessä päätettiin kunnalliskodin pesulaitoksen jäämisestä itsenäiseksi yksiköksi sairaalalautakunnan alaisuuteen. Uusittu sairaala otettiin käyttöön 18.1.1964. Sisätautiosasto, jonka potilasmääräksi vahvistettiin 291, sijoitettiin kunnalliskodin vanhaan päärakennukseen. Vanhaan työlaitokseen, joka 1928 laadittujen suunnitelmien mukaan oli muutettu miesten hoidokkikodiksi, sijoitettiin B-mielisairaala.¹

¹ Lehtonen 1989

Taustalla mäen päällä näkyy kunnalliskodin rakennusryhmä kaakosta nähtynä. Edustalla ryhmä hirsirakenteisia asuinrakennuksia. Kuva 1950-luvulta, valokuvaaja Rusko reuna. Turun museokeskus/Finna.

1.3 Alueen varhaiset asemakaavat

Jo ennen Turun ensimmäisen asemakaava-arkkitehdin viran perustamista, oli järjestetty rakennustoiminta ulotettu vanhoille takamaille. Alueelle oli jo 1800-luvun lopulla sijoitettu Kunnallissairaala ja sen viereen Kunnalliskoti. Eteläisen takamaan alueiden vuokraaminen viljelyspalstoiksi sai vähä vähältä väistyä vuokrasopimusten päättyessä. Eteläisen takaamaan tiluslohkoille 6-8 muodostettiin ensimmäiset vuokratontit vuonna 1914 ja alueen nimeksi tuli Hammarbackan omakotialue (Vasaramäki). Vuodesta 1918 lähtien omakotitonttien muodostaminen edistyi eteläisen takamaan itäosissa. Vuonna 1918 vahvistettiin Itäharjuksi nimetyille alueelle, tiluslohkoille 53-60 ja 110 järjestelysuunnitelma. Alueita ei vielä liitetty kaupungin asemakaava-alueeseen.

Eteläisen takamaan alueen asemakaavoitus käynnistyi 1930-luvulla. Ensimmäisenä vahvistettiin vuonna 1934 Mäntymäen asemakaava ja pian sen jälkeen vuonna 1936 Vasaramäen ja Itäharjun kaupunginosien asemakaavat. Alueet oli tuolloin jo rakennettu ja kaava tarkoitti pitkälti olevan tilanteen kirjaamista.

Suurin kerralla toteutettu asemakaava-alueen laajennus Eteläisellä takamaalla vahvistettiin 1941. Tuolloin saivat ensimmäisen asemakaavansa Luolavuoren ja Kurjenmäen kaupunginosat samalla kuin Mäntymäen asemakaava-aluetta laajennettiin huomattavasti. Alueeseen sisältyi mm. kunnallissairaalan ja kunnalliskodin laajat jo rakennetut alueet sekä Uudenmaantien varteen 1934 perustettu siirtolapuutarha. Muilta osin alue kaavoitettiin pääasiassa yhden tai kahden perheen omakotitaloille.¹

Korttelissa 2 varattiin kunnalliskodin alue yleisille rakennuksille, korttelin kaakkoiskulma merkittiin Kurjenmäenpuistoksi ja koilliskulmassa sijaitsevalle siirtolapuutarhalle varattiin lisäalue mahdollista laajennusta varten. Moriabergin puutarhan tontti merkittiin viljelytonttikortteliksi. Kaskentien molemmin puolin varattiin Kaskenpuistoa varten leveät puistoalueet.

Ote alueen ensimmäisestä vuonna 1941 vahvistetusta Eteläisen takamaan asemakaavasta. Kunnalliskodin alue varattiin yleisille rakennuksille, korttelin kaakkoiskulma merkittiin Kurjenmäenpuistoksi ja koilliskulmassa sijaitsevalle siirtolapuutarhalle varattiin lisäalue mahdollista laajennusta varten. Moriabergin puutarhan tontti merkittiin viljelytonttikortteliksi. Kaskentien molemmin puolin varattiin Kaskenpuistoa varten leveät puistoalueet. KA

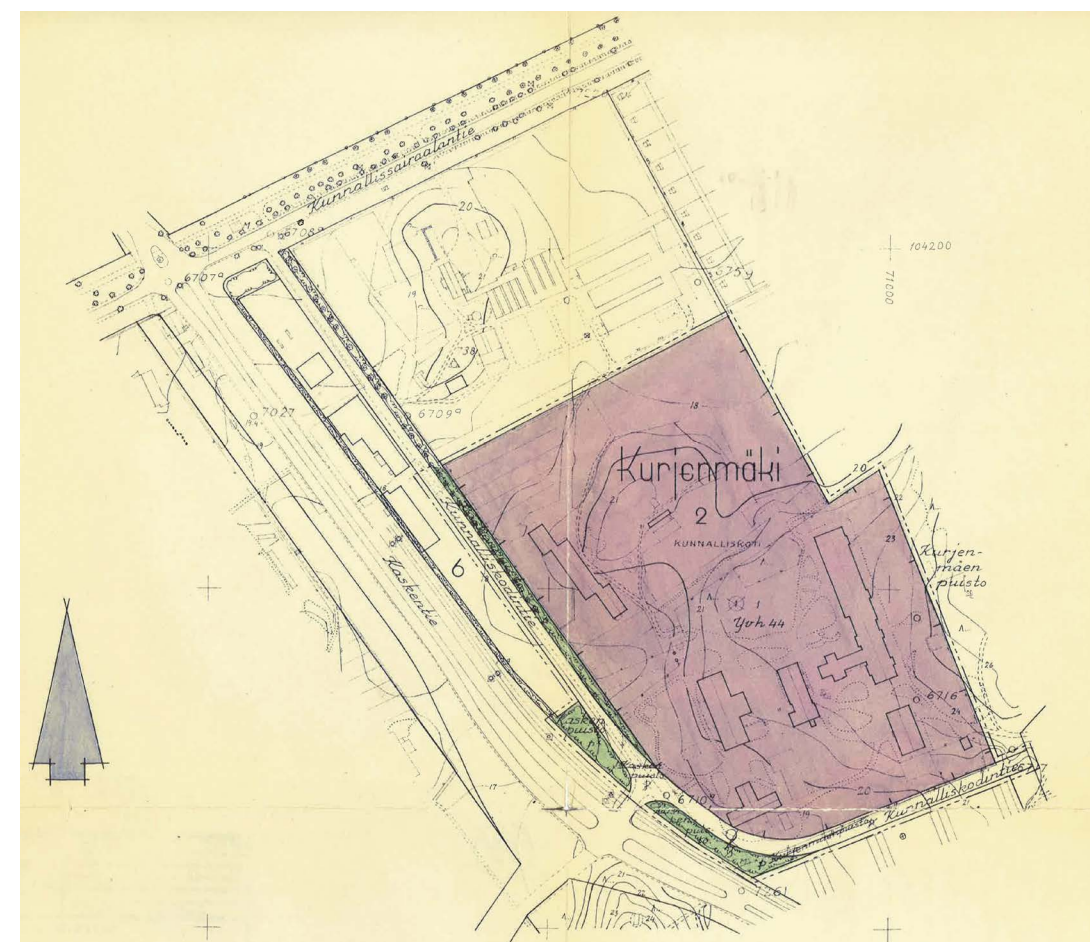
¹ Turun kaupungin historia 1918-1970 osa 2, s.82-87

Asemakaavamuutos, vahvistettu 1951

Vuoden 1951 asemakaavamuutoksella levennettiin Kaskenkatua merkittävästi ja kunnalliskodin alueen lounaisreunaan merkittiin nykyinen Kunnalliskodinkatu. Kunnalliskodin korttelin sisällä alueet säilyivät vuoden 1941 asemakaavan mukaisina.

Asemakaavamuutos, vahvistettu 4.11.1957

Kaavamuutokseen sisältyi kunnalliskodin tontti ja siihen lounaisreunalla rajautuvia katu- ja puistoalueita. Kunnalliskodin alue merkittiin tonttialaksi, jolle saa rakentaa yleisiä rakennuksia kunnalliskotia varten 14.8.1950 vahvistetun rakennusjärjestyksen 44§ mukaan. Kaavan pohjakartalle näkyy samana vuonna valmistunut kunnalliskodin henkilökunnan asuntolarakennus. Tontin lounaisnurkasta lohkaistiin osa Kunnalliskodintien jatketta varten. Kunnalliskodin alueen lounaispuolelle alkuaan suunniteltuun Kaskentien puistokatuun liittyvä Kaskenpuisto, oli jo aiemmissa 1950-luvun kaavamuutoksissa kaventunut, kun Kaskentietä oli levennetty ja puistoaluetta vaiheittain muutettu autohuoltokortteliksi. Vuoden 1957 kaavamuutoksen jälkeen puistosta jäi jäljelle vain kapea kaistale.

1.4. Rakennusten suunnittelijat

Arkkitehti Heikki Sarainmaa

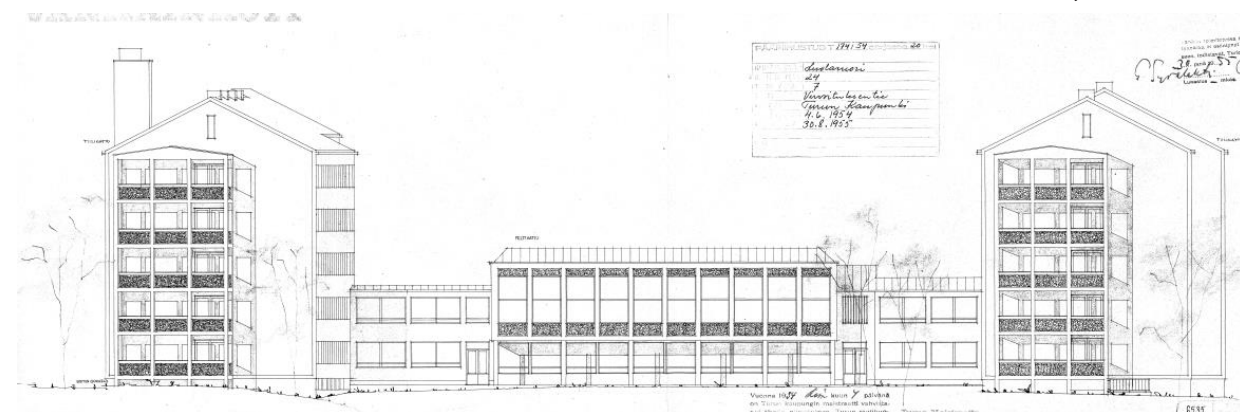
Heikki Johannes Sarainmaa (1924-2018), ent. Sirén, valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1953. Valmistuttuaan hän toimi suunnittelijana (toimistoarkkitehti) Turun kaupungin Talorakennusosastolla. Samaan aikaan hän perusti oman suunnittelutoimiston (Arkkitehti-toimisto Heikki Sarainmaa).¹

Talonrakennusosastolla Sarainmaa suunnitteli 1950- ja 1960-luvuilla useita koulurakennuksia, mm. Pääskylvuoren, Sirkkalan ja Teräsrautelan koulut, sekä vanhainkoteja ja palvelurakennuksia. Näistä muodostaa vuosina 1954-55 valmistunut Luolavuoren vanhainkoti ja siihen liittyvä henkilökunnan asuntola, sekä 1960 valmistunut Mäntyrinteen vanhainkoti kiinnostavat vertailukohteet. Luolavuoren vanhainkoti oli Turun kaupungin rakennuttama ensimmäinen moderni vanhainkoti, jossa asuminen oli järjestetty mahdollisimman kodinomaisesti. Luolavuoren vanhainkodin keskiosa ruokasaleineen suojeltiin alueelle vuonna 2022 vahvistetussa asemakaavassa, mutta rakennukset muut osat ja asuntola jäävät kaavaan merkityn uudisrakentamisen alle.

Sarainmaan toimisto on 1960-1980-luvuilla suunnitellut huomattavan määrän asuinkerrostaloja Turun lähiöihin. Näistä suurimpia kokonaisuuksia ovat Uittamon ja Runosmäen kohteet. 2012 laaditun lähiöselvityksen mukaan tunnusomaista Sarainmaan varhaisissa suunnittelukohteissa on talojen ikkunan alla tummempi osa. Ikkunan alla käytettiin esimerkiksi Samara- julkisivulaattaa tai klinkkeriä. Elementtien saumat erottuvat selvästi.² Sarainmaan myöhemmistä kohteisiin sisältyy mm. vuonna 1980 valmistunut Kärsämäen uudempi siunauskappeli.

1 Antikainen 2012

2 Antikainen 2012

Luolavuoren vanhainkoti 1954-.55, julkisivupiirustus. RVV..

Sarainmaan tuotannosta ja vaikutuksesta Turussa ei ole laadittu kokoavaa selvitystä. Tässä esitellyt ja listatut esimerkkikohteet on koottu Turun museokeskuksen tietokannasta (Mip), Turun seudun arkkitehtuurioppaasta sekä Turun kouluja koskevasta inventoinnista.

Sarainmaalla on ollut pitkäaikainen ja näkyvä asema Turun sotien jälkeisen julkisten kohteiden ja erityisesti lähiöiden suunnittelijana. Tässä tarkastellut esimerkkikohteet edustavat yleensä aikakautensa hyvää ja ilmeeltään harmonista arkkitehtuuria, johon kuitenkin harvemmin liittyy erityisiä kohottavia arkkitehtonisia ratkaisuja. Koulujen inventoinnissa Sarainmaan suunnittelemat koulut on arvotettu luokkaan 2 johon sisältyvät Arkkitehtonisesti ja ympäristöllisesti hyvin toteutuneet kohteet, jotka ovat koulurakentamisen kokonaiskuvan ymmärtämisen kannalta arvokkaita tai ne ovat osa arvokasta rakennetun ympäristön kokonaisuutta. Kohteet eivät ole yksittäisinä rakennuksina yhtä arvokkaita kuin ensimmäisessä luokassa olevat.

Sarainmaan Turkuun suunnitelluista julkisen rakentamisen kohteista useat ovat tällä hetkellä purku-uhan alla tai jo asemakaavapäätöksellä purettaviksi osoitettuja.

Mäntyrinteen vanhainkoti. Kuva www.turku.fi/mantyrinne

Luolavuori, henkilökunnan asuntola vuodelta 1955, valokuva vuodelta 2019. Saarinen 2019.

Pääskylvuoren koulu vuodelta 1961 on Turun koulujen inventointi- ja arvottamisen selvityksessä arvotettu luokkaan 2. Kuva Sanna Kupila. Turun koulut 2016.

Teräsrautelan koulu vuodelta 1956 on Turun koulujen inventointi- ja arvottamisen selvityksessä arvotettu luokkaan 2. Kuva Sanna Kupila. Turun koulut 2016.

Luolavuoren vanhainkodin sali on rakennuksen arkkitehtonisesti merkittävin tila. Salin takaseinällä on taiteilija Harry Kivijärven maalaama fresko La Fresco. Kuva vuodelta 1955 Turun museokeskus/ Finna.

Suunnittelukohteita, esimerkkejä

Lähde Turun seudun arkkitehtuuriopas, Mip, Antikainen 2012

Asuinkerrostaloja, asuin- ja liikerakennuksia

Asunto Oy Nummenkorva	1958
Asunto Oy Pharmatalo	1958
Asunto Oy Tammenkoro	1957-1958
Asunto Oy Kylänummi	1959
Asunto Oy Kuikulankulma	1961
Asunto Oy Hovioikeudenkatu 4	
Asunto Oy Vartiovuorenrinne	
Asunto Oy Yliopistonkatu 36	
Asunto-Oy Vähä-Hämeenkatu 9	1962-63
Rusthollinkatu 11, Uittamo	1964
Rusthollinkatu 6, Uittamo	1965
Tontti	1966
Itäinen Pitkäkatu 9	1966-67
Asunto Oy Kaivokatu 15	1966-1967
Asunto Oy Arseninkartano	1968-69
Asunto Oy Turun Vuorikatu 8	
Asunto Oy Ursininkatu 10	
Asunto Oy Kupittaankatu 25	1969,1970
Asunto Oy Sirkkalankatu 6	1971-1972
Asunto oy Tuureporinkatu 17	
Asunto Oy Turun Heikkilä	1971-1972
Rauramäentie 1, Kaerla, 6 ak	1972

Vanhainkoteja ja palvelurakennuksia

Luolavuoren vanhainkoti	1955
Kunnalliskodin henkilökunnan asuntola	1957
Mäntymäen palvelutalo/ vanhainkoti	1964
Niittykodin palvelutalo	
Liinahaan vanhainkoti	

Liikerakennuksia

Säästöpankki	
Kaupattorin odotuskatos, Eerikinkadun puoleinen sivu	1953

Julkisia rakennuksia

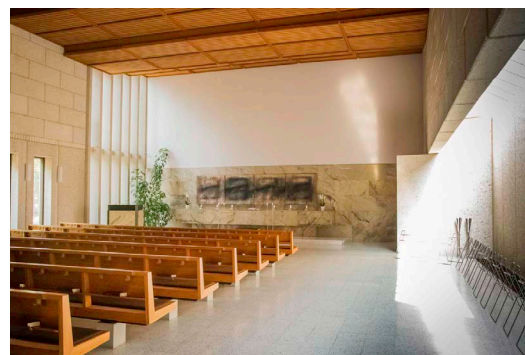
Sirkkalan koulu	1955
Teräsrautelan koulu	1956
Pääskylvuoren koulu	1961
Linnahaan vanhainkoti	1967
Niittykodin palvelutalo	1967
Kärsämäen hautausmaan kappeli	1980

As Oy Tammenkoro 1957-1958. Turun seudun ark.opas.

As Oy Nummenkorva 1957-1958. Turun seudun ark.opas.

Kärsämäen hautausmaan siunauskappeli 1980. © Samuli Lintula / Creative Commons Attribution-ShareAlike

Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen

Arkkitehti Jarmo Saarinen on valmistunut arkkitehdiksi Teknillisestä Korkeakoulusta 1980-luvulla. Hän perusti oman toimiston vuonna 1986. Kurjenmäkikotien kohde oli toimiston ensimmäisiä suunnittelema suurempia kohteita. Vanhustentaloista tuli myöhemmin toimiston erityisosaamisen ala. Toimisto on suunnitellut Suomeen n. 40 vastaavan tapaista laitosta. ¹

Turkuun toimisto on suunnitellut mm. Ruusukorttelin ja Vuokkokodin Ilpoisiin, Hulvelan senioritalon Raisioon (2020) ja senioritalot Kartanon Herra ja Rouva (2020). Lisäksi toimisto on suunnitellut mm. useita uimahalleja, Turun kasvitieteellisen puutarhan vuonna 1998 valmistuneet kasvihuoneet sekä 2003 valmistuneen Rymättylän kirjaston.

Tähän on koottu esimerkkeinä toimiston suunnittelukohteita. Kattavaa selvitystä toimiston suunnittelemissa kohteista ei ole tehty.

1 Mip

Someron uimahalli. Projektiutiset 25.10.2012.

Rymättylän kirjasto. <https://hakemisto.kirjastot.fi/naantali/rymattylankirjasto-bec34>

Turun kasvitieteellisen puutarhan kasvihuoneet. <http://www.gardenartsociety.fi/>

Palvelukeskus Ilonsalo, Salo. Projektiutiset 6/2011.

Senioritalot Kartanon Herra ja Rouva. Turku 2020. www.ncc.fi

2. Kunnalliskodin henkilökunnan asuinrakennus

2.1 Suunnittelu ja rakentaminen

Kunnalliskodin yhteyteen rakennettiin henkilökuntaa varten erillinen asuntolarakennus vuonna 1957. Rakennuksen suunnitteli kaupungin talorakennusosastolla vuodesta 1953 toimistoarkkitehtina työskennellyt arkkitehti Heikki Sarainmaa. Pääpiirustukset on päivätty 5.4.1956 ja hyväksytty 27.4.1956.

Rakennus sijoitettiin tuolloin jo sairaalakäyttöön muutetun aidatun alueen ulkopuolelle tontin lounaisreunaan. Tällä paikalla on vanhojen ilmakuvien perusteella ollut puutarhaviljelmiä ja itäpuolisen mäen päällä on sijainnut kasvihuone. Moriebergin tiluslohkoon kuuluneella osa-alueella on ollut puutarhatilan viljelmiä ja rakennus, joka näkyy sekä 1800-luvun kartoilla että vielä vuoden 1939 ilmakuvassa.

Kolmeen osaan jakautuva porrastettu asuntola on sijoitettu kallioisen mäen reunaan siten että lounaispuolelle muodostuu pihalue jolla säilytettiin vanhaa puustoa. Rakennuksen pohjois- ja koillisreunaa kiertävä pihatie noudattaa osin vanhaa pihatien linjasta. Tien reunassa on ilmeisesti ollut tukimuuri joka pihasuunnitelmassa (s.22) mainitaan kunnostettavaksi.

Ilmakuva vuodelta 1939.
Turun karttapalvelu.

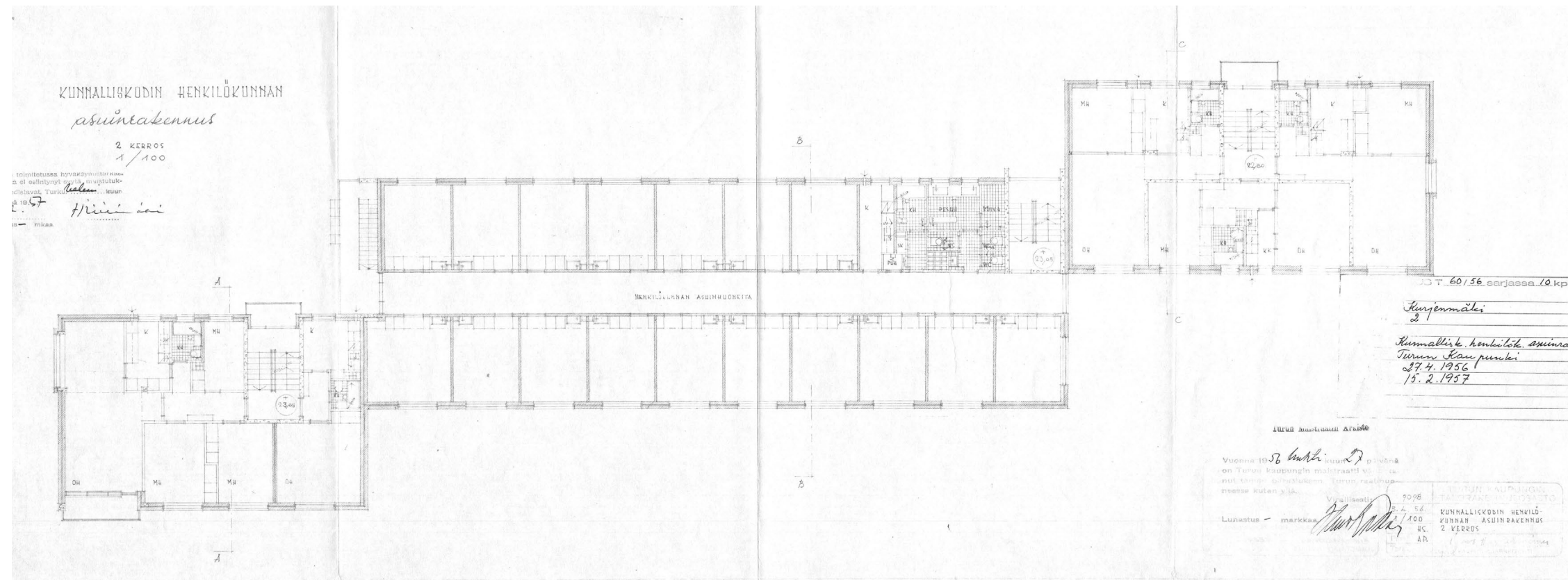

Ilmakuva vuodelta 1956
Turun karttapalvelu.

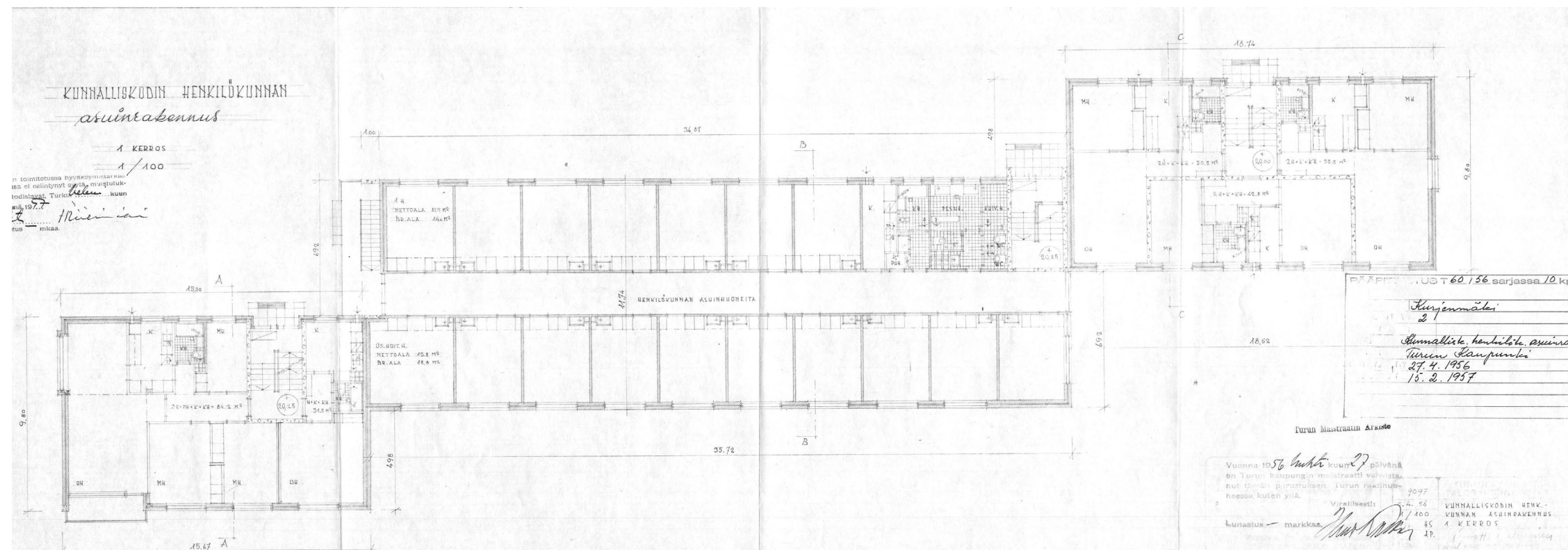

Asemapiirros. Sisätauti-
sairaalan henkilökunnan
asuinrakennus. Pääpiirus-
tukset Turun kaupungin
talorakennusosasto
11.12.1957. KA

Pohjapiirros 2. kerros. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

Pohjapiirros 1. kerros. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

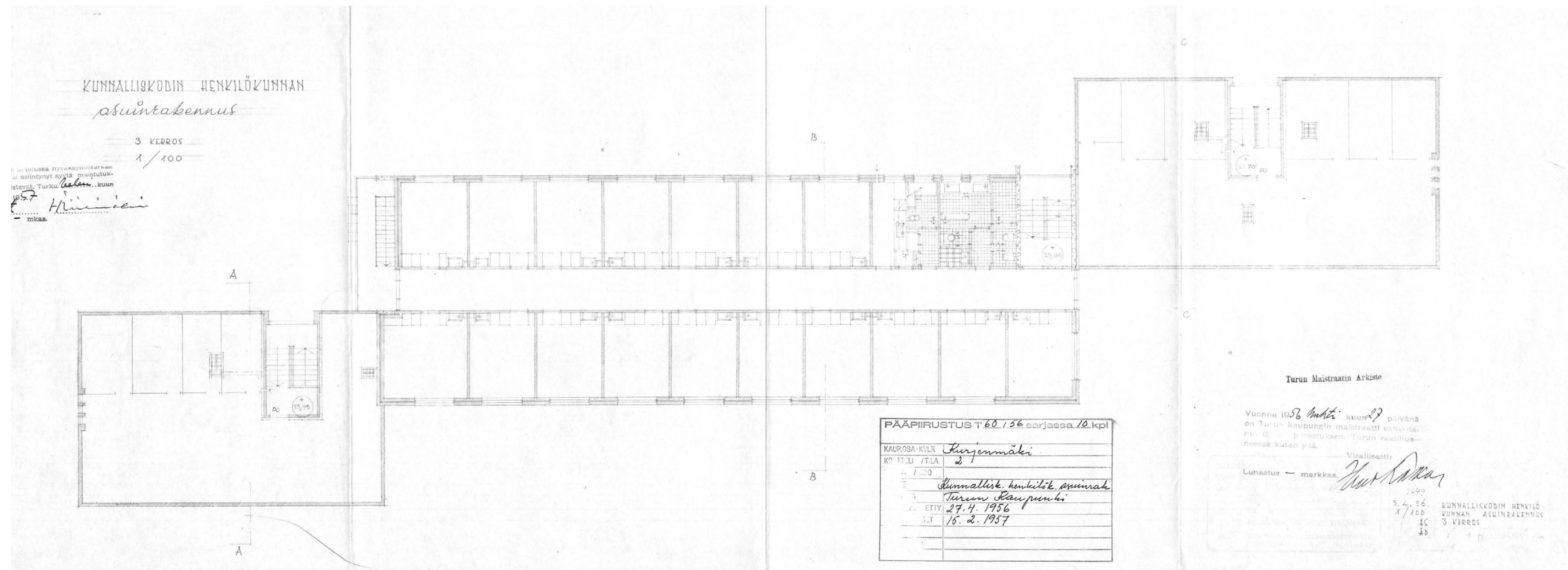
Rakennus jakautuu kolmeen porrastuen sijoittuvaan erilliseen osaan.

Keskimmäinen kolmikerroksinen asuntolana toteutettu osa perustuu keskikäytäväratkaisuun. Samanlaisina toistuvat n 14 m2 kokoiset asuinhuoneet on sijoitettu molemmista päädyistä luonnonvaloa saavan keskikäytävän varteen. Hieman suurempi huone on merkitty osastonhoitajan huoneeksi. Asuinhuoneiden käytäväseinustalla on pesuallas sekä komerot ja ulkoseinustalla keskeisesti sijoittuva ikkuna. Yhteiset wc-, pesu- ja keittotilat on sijoitettu porrashuoneen viereen. Kerroksen 17 asuinhuonetta kohden on kapea keittotila, yksi kylpyhuone, jossa pesuamme kahdella pesualtaalla varustettu pesuhuone ja kuivaushuone sekä 3 wc-tilaa. Luoteispäättyyn sijoittuvan avoportaikon yhteydessä on tuuletusparvekkeet.

Molempiin kaksikerroksisiin päätylamelleihin sijoitettiin omin keittiö- ja pesutiloin varustettuja eri kokoisia asuinhuoneistoja. Näistä suurimpiin 3 h+k asuntoihin liittyi myös parvekkeet. Lisäksi on porrashuoneen yhteydessä tuuletusparveke.

Aikakauden niukat resurssit ja ammattiryhmien välinen hierarkia näkyvät pohjaratkaisussa. Osalle henkilökuntaa varattiin asuinhuoneistot, kun taas muu henkilökunta sai tyytyä asuntolatyyppiseen asumiseen, johon liittyi niukasti mitoitettu pesu- ja keittiötilat. rakennukseen ei myöskään toteutettu ruokailu-, yhteis- tai oleskelutiloja.

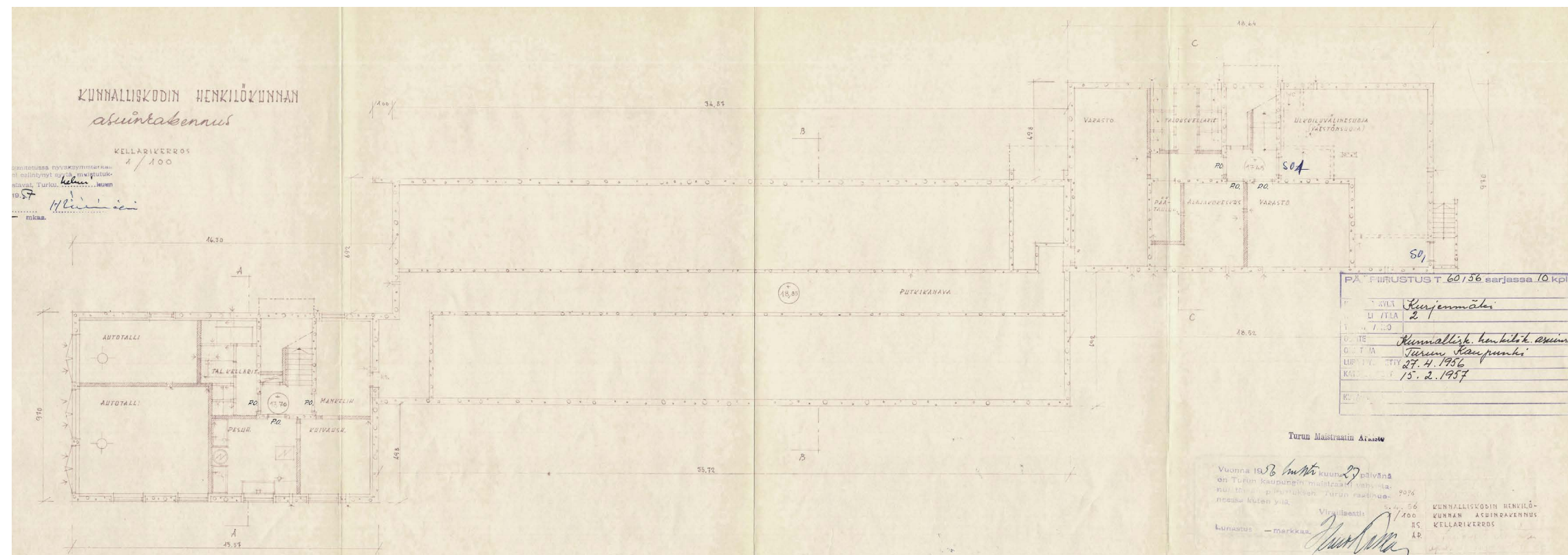

Pohjapiirros 3. kerros. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

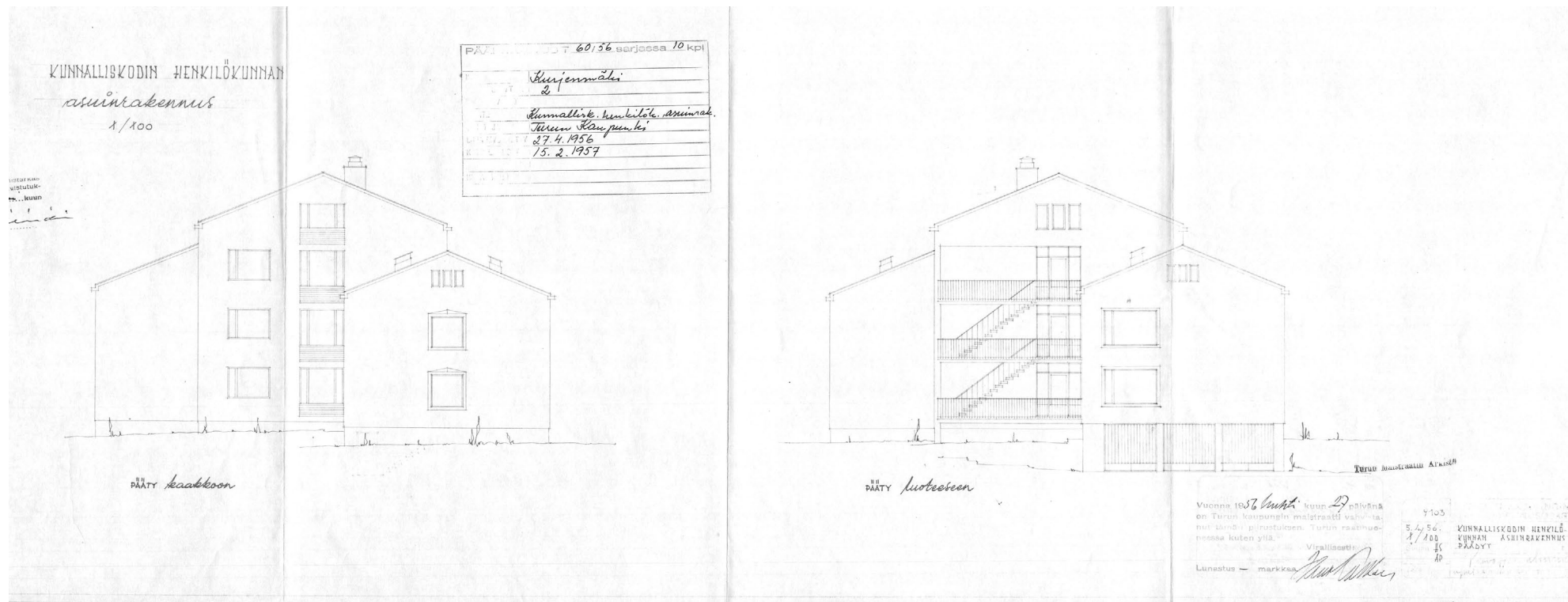
Pohjaratkaisu toistuu samanlaisena kaikissa asuinkerroksissa. Sekä päätylamellien että keskiosan ullakolle toteutettiin irtaimistovarastot.

Päätysiipien alle toteutettiin kellaritilat, joihin sijoitettiin pyykinpesutilat, mankelihuone, väestönsuoja, varasto- ja teknisiä tiloja sekä kolme autotallia. Keski-osan käytävän alle toteutettiin kellaritiloja yhdistävä putkikäytävä. Kellariin on teknisinä tiloina merkitty ainoastaan sähkön alajakokeskus ja päätaulu. Rakennus hyödynsi ilmeisesti sairaalan B- rakennuksen lämpökeskusta johon asemapiirroksessa on merkitty maanalainen johtoyhteys.

Pohjapiirros kellarikerros. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

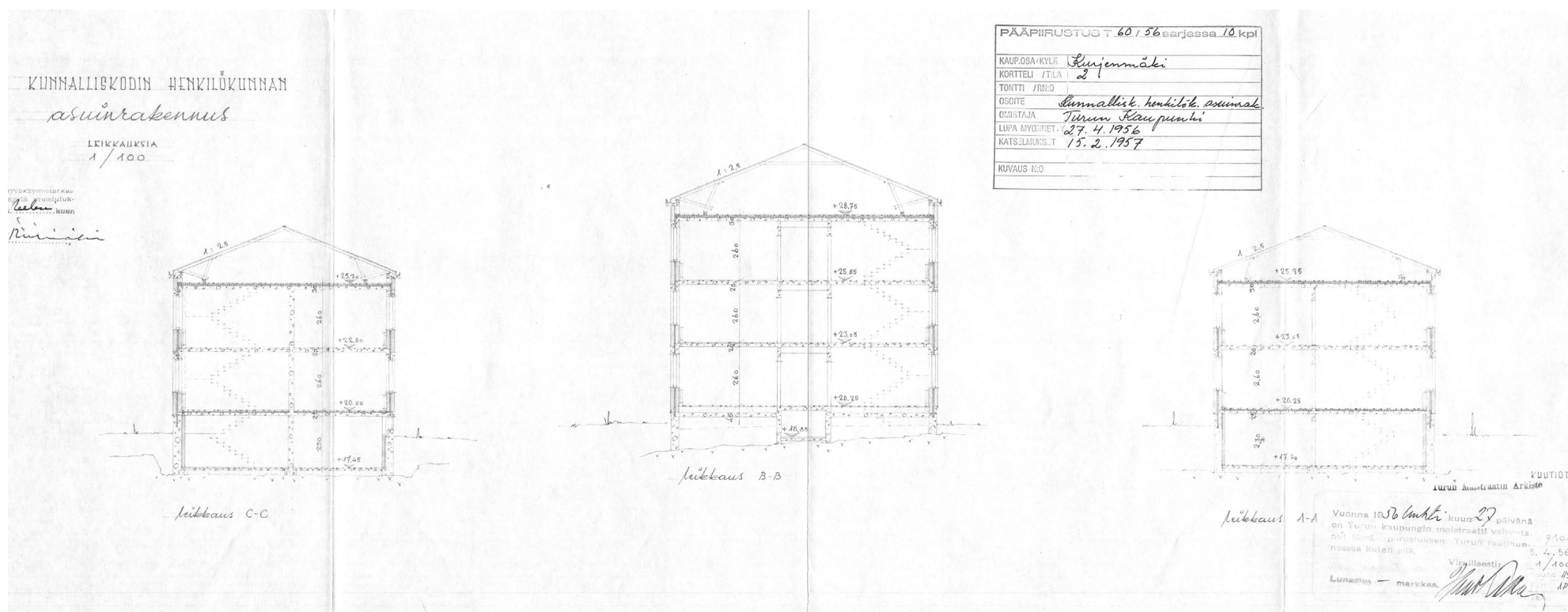
Päätyjulkisivut kaakkoon ja luoteeseen. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

Rakennuksen ulkoseinissä on kaksinkertainen tiilimuuraus, johon liittyy välipohjan kohdalla betonipalkkirakenne.

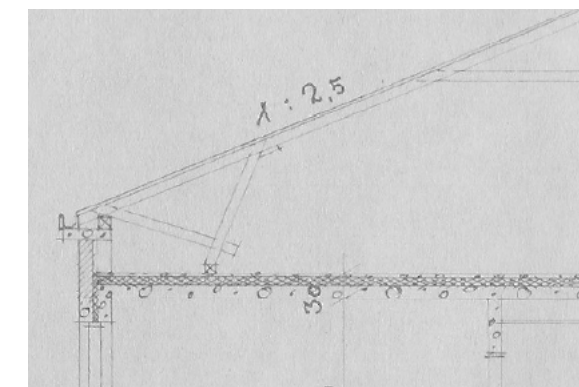
Porrashuoneiden seinät ja päätylamellien asuinhuoneistojen väliset seinät ovat betonirakenteiset kuten myös välipohjat. Muut väliseinät on yleensä muurattu tiilestä. Asuinhuoneistoissa ja aputiloissa on myös kevyitä väliseiniä.

Alapohja on toteutettu maanvaraisena betonilaattarakenteena. Rakennukseen liittyy irtainvarastona toimiva kylmä ullakkotila. Kattoristikot ovat puuta, betonirakenteiseen räystäääseen liittyy sisäänrakennettu vesikouru. Kattokaltevuus on 1:2.5.

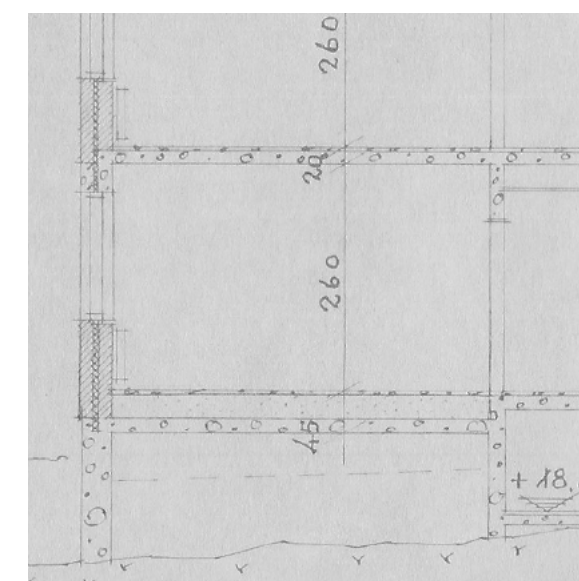
Kuvaus perustuu arkkitehdin pääpiirustuksiin.

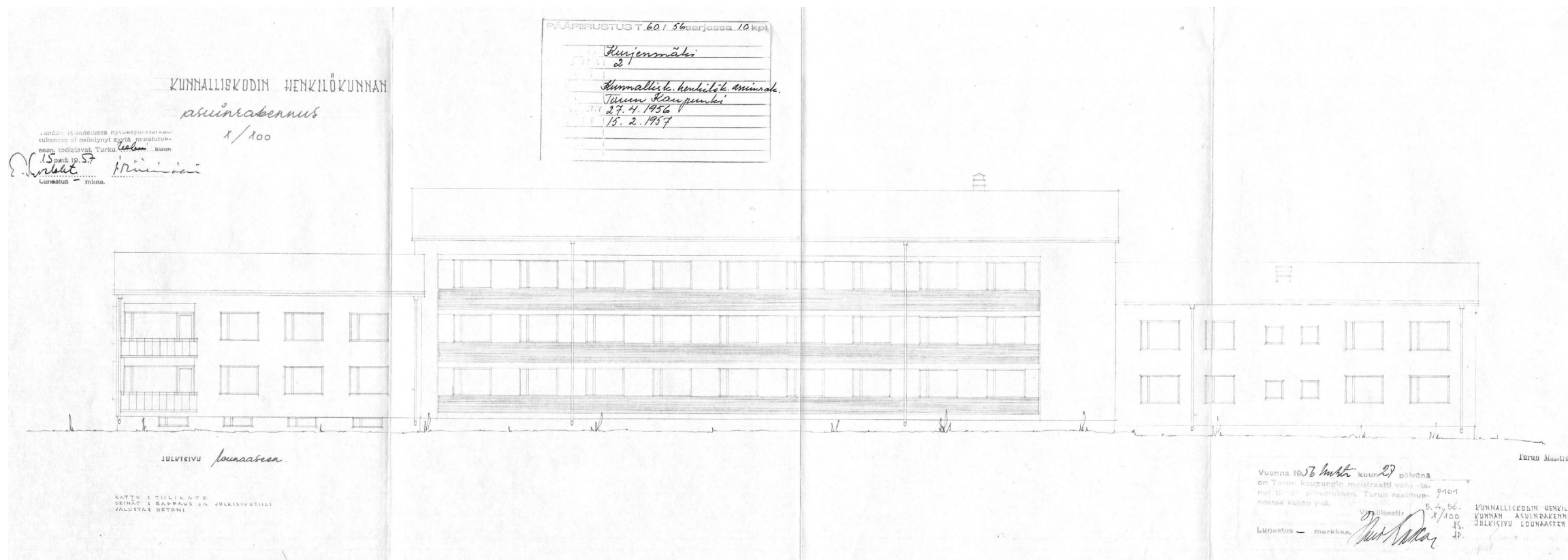
Leikkaukset C-C, B-B ja A-A. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

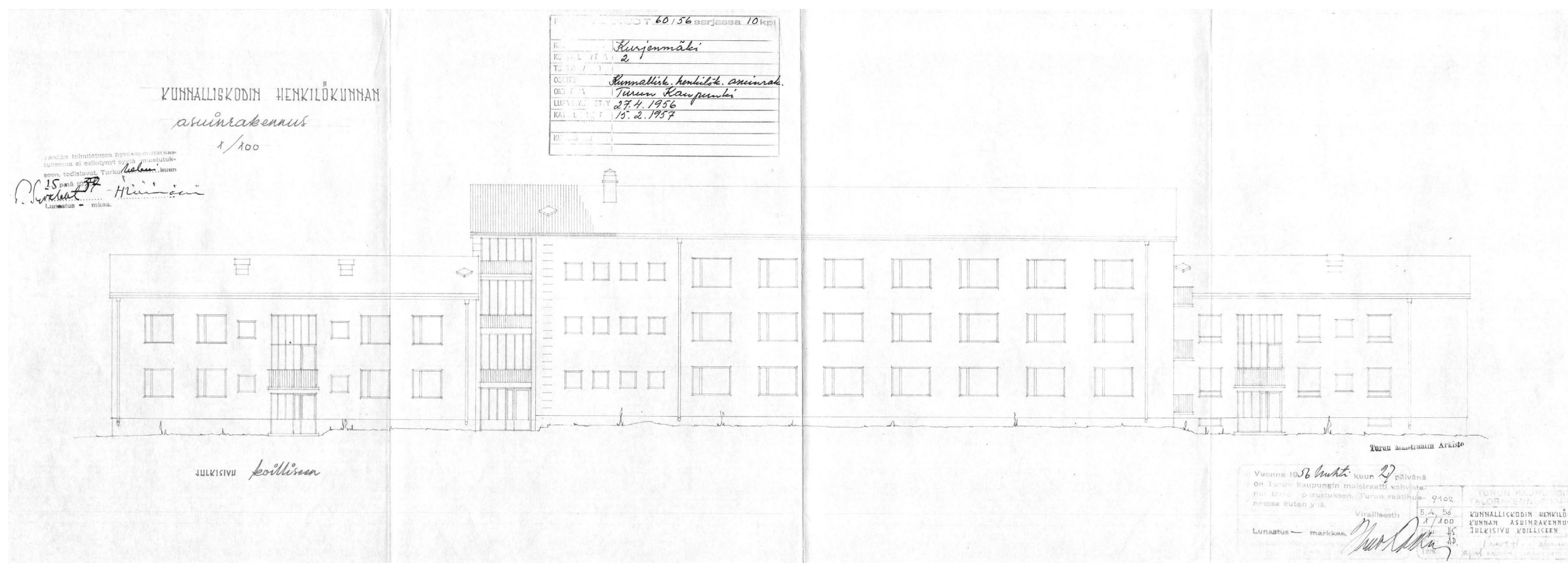
Suurennos leikkauspiirustuksesta. Kerroskorkeus on 280 cm ja välipohjan paksuus on 20 cm. Leikkaukset C-C, B-B ja A-A. Pääpiirustukset Turun kaupungin talonrakennusosasto 5.4.1956. RVV

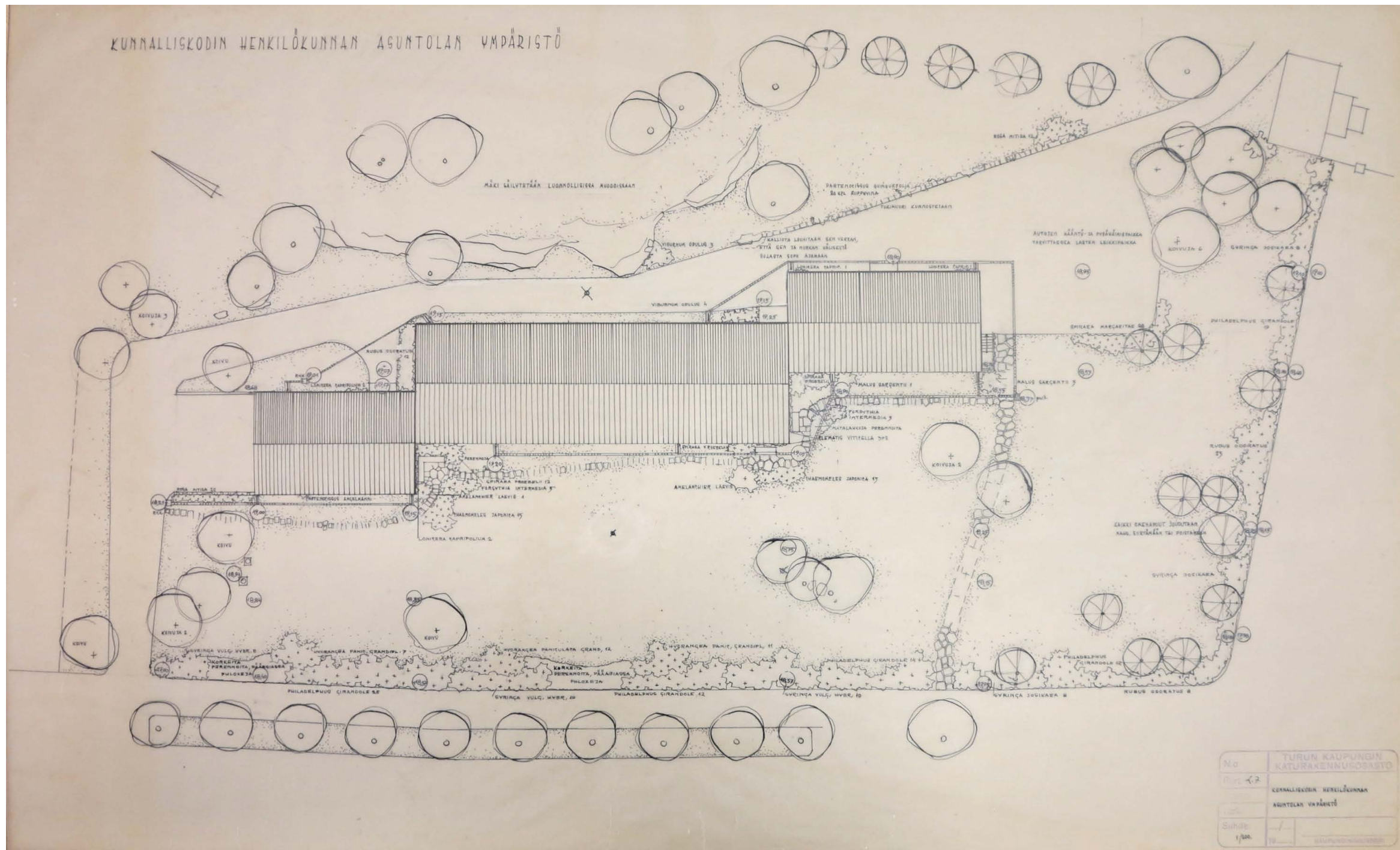

Julkisivuissa toistuvat aikakaudelle tyypilliset pelkistetyt yksityiskohdat, roiskerapatut ulkoseinät aukkomaisine säännönmukaisesti sijoittuvine ikkunoineen ja loivamuotoinen tiiliverhoiltu harjakatto lyhyine betonirakenteisine umpiräystäineen. Ikkunat ovat 1950-luvulle tyypillisiä sivutuuletusikkunoin varustettuja puuikkunoita. Pohjoisessa lamellissa käytettiin jostain syystä jo alkujaan poikkeavaa vanhemman mallista ikkunaa. Kylpyhuoneisiin ja aputiloihin liittyy pienemmät yksiruutuiset ikkunat. Ikkunoiden, ulko-ovien ja parvekkeiden smyygit ovat vaaleaksi sileärapatut.

Eryyisinä julkisivuaiheina korostuvat molemissa päädyissä ulkonevalla kehyslistalla varustetut ikkunat ja pääpiirustuksiin merkityt lounaisjulkisivun pural-levypinnat. Myöhemmin poistettujen levypintojen lopullisesta toteutuksesta ei ole varmuutta. Julkisivua jäsentävät lisäksi pohjoispäädyn osittain sisäänvedetyt asuntoparvekkeet sekä porrashuoneiden ikkunaseinät lasiaukollisine ovineen ja tuuletusparvekkeineen. Parvekekatojen ja parvekkeiden alapintojen betonivalu on urakuvioitu.

Pihan kasvilajikkeita;

<i>Syringa vulg hybr</i>	<i>pihasyreeni</i>
<i>philadelphus girandole</i>	<i>pikkujasmike</i>
<i>hydrangea panis</i>	<i>sysshortensia</i>
<i>syringa josikaea</i>	<i>unkarinsyreeni</i>
<i>rubus odoratus</i>	<i>tuoksuvatukka</i>
<i>spirea margaritae</i>	<i>kreetanangervo</i>
<i>rosa nitida</i>	<i>nukkeruusu</i>
<i>viburnum opulus</i>	<i>koiranheisi</i>
<i>parthenocissus engelmannii</i>	
<i>imukärvilliini</i>	
<i>Amelanchier laevis</i>	<i>- sirotuomipihlaja</i>
<i>Chaenomeles japonica</i>	<i>japaninruusukvitteni</i>

Turun kaupungin katurakennusosaston oletettavasti rakentamisajankohtana 1950-luvun lopulla laatima pihasuunnitelma. Pihaa reunustavat pensasistutukset joissa lajikkeina on mm pihasyreeni, unkarinsyreeni, sysshortensia ja jasmike. Puustosta mainitaan lajikkeina ainoastaan pieninä ryhminä sijoittuvat koivut. Pihan eteläosassa sijainneet omenapuut on merkitty siirrettäviksi tai poistettaviksi. Rakennuksen itäpuolella pihatien reunassa on kunnostettava tukimuuri ja maininta, että kalliota louhitaan talon nurkalla niin paljon että kallion ja nurkan välisestä solasta sopii ajamaan. Pihatien itäpuoleinen mäki säilytetään "luonnollisissa muodoissaan." Rakennuksen länsipuolella on kivetty pihapolku, jonka varressa on pieniä oleskelupaikkoja ja pensas- ja perennastutuksia.

2.2 Myöhemmät muutokset

Kurjenmäenkatu 4 rakennusluvut ja muutokset

853-1962-470	1.krs pohjoinen päätylamelli, asunnon sisäisiä ovimuutoksia
853-1966-674	1.krs keskiosa, käyttötarkoituksen muutos tutkimus- ja vastaanottohuoneiksi, Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan psykiatrisen klinikan käyttöön, ovi ja seinämuutoksia, käytävä-, varasto- ja neuvotteluhuoneessa
853-1971-436	osa 2 krs keskiosa, käyttötarkoituksen muutos psykiatrian opetustiloiksi
853-1972-625	2 krs keskiosa käyttötarkoituksen muutos opetus- ja vastaanottotiloiksi
853-1979-154	3 krs keskiosa, käyttötarkoituksen muutos toimistokäyttöön
853-1981-754	2 krs, päätylamellit, osa tiloista muutettu toimistokäyttöön
853-1985-374	1.krs ja 2.krs, pohjoinen päätylamelli, toimistotilojen muutos asunnoiksi
853-1986-619	3.krs keskiosa, toimistohuoneiden muutos sauna-, pesu- ja pukutiloiksi, 1.krs ja 2.krs luoteispääty, osa keskiosasta, lisätty sisäänkäynnin viereen luiska, toimistotilojen muutos Nuorisopsykiatrian käyttöön; terapia- ja vastaanottotiloja, asuin- ja ruokailuhuoneita, väliseinä- ja ovimuutoksia, luoteispääty, kellari, pesutuvan ja mankelihuoneen muutos toimintahuoneiksi, toisen autotallin muutos pukutiloiksi
853-1994-910	1.krs keskiosa muutos geropsykiatrisen kuntoutusyksikön käyttöön, väliseinä ja ovimuutoksia, lounaissivulle uusi sisäänkäynti ja aidattu piha
853-2003-352	pohjoinen päätylamelli, kellari, toimintahuoneen muutos kuntoilu- ja askartelutilaksi, 2 krs keskiosassa asuinhuoneiden muutoksia toimistotiloiksi, lounaispäädyssä vastaanottotilojen ym. muutoksia toimisto- ja neuvottelutiloiksi, 3.krs koko keskiosa, muutos toimistokäyttöön, ullakolle iv-konehuone
2005	ikkunoiden uusiminen (suunnitelmat päivätty 2005)
853-2008-751	luoteispääty, laajennus hissiä ja porrashuonetta varten, koillispäädyn ullakolle iv-konehuone, 2 krs keskiosa viimeiset asuintilat muutos vastaanottotiloiksi, alakattojen rakentaminen
853-2012-612	lounaispääty 1.krs sisäisiä muutoksia, talotekniikan uusiminen, väliseinämuutoksia, julkisivujen kunnostus

Kunnalliskodin henkilökunnan rakennus kuvattuna kaakosta, 09.02.1990, Kuva: Maarit Talamo- Kemiläinen/ Turun museokeskus

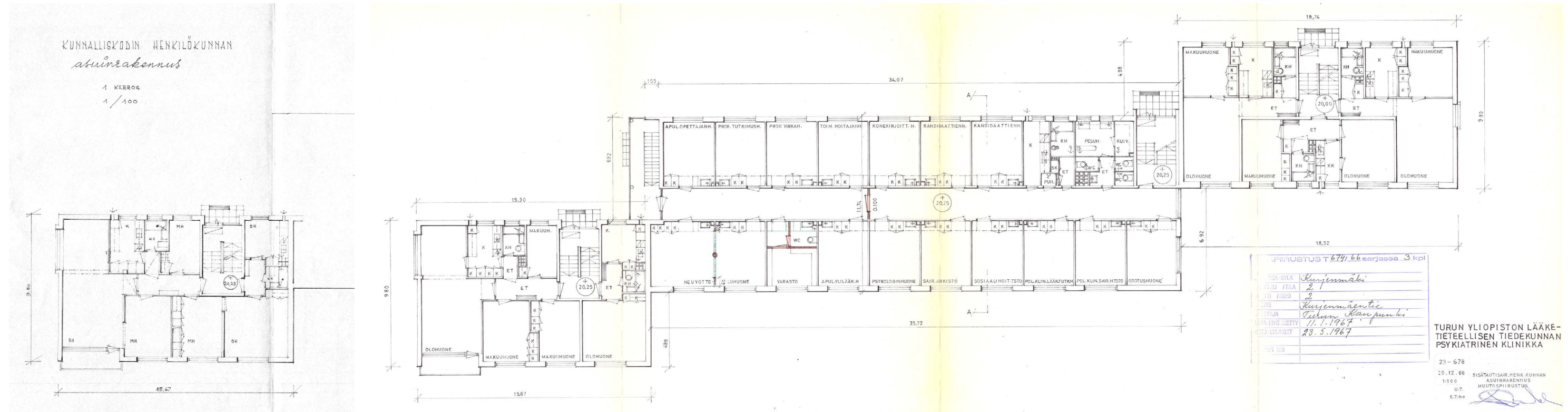

Kurjenmäen toimintakeskus, ympäristön kunnostamissuunnitelma 13.7.1968. Piha-alueelle on merkitty betonikiveyksellä päällystetty oleskelualue, myös uuden sisäänkäyntiluiskan viereen on merkitty betonikiveys. Vanhoja kiveyksiä on poistettu ja pihaa on jäsennelty rajaavin pensasistutuksin. KA

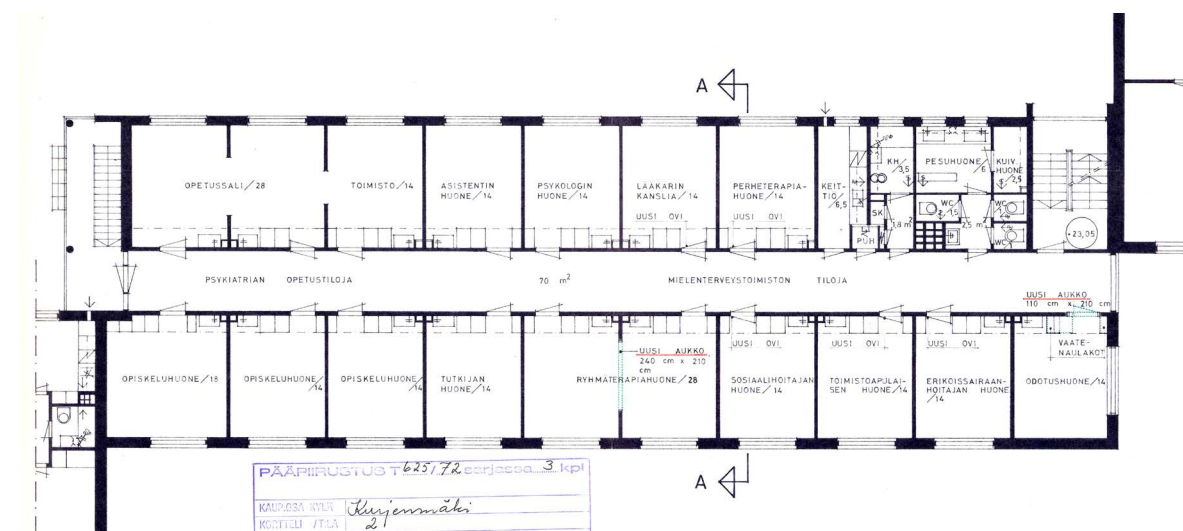

1960- ja 1970- luvuilla muutettiin asuintiloja pala palalta sairaalan vastaanotto- ja toimistotiloiksi. Tässä yhteydessä tehtiin väliseinä- ja ovimuutoksia, sekä muutoksia aputilojen järjestelyissä. Keskiosassa muutettiin viimeisenä 3. kerros toimistokäyttöön vuonna 1979. päätylamelleissa säilyi osa asunnoista vielä pidempään asutokäytössä.

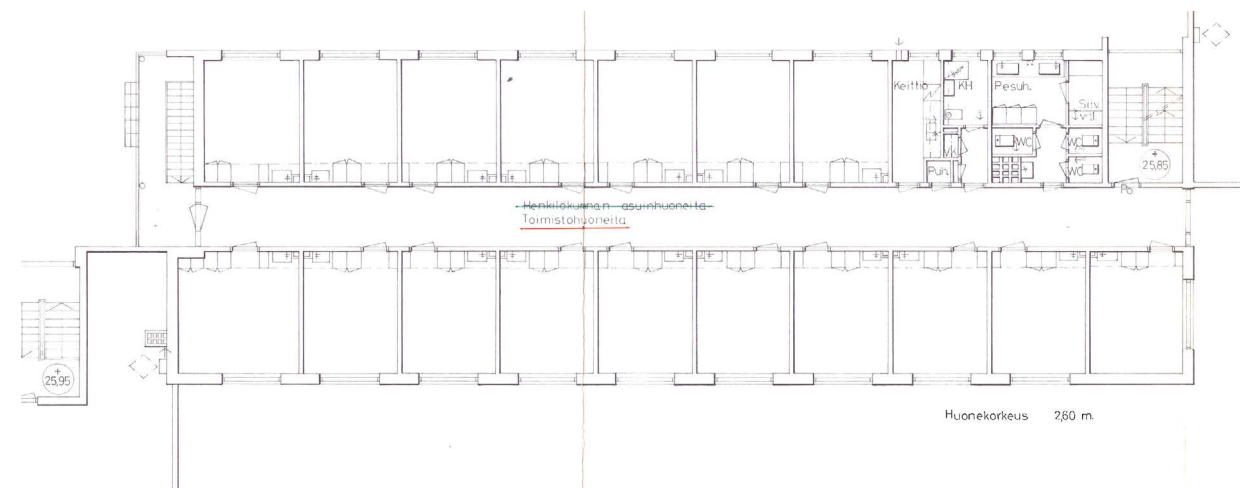

1962; luoteispäädyn seinämuutokset. RVV

1967; keskiosa 1 krs muutetaan Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan psykiatrisen klinikan käyttöön tutkimus- ja vastaanottohuoneiksi, ovi ja seinämuutoksia käytävässä, varastossa ja neuvotteluhuoneessa. RVV

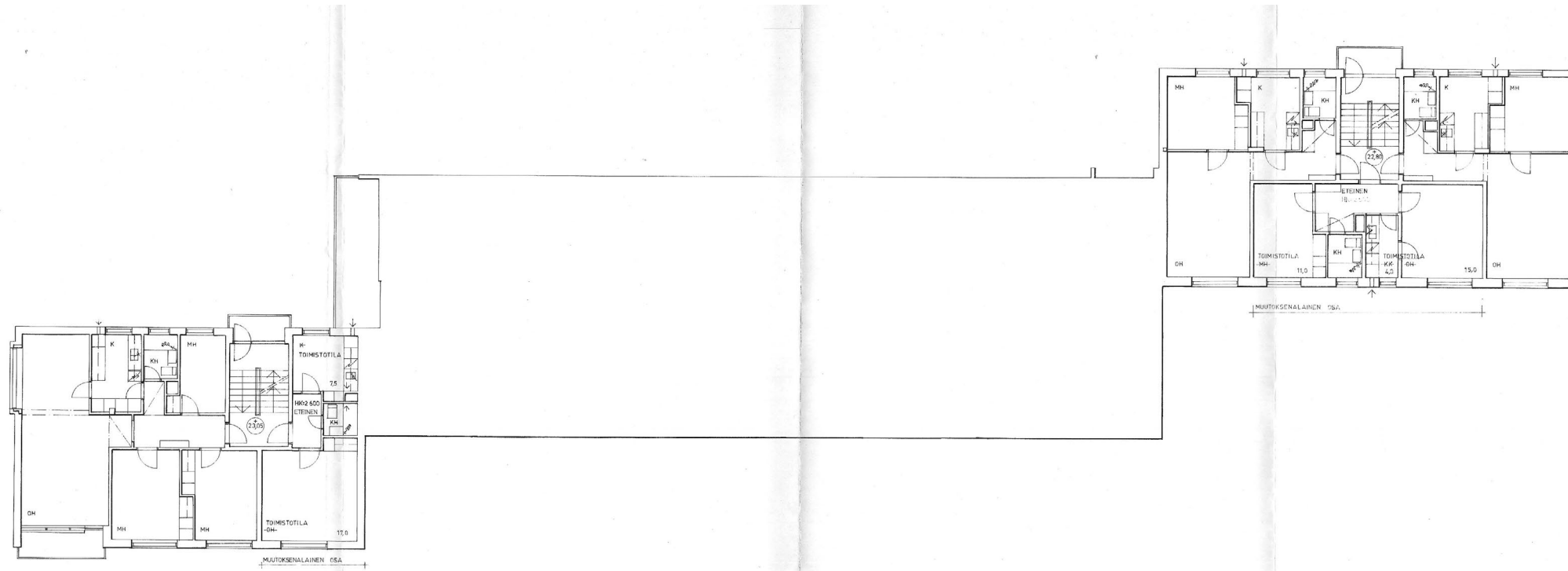

1972; keskiosa 2 krs muutettu kokonaan opetus- ja vastaanottotiloiksi, kaksi uutta oviaukkoa (kaupungin sairaala, mielenterveystoimiston avohoitoryhmä). RVV

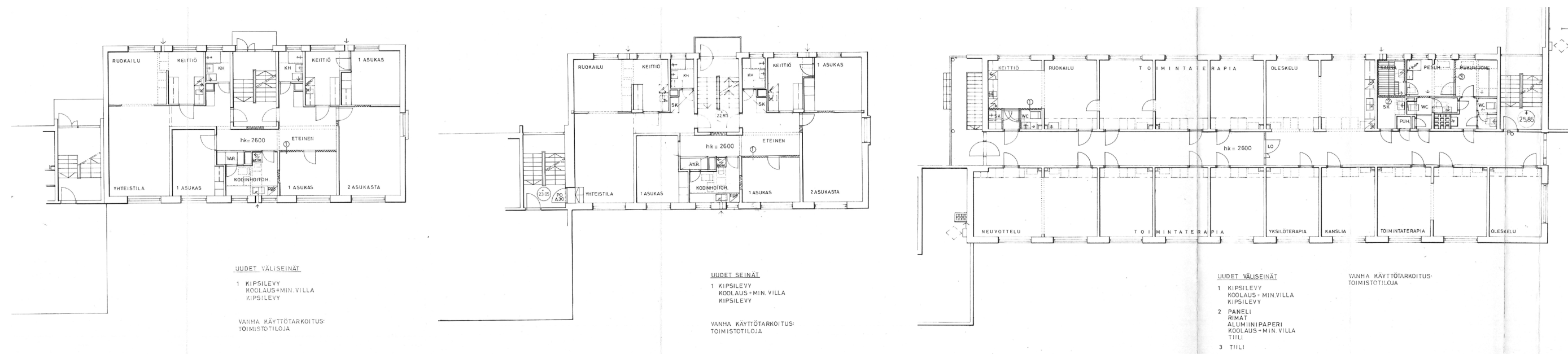

1979 keskiosa 3 krs, muutetaan asutuksesta kokonaan toimistokäyttöön RVV

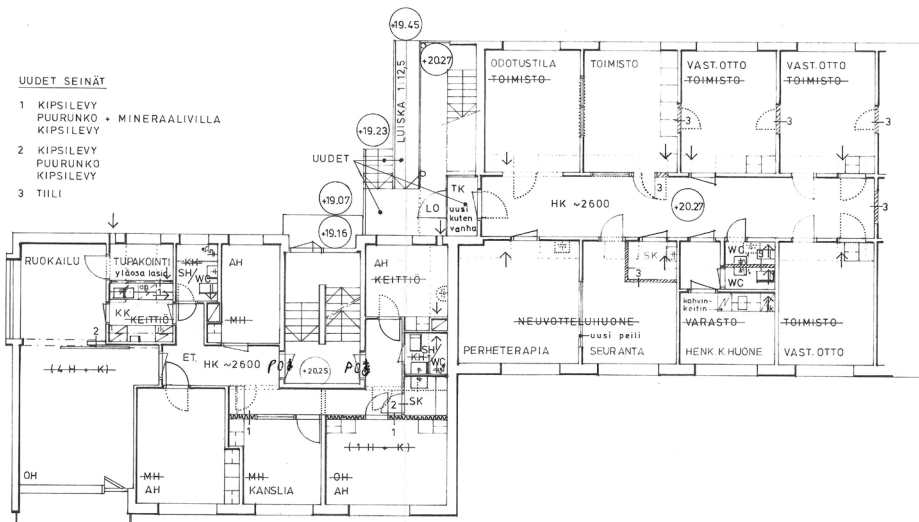
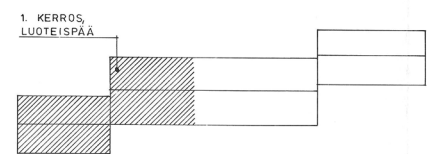

1981 2 krs, molemmissa päädyissä muutetaan 1 asuinhuoneisto toimistotiloiksi, psykiatrian klinikan toimistot (Psykiatrian klinikan toimisto). RVV

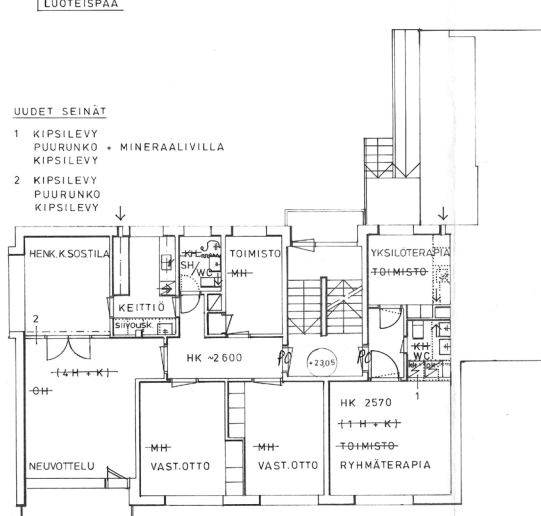
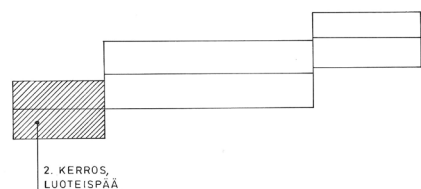

1985 eteläpääty, 1.krs ja 2.krs, toimistotilat muutettu asunnoiksi, väliseinämuutoksia, Keskiossa 3.krs, portaikon viereiset toimistohuoneet muutetaan sauna-, pesu- ja pukutiloiksi, väliseinämuutoksia (mielenterveystoimiston kuntoutuskoti) RVV

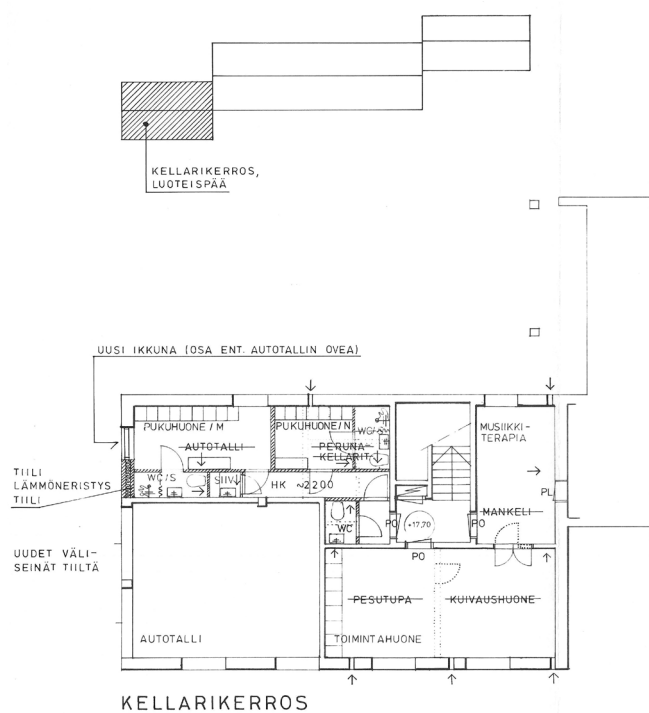
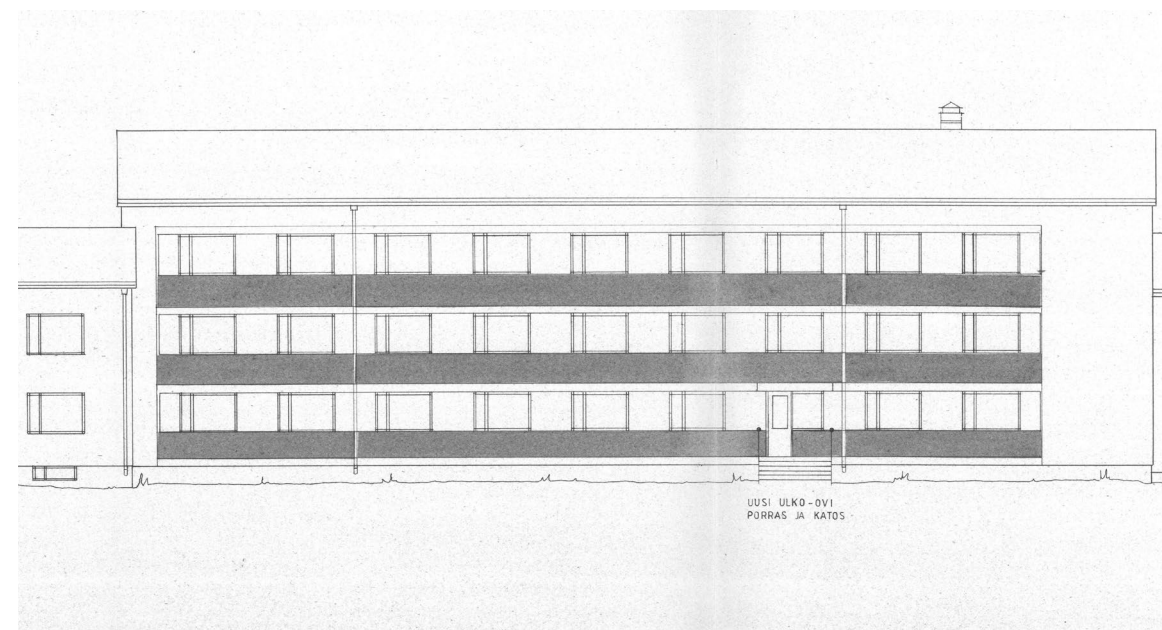

1. KERROS

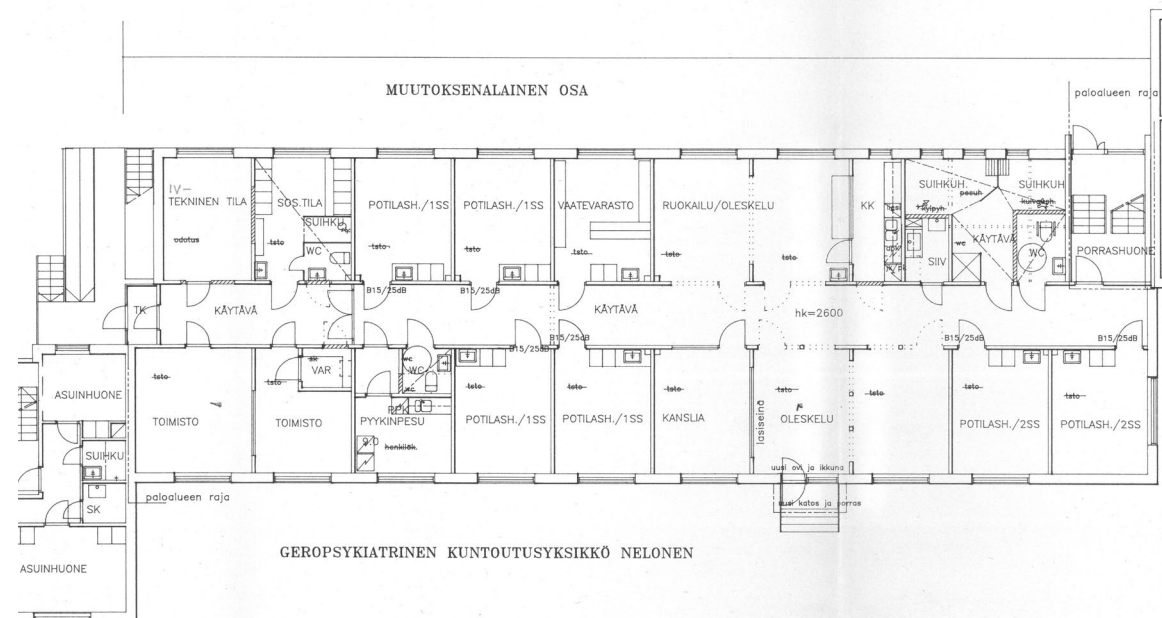
2. KERROS

KELLARIKERROS

PÄÄTY LUOTEeseen

GEROPSYKIATRINEN KUNTOUTUSYKSIKKÖ NELONEN

1986 luoteispäätty 1.krs ja 2.krs, osa keskiosasta, lisätty sisäänkäynnin viereen luiska, toimistotilat muutettu Nuorisopsykiatrian käyttöön; terapia- ja vastaanottotiloja, asuin- ja ruokailuhuoneita, väliseinä- ja ovimuutoksia

Luoteispäätty, kellarin pesutupa ja mankelihuoneet muutettu toimintahuoneiksi, toinen autotalli muutettu pukutiloiksi, uusi väliseiniä, at- oven paikalle uusi ikkuna

1994 keskiosa 1.krs muutettu geropsykiatrisen kuntoutusyksikön käyttöön, väliseiniä purkamalla on toteutettu läpi rungon ulottuva laaja oleskelu- ja ruokailutila, johon liittyy uusi ulko-ovi. Wc-, pesu ja muita aputiloja on muutettu ja rakennettu lisää.

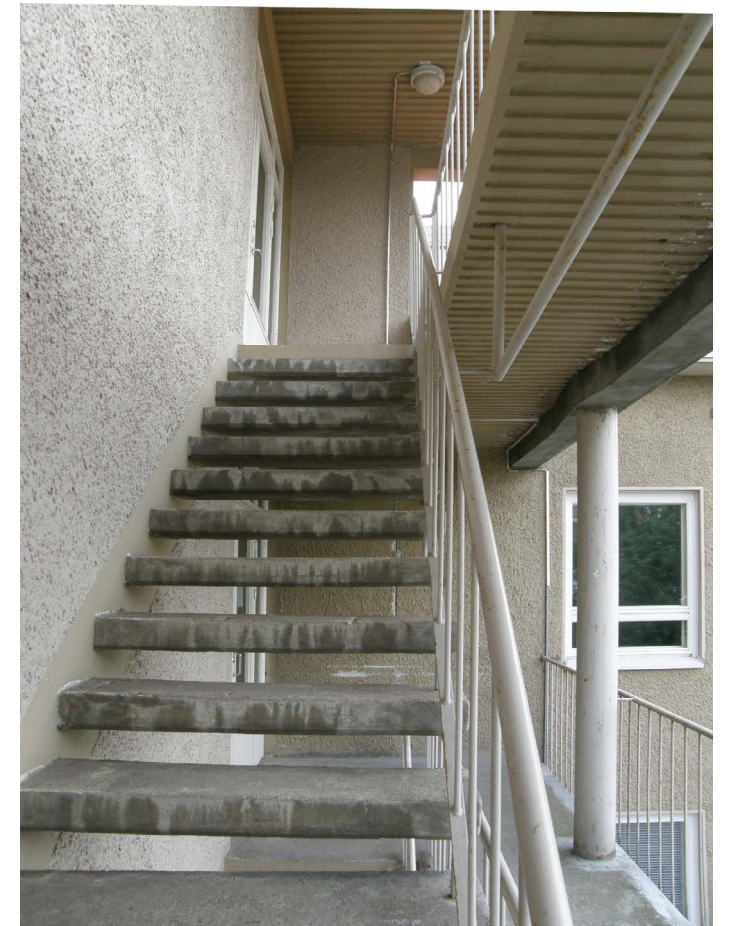

Pääty luoteeseen. pääpiirustus. Turun talotoimi 16.4.2003.

Vuoden 2003 korjauksen yhteydessä muutettiin keskiosan 3. kerros ja osa 2. kerroksesta toimistotiloiksi ja ullakolle rakennettiin iv-konehuone. Luoteispäädyn ullakkoikkunat korvattiin ilmastointisäleiköllä. Pohjoisen päätylamellin kellarissa muutettiin toimintahuone kuntoilu- ja askartelutilaksi. Eteläisessä päätylamellissa muutettiin vastaanotto-ym. tiloja toimisto- ja neuvottelutiloiksi.

Kesällä 2008 otetuissa valoku-
vissa (tilakeskus) näkyy alkupe-
räinen avoportainko tuuletus-
parvekkeineen. Portaikon edustan
luiska on rakennettu vuoden 1986
muutosten yhteydessä ja ullakon
iv-säleikkö on lisätty vuoden 2003
muutosten yhteydessä. Oletetta-
vasti on myös ulkopuolinen ilman-
vaihtoputki lisätty tuolloin.

Luoteispääty vuonna 2008. KA

Luoteispäädyn portaitko ja myöhemmin rakennettu luiska vuonna 2008. KA

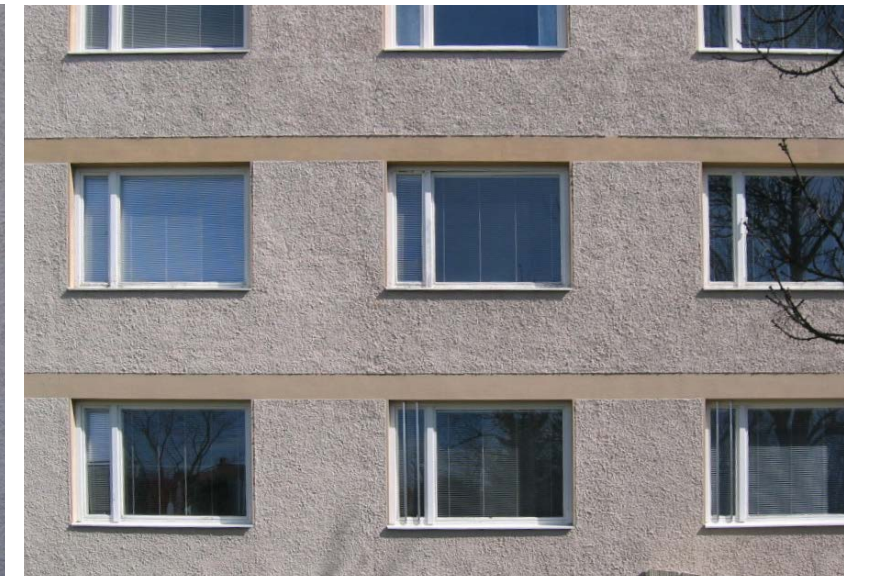

Näkymä 3. kerroksen tuuletusparvekkeelta vuonna 2008. KA

Kesällä 2008 otetuista valokuvista ilmenee miltä rakennus näytti ennen vuoden 2008 hissien ja porrashuoneen laajennusta sekä 2012 julkisivujen kunnostusta.

Valokuvat Turun Konsernihallinnon arkisto (KA).

2005 ikkunat uusitaan

Turun talotoimen 26.4.2004 laatimien suunnitelmien mukaan rakennuksen ikkunat uusittiin 3- kertaisten MSE- rakenteisina puu-alumiini-ikkunoina.

2008 hissin ja porrashuone rakennetaan, sisäisiä muutoksia

- vanhan avoportaikon viereen tehtiin laajennus hissiä varten ja portaikon ympärille rakennettiin porrashuone

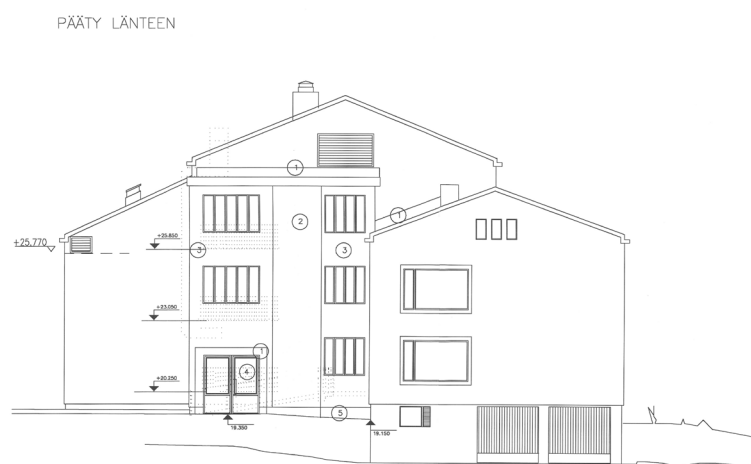
- 1 krs keskiosan asuinhuoneisiin rakennettiin erilliset wc-tilat, keskiosan ja koillispuolelta lisättiin alakattoja

- 2 krs keskiosassa säilyneet asuintilat muutettiin vastaanottotiloiksi, koillispuolella seinämuutos, lisätty alakattoja

- eteläisen lamellin ullakolle rakennettiin iv-konehuone, ilmanvaihto uusittiin ja alakattoja lisättiin

2012 julkisivut kunnostetaan

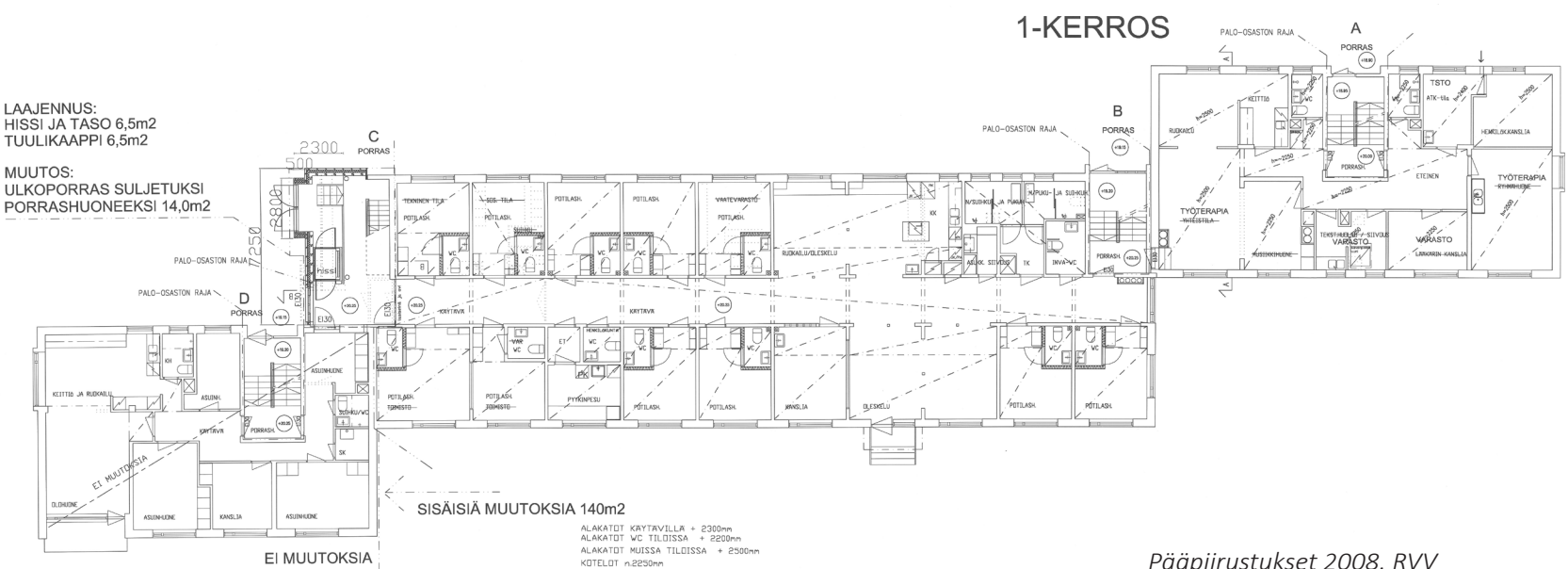
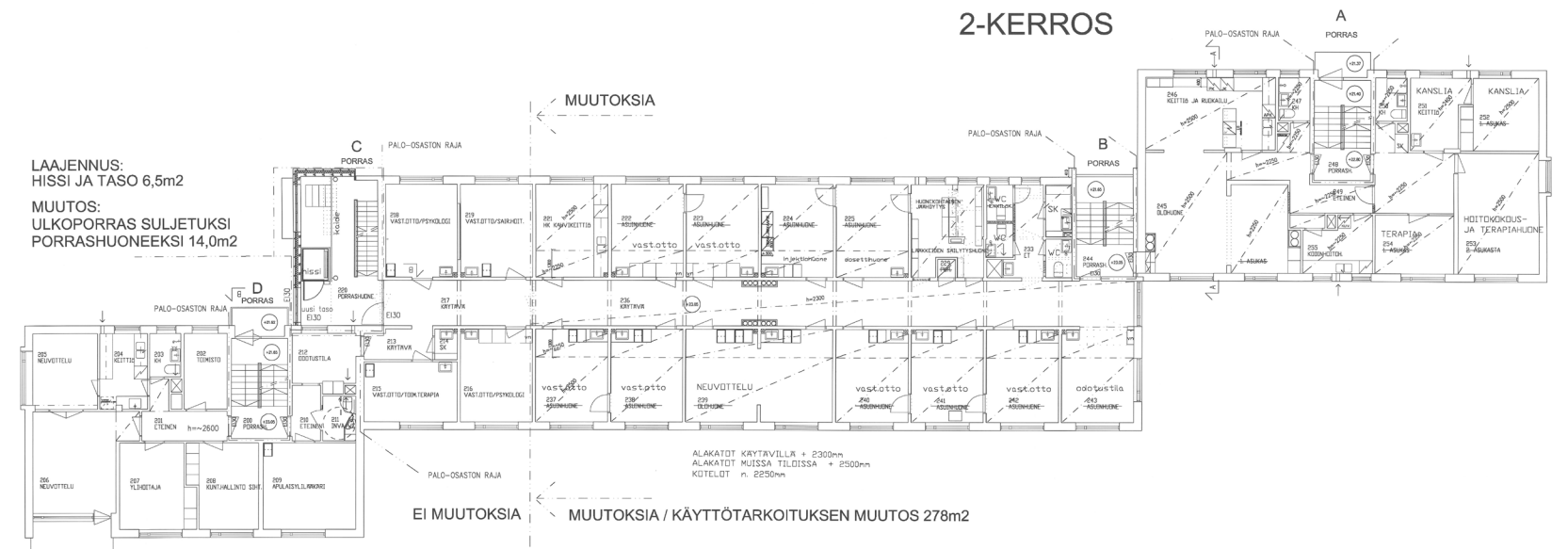
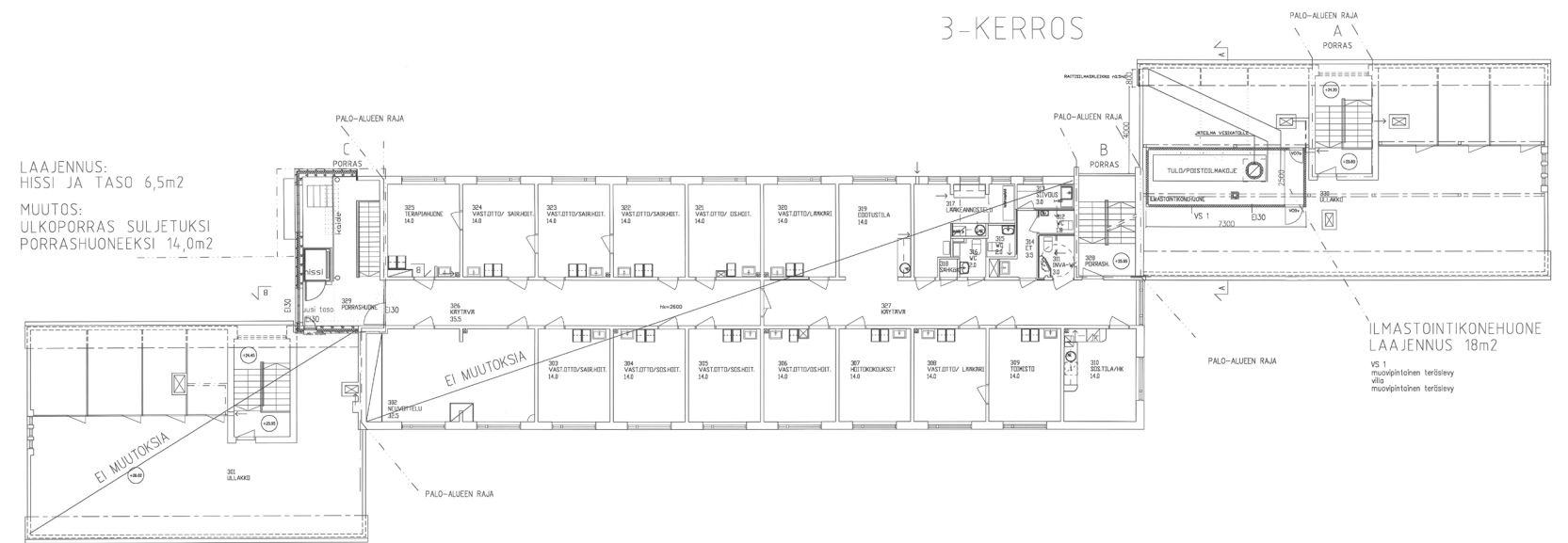
16.3.2012 laaditun työselityksen (A-insinöörit) mukaan julkisivun rappaus kunnostettiin ja rappaus maalattiin kalkkisementtimaalilla. Parvekkeiden betoni- ja teräspinnat hiekkapuhallettiin ja maalattiin. Myös räystäät, syöksytorvet ja katokset sekä osa ikkunoista ja ulko-ovista kunnostettiin ja maalattiin.

- 1 PELTI, RUSKEA
  - 2 KARKKEARPPAUS
  - 3 HENORAPPAUS
  - 4 OV
  - 5 SOKKELI
- VÄRI VANHAN RAKENNUKSEN MUKAAN

- 6 VANHA IKKUNARITILÄ POIS, TILALLE YLÄPUOLELLA OLEVAN MALLIN MUKAAN
- 7 VANHA ILMANVAIHTOJORMI PUURETAN

Pääpiirustukset 2008. RVV

3. Kurjenmäkikodit

3.1 Taustana 1980-luvun moniarvoinen arkkitehtuuri ja laajeneva rakennustoiminta

1980-luvun taloudellisen noususuhdanteen vuosina arkkitehtuuri kehittyi ennennäkemättömän monimuotoiseksi. Tyypillisiä rakennushankkeita olivat vapaa-ajan ja yhteiskunnallisten palvelujen rakennukset. Taajamiin, asuinkeskukseen ja esikaupunkeihin rakennettiin monentyyppisiä kokoon- tumistiloja. Konsertti- ja kongressitaloista, monitoimitaloista, palvelu- keskuksista, terveysasemista, päiväkodeista ja kouluista sekä varsinkin yhdistetyistä kirkko- ja seurakuntatiloista järjestettiin suunnittelukilpai- luja. Monitoimitalojen ja seurakuntakeskusten erilaiset tilavaatimukset saleineen ja kokoon- tumistiloineen innoittivat ratkaisuihin, joissa eteishallit, lämpiöt ja käytävät usein liitettiin rakennuksen selkärangana kulke- vaksi sisäkaduksi.

1980-luvun julkisten rakennusten pohjakaavaratkaisut pyristelivät irti sitovista, johdonmukaisista koordinaattijärjestelmistä. Korostettiin raken- nuspaikan yksilöllisiä ehtoja. Muotitermejä olivat kontekstualismi ja regio- nalismi. Kulmittain sijoitetut rakennusmassat loivat suojaisia sisäpihoja ja kontaktia sisä- ja ulkotilojen välille. Vapautumisesta kertovat myös eri tarkoituksiin varattujen rakennusosien erottelu, eri suuntiin viettävät katot ja eloiset ääriviivat. Ratkaisuista voi hyvinkin jäljittää Alvar Aallon vaikutusta, samoin punatiilen, puun, valkoisten pintojen ja klinkkerilatti- oiden runsaasta käytöstä. Keramiikkalevyistä koostetut julkisivut erivä- risine vaakasuorine raitoineen nousivat suosioon, ja niistä voinee kuulla postmodernismin kaukaisia kaikuja.

Uuteen, ns. postmoderniin arkkitehtuuriin tutustuttiin meillä 1970-luvun lopulla arkkitehtuurijulkaisujen välityksellä. Yleisesti ottaen postmoder- nismi merkitsi uudelleen herännyttä kiinnostusta perinteiseen kaupunki- rakentamiseen, siinä missä modernismi oli tyyten kieltänyt historiallisen ympäristön arvot. Samalla se merkitsi paluuta klassisen arkkitehtuurin tunnuspiirteisiin, symmetriaan, pylväisiin, päätykolmioihin jne.

Ulkomaiset arkkitehtuurikriitikot ovat panneet merkille, miten harvi- naisella tavalla suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa on toistuvasti vedottu erityiseen turmeltumattomaan ”modernistiseen traditioon”, joka on sulkenut piiriinsä vanhat ja nuoret. Oli miten oli, 1980-luvulla Suomessa sikisi postmodernistisesti väritynyt ns. Oulun koulu, ts. Etelä-Suomen arkkitehtuurin hegemoniaa nousivat uhkaamaan muutamat pohjoissuo-

malaiset arkkitehdit, joista moni oli opiskellut Oulussa Reima Pietilän professorinkaudella 1970-luvun keskivaiheilla. Oulun koulun 1980-luvun tunnetuimpia teoksia ovat oppi- ja muut laitokset ulkoisina tunnusmerk- keinään jyrkät katot ja ulkonevat räystäät, portaalit ja erinäiset arkkiteh- tuurin historiasta lainatut muistumat.

Oulun koulun arkkitehtien pyrkimyksenä oli tehdä julkiset rakennukset mahdollisimman persoonallisiksi. Vaikka talot saivat tietoisesti ”uusvanhan” leiman ja saattoivat ääri- viivoiltaan muistuttaa vuosisadanvaihteen jugendia, pohjakaavan suunnittelu pihayhteyksineen ja eteishalleineen oli kumma kyllä sittenkin paljolti samanlainen kuin ”etelän” vastaavissa rakennuksissa. Tilaratkaisujen esikuvana ovat toisinaan selvästi olleet Aallon Säynäsaloon ja Jyväskylään suunnittelemat rakennukset. Vähi- tellen Oulun koulun muotoratkaisut levisivät lähes huomaamatta kaikki- alle maahan.

1980-luvun kuvaan kuuluvat myös massiiviset liiketilat, toimistoraken- nukset, lasiseinäiset kauppagalleriat jne. Ilmo Valjakan (s. 1934) suunnit- telema Yhtyneiden Kuvalehtien toimitalo Länsi-Pasilassa (1987) on koos- tettu korkean, lasikatteisen sisätilan ympärille. Ratkaisua on sittemmin usein käytetty eri muodoissa 1980-luvun lopulla sekä 1990-luvulla.

Myös asuntoarkkitehtuurissa vaihdettiin paljolti vapaalle. Uudisrakennus- alueille ilmaantui ennennäkemätön ratkaisujen, muotojen ja materiaalien kirjo. Asemakaavoituksessa palailtiin takaisin pienimuotoisiin, vaihteleviin kaupunkitiloihin, ja huomio kiinnitettiin erityisesti katunäkymiin ja julki- siin aukioihin. Lähipiirin kuten istutusten ja betonipäällysteen kuvioiden suunnittelussa tavoiteltiin perinteisen kaupunkimiljöön tuntua. Asuinkort- teleihin sijoitettiin vuoroin pistetaloja ja tavallisia lamellitaloja. Materiaa- livalikoima laajeni, ja betonin ja tiilen lisäksi seinäpinnoissa käytettiin yhä useammin keraamisia laattoja. Korttelikulmien tornimaiset rakennelmat ja porttiaiheet kielivät kaipuusta takaisin perinteiseen kivikaupunkiympä- ristöön. Vallattoman kokeilumielen ääriesimerkiksi kasvoi Helsingin Pikku Huopalahti, muotojen ja rohkeiden värien runsaudensarvi. Aluetta ryhdyt- tiin rakentamaan 1980-luvun lopulla yksityiskohtaisen asemakaavan mukaan.

Vaikka vuosikymmenen arkkitehtoninen muotokieli rikastui, teollisen

rakennustekniikan, arkkitehtonisten kokeilujen ja ammattitaidon välinen kiulu jäi jäljelle. Tulokset tulivat valitettavan usein muodollista horjuvuutta, yksityiskohtien kömpelöä suunnittelua ja välinpitämätöntä toteutusta.

Schalin, Mona 1998. Arkkitehtuuri ja rakennuskulttuuri 1930-luvulta 1990- luvulle. Teoksessa Suomen taiteen historia (s.390-394)

Vanhainkoiviston vanhainkoti Pori 1988, Raili ja Reima Pietilä. Julkaistu Arkkitehtilehdessä 8/89

Vanhainkoiviston vanhainkoti Pori 1988, Raili ja Reima Pietilä. Julkaistu Arkkitehtilehdessä 8/89

3.2 Kurjenmäkikoti 1, suunnittelu ja rakentaminen

Kunnalliskodin vanhojen laitosrakennusten yhteyteen valmistui vuosina 1989 ja 1991 kaksi vanhainkotirakennusta. Kunnallissairaalan vanhainkotosastot oli siirretty Luolavuoreen vuonna 1956 valmistuneeseen vanhainkotiin, mutta nyt palautui vanhusten hoito Kurjenmäen tontille. Rakennukset toteutettiin vuonna 1957 vahvistetun asemakaavan mukaan.

Hankkeen toteutti rakennusliike YIT:n nk. ranskalaisena KVR-urakkana, jossa rakennusliike vastasi sekä suunnittelusta että rakentamisesta annetun huonetilaohjelman ja kustannusraamien puitteissa. YIT:n urakkakilpailun voittaneen ehdotuksen arkkitehtisuunnittelusta vastasi turkulainen Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. Kohde jakautui kahteen peilikuvina toteutettavaan vanhainkotirakennukseen. Ensimmäisen vaiheen pääpiirustukset on päivätty 30.11.1987 ja rakennuslautakunta on ne hyväksynyt 7.1.1988. Rakentaminen käynnistyi jo vuoden 1987 puolella ja ensimmäinen osa, Kurjenmäki I otettiin käyttöön syksyllä 1989. Kustannus oli n. 10 milj. markkaa, muistelee Saarinen.¹

Huonetilaohjelman oli laatinut sairaalan ylijohtaja Ilmo Parvinen. Hän kehitti tuolloin kodinomaista ratkaisumallia uutena hoitomuotona vanhuksille ja Kurjenmäen hankkeesta tuli pioneerikohteena lähtölaukaus kunnallisen vanhainhoidon parantamiseksi. Huoneet suunniteltiin kodinomaisiksi pääosin 1-2 hengen asuinhuoneiksi, aiempiin suuriin saleihin perustuvien laitosmaisten ratkaisujen sijaan. Kalustus ei enää ollut kirkkaita putkihuonekaluja vaan kodinomaisia kalusteita. Tietävästi myös hoitohenkilökunta pukeutui esim. T-paitoihin, ei sairaalamaisiin valkoisiin vaatteisiin. Näillä kaikilla keinoilla haluttiin luoda kodinomaisuutta laitospaikkoihin vastakohtana. Kodinomaisuutta haluttiin tuoda esille myös nimessä, Kurjenmäkikoti.

¹ Arkkitehti Jarmo Saarinen haastattelu 21.6.2018/ Mip 2018

Ilmakuva vuodelta 1986
Turun karttapalvelu.

Kurjenmäkikoti 1, asemapiirros. pääpiirustukset 30.11.1987. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. Kaksikerroksinen atriumpihan ympärille kietoutuva vanhainkotirakennus on sijoitettu tontin koillisosan rinteeseen. Atriumpiha avautuu mäen kumpareelle sijoittuvan yhteispihan suuntaan. Pääsisäänkäynti sijoittuu eteläisivulle. RVV

Kurjenmäkikodit herättivät valmistuessaan laajaa huomiota. Helsingin Sanomien 7.1.1990 artikkelissa kerrottiin hankkeesta seuraavasti;

Uudenlainen vanhainkoti Turun Kurjenmäessä, vältetään laitoksen haitat ja nautitaan avohoidon eduista

Turkulainen Kurjenmäkikoti on taatusti erilainen sairaala: Erikoissairaanhoidaja ei epäröi tarttua siivousmoppiin eikä lääkäri ruuvimeisseliin. Lääkintävoimistelijalta sujuu myös potilaiden syöttö. Potilaat voivat nukkua silloin, kun nukuttaa ja valvoa, kun siltä tuntuu. Omaiset ja tuttavat saavat tulla ja mennä niin kuin haluavat - yöpyäkin, kun on tarvis.

Tärkeintä on kuitenkin se, että potilaille - vanhuksille ja pitkäaikaissairaille - pyritään antamaan muutakin kuin perushoitoa rutiinilla ja liukuhihnalta. Esimerkiksi kaikki aamutoimet tehdään ajan kanssa täysin potilaiden omassa tahdissa. Hoitaja ehtii vaikka kiertää papiljotit suihkun jälkeen. Ja sehän on jo osittain mielenterveystyötä. ”Ehkä tämä on malli tulevaisuuden vanhainkodille: hoitomuoto avohoidon ja laitoshoidon välillä”, projektinvetäjä Leena Liesivuori pohdiskelee...Kurjenmäki onkin tulosvastuullinen, itsenäinen yksikkö, jossa alkoi vuodenvaihteessa kolmen vuoden mittainen kokeilu-aika. Tulokset ratkaisevat, rakennetaanko samanlaisia tulevaisuudessaakin. Syksyllä valmistuneen Kurjenmäkikodin kakkososa aletaan rakentaa keväällä.

Helsingin herroja ei hetkessä saatu hankkeelle myötämieliseksi, se vaati apulaiskaupunginjohtaja Ilkka Järviseltä ainakin kymmenen reissua pääkaupunkiin - ja arvatenkin myös melkoista supliikkia. ”Rakennushallituksen pääjohtaja ja lääkintöhallituksen pääjohtaja olivat tukena. Sosiaali- ja terveysministeriöstäkin tuli myötätuntoa, mutta kaikki oli tyssätä valtiovarainministeriöön.” Valtion rakennusasiainneuvottelukunta oli ihan kauhuissaan. Meidän suunnitelmamme ei sopinut mitenkään heidän normeihinsa. Hanketta pidettiin liian epäsovinnaisena, neliöitäkin oli enemmän kuin normaalissa terveyskeskuksen vuodeosastossa. Tarvittiin monet, pitkät neuvottelut ennen kuin kokeiluprojekti hyväksyttiin.” Pari kuukautta toimineessa Kurjenmäkikodissa on nyt 30 potilasta, tammikuun puolivälissä täytetään loput 30 paikkaa. Pysyväispaikkojen lisäksi talossa on 20 paikkaa, jotka toimivat joko yö- tai päiväsaalana. Ne voivat olla myös intervallipaikkoja eli potilas voi olla välillä kotona. Vielä tämän vuoden aikana on tarkoitus ostaa kaupungista neljä-kuusi asuntoa pienryhmäkodeiksi, joihin mahtuisi 20 potilasta. Henkilökunta kävisi niissä tarpeen mukaan.

Kurjenmäkikoti 1 tuli maksamaan 17,5 miljoonaa markkaa, mitä pidetään erittäin kohtuullisena. Hoitosijan hinnaksi jäi 219000 markkaa, kun hinta tavallisesti on 400000 markkaa.

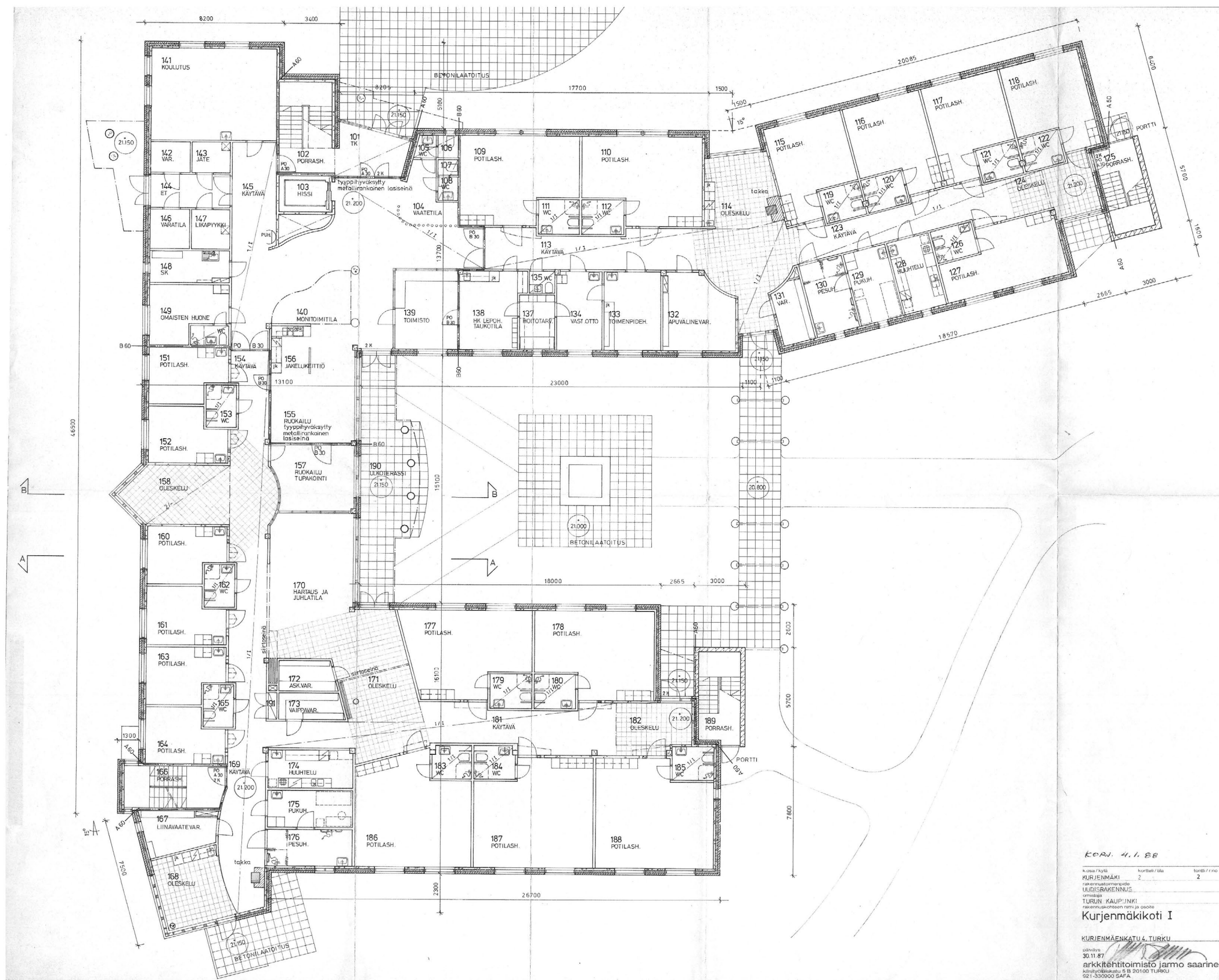
Hoitajia on Kurjenmäkikotiin saatu pahasta pulasta huolimatta riittävästi, ehkä pienenä kiihottimena on ollut yhden palkkaluokan suuruinen projektilisiä. Henkilökuntaan kuuluu nyt 23 perushoitajaa, 17 kodinhoitajaa ja 14 sairaanhoitajaa. Mutta koska yksikkö on tulosvastuullinen ja melko itsenäinen, voi myös henkilökunnan rakenne ja määrä myöhemmin kokeilun aikana muuttua.

Harvassa sairaalassa potilailla on oma sauna, mutta Kurjenmäkikodissa on. Joulusaunaan vietiin huonokuntoisimmat vuoteella ja useimmat muut tuoleilla. Tunnelma oli korkealla, sillä edellisestä saunomisesta saattoi olla vuosia. Potilaat olivat mielissään.

Apulaisprojektinvetäjä Riitta Sipilä kertoo, että talossa ollaan tyytyväisiä arkkitehti Jarmo Saarisen työn tuloksiin. Talo on toiminut niin kuin on toivottu. Kurjenmäkikodin huoneissa on niin paljon tilaa, että lempilipasto tai keinutuoli mahtuu hyvin mukaan. Kun tavallisissa sairaaloissa on yhtä sairassijaa kohden 14-19 neliometriä, Kurjenmäkikodissa neliöitä on lähes 27. Sairaalan ikkunat ovat niin matalalla, että ulos voi katsella vuoteessa maaten. Sitä paitsi seinillä on oikeat tapetit ja sairaalavuoteetkaan eivät ole kylmää metallia vaan puureunaiset.

Ihastuneina potilaat ovat istuneet takkatulen ääressä käytävien seurustelunurkkauksissa. Keskikaupungin kivitalossa asuneelle vanhukselle elävä tuli voi olla kaukainen muisto lapsuudesta.

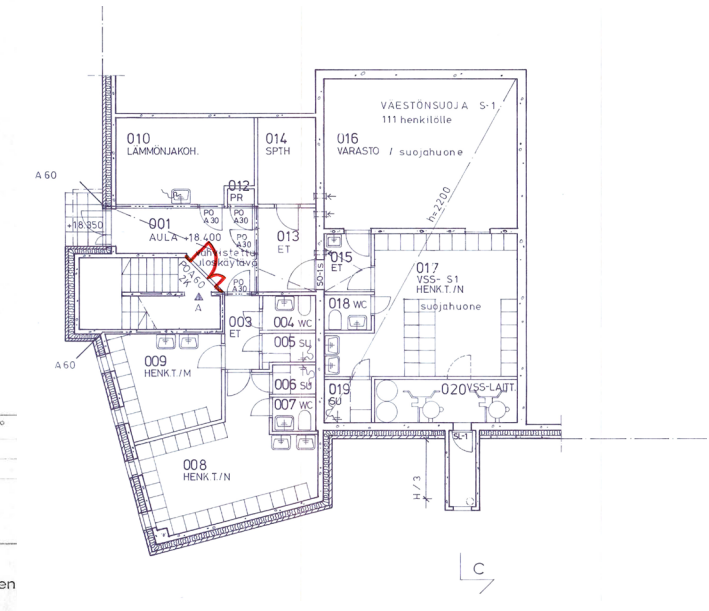
Kurjenmäkikoti 1, 1.krs pohjapiirros. Pääpiirustukset 30.11.1987. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

Vanhainkodin tilat kietoutuvat suojaisan atriumpihan ympärille rajaten sitä kolmelta sivulta. Neljännellä sivulla on pergola, jonka kautta atriumpiha liittyy laajempaan yhteispihaan.

Potilashuoneet ja aputilat on sijoitettu pienempiin solumaiisiin osiin ryhmitettynä rakennusta kiertävän keskikäytävän varteen. Huoneryhmien välissä on läpi rungon jatkuvia oleskelutiloja. Tilojen vaihtelevuutta ja jakautumista on korostettu kaartuvien ja suorasta koordinaatistosta poikkeavien seinälinjojen sekä kiinteän sisustuksen keinoin. Oleskelutiloissa on mm käytetty katoissa puuritiläverhous ja poikkeavaa lattiaverhous. Osassa oleskelutiloista on muuratut takat ja useista tiloista on käynti ulos parvekkeella tai pihalle.

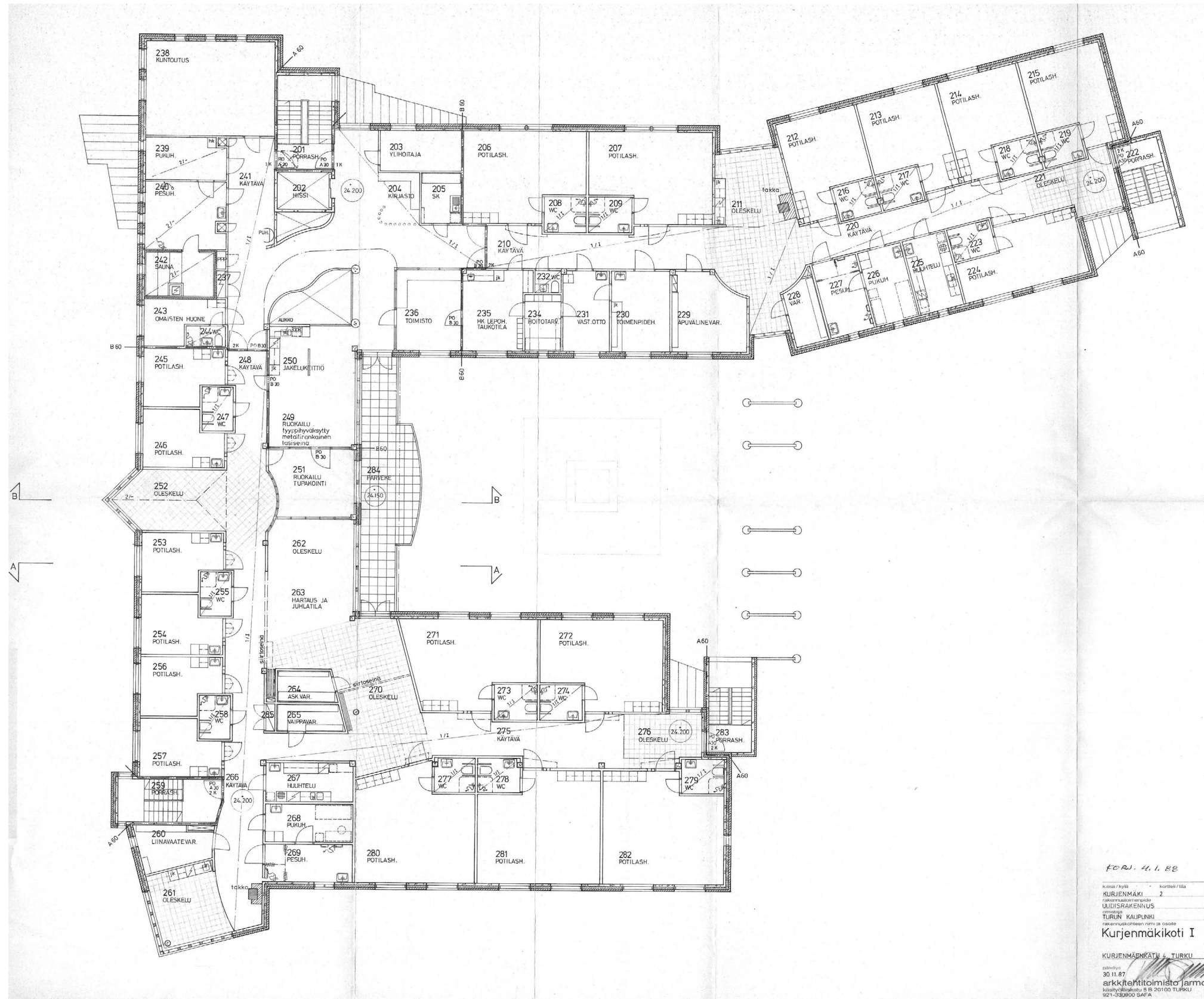
Potilashuoneiden sisäänkäyntejä on korostettu pienin katosta muistuttavien puuritiläihein.

Sisäntuloaulassa on korkea toiseen kerrokseen jatkuva avoin tila. Tilaan tuo juhluvuutta välipohjan aukon ja kaiteen aaltoileva muotokieli.

Kurjenmäkikoti 1, kellarikerros pohjapiirros. Pääpiirustukset 30.11.1987. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

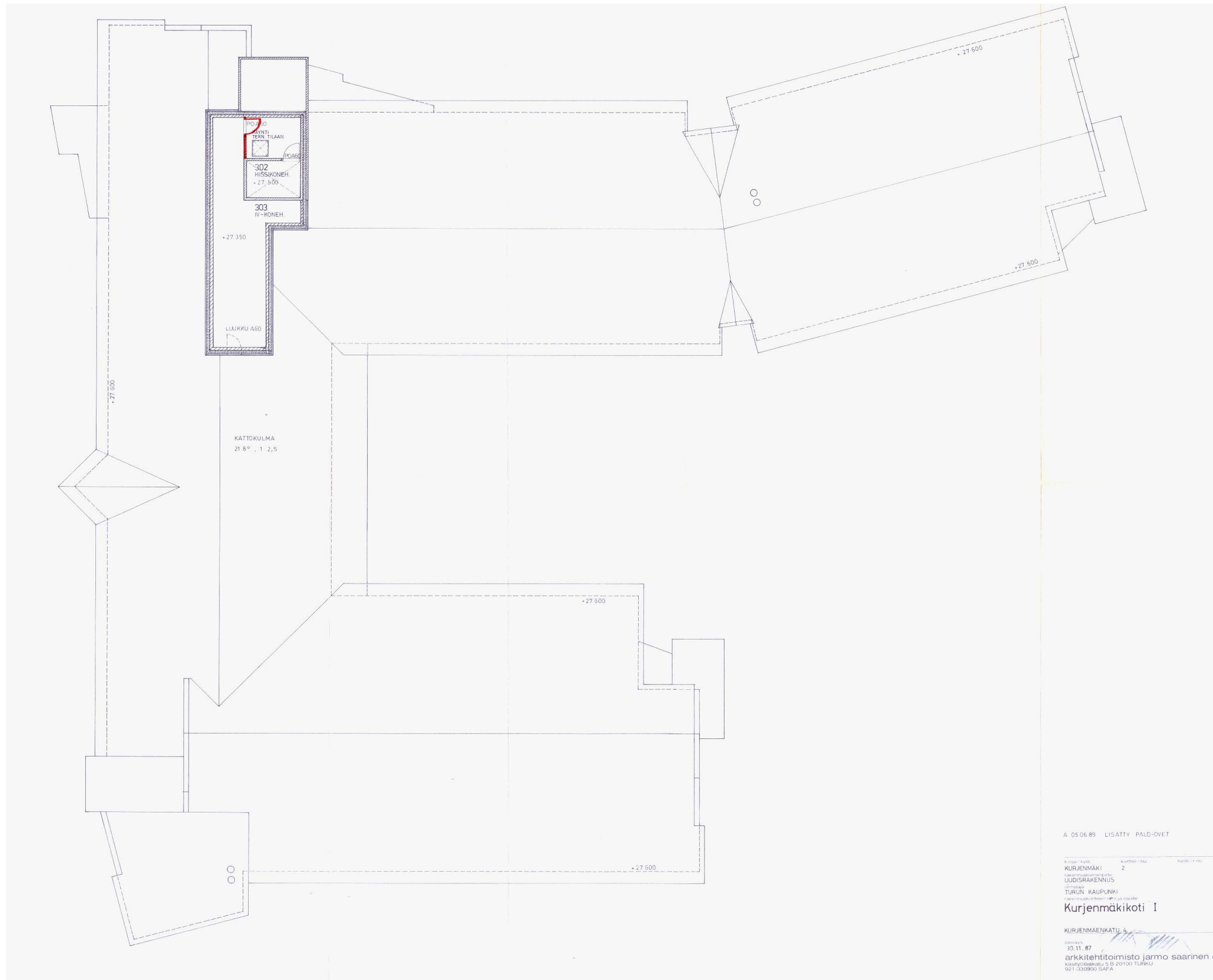

Toisessa kerroksessa toistuu vastaava pohjaratkaisu kuin 1. kerroksessa. Sisäpihan puolella on pihalle avautuva suurehko parveke.

FORJ: 4.1.88
 Kurjenmäki I
 KURJENMÄKI I
 UUDISRAKENNUS
 TURUN KAUPUNKI
 Kurjenmäkikoti I
 KURJENMÄENKATU 4, TURKU
 30.11.87
 arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen
 Keskustie 10 B, 20100 TURKU
 021-250900 SAARA

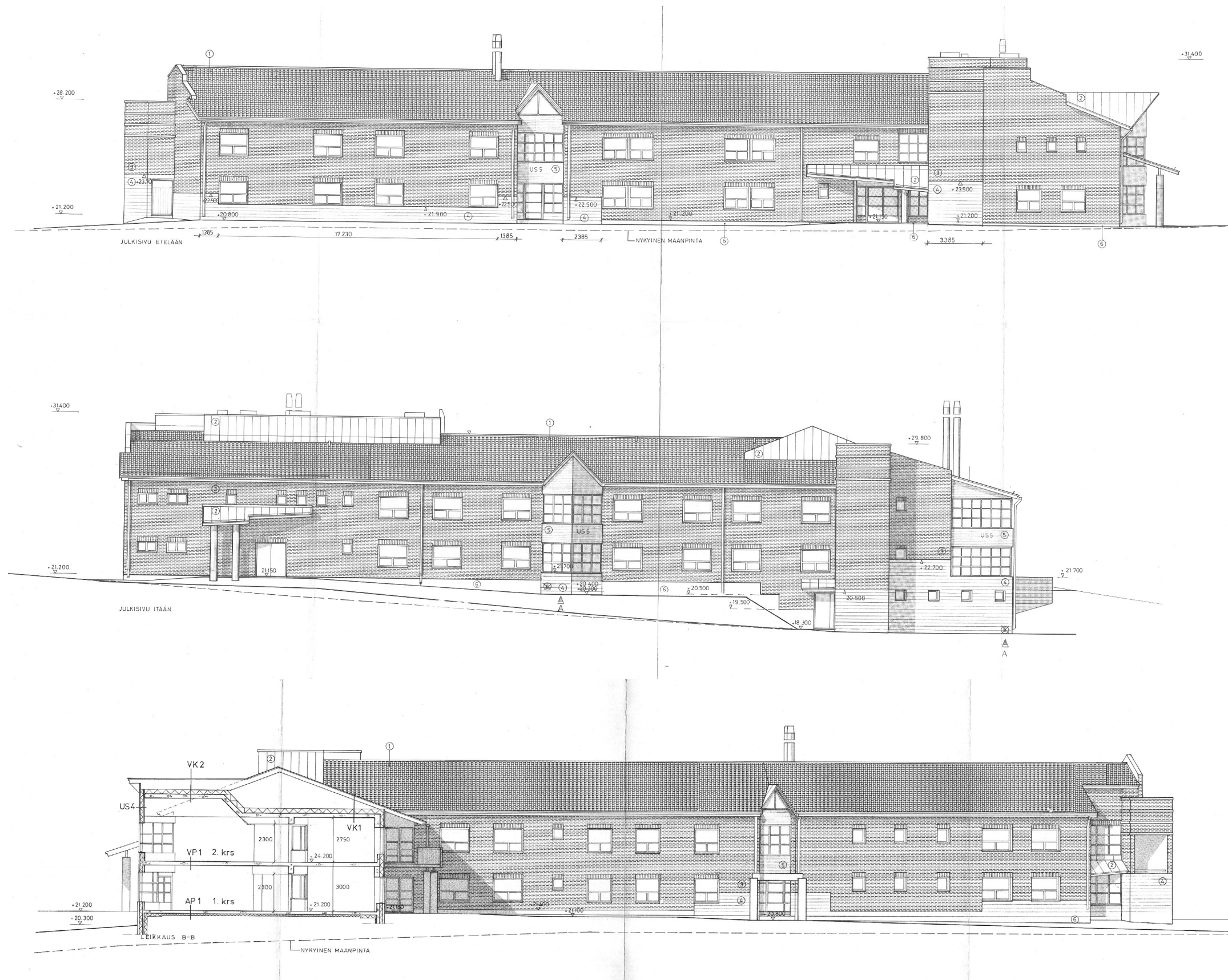
Kurjenmäkikoti 1, 2.krs pohjapiirros. Pääpiirustukset
 30.11.1987. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

Kurjenmäkikoti 1, vesikatto. Pääpiirustukset 30.11.1987.
Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

Rakennusten arkkitehtuuria leimaa rikas muotokieli ja ajan hengen mukaiset postmodernismin aiheet. Keltaisella tiilellä verhoillut julkisivut on jaoteltu lasiseinin sekä erkkeri- ja frontoniaihein. Lasiseinissä on tyypillisesti käytetty ruutu-jakoisia valkoisin puittein varustettuja ikkunoita ja näitä yhdistäviä valkoiseksi maalattuja puupintoja.

Pääasiallisena ikkunatyypinä on muutoin käytetty 1980-luvulla suosittua mallia, jossa tuuletusikkunat sijoittuvat ikkunan alareunaan sekä pieniä yksiruutuisia ikkunoita. Oleskelutilojen suuremmissa ikkunoissa on käytetty ruutuikkunamallia.

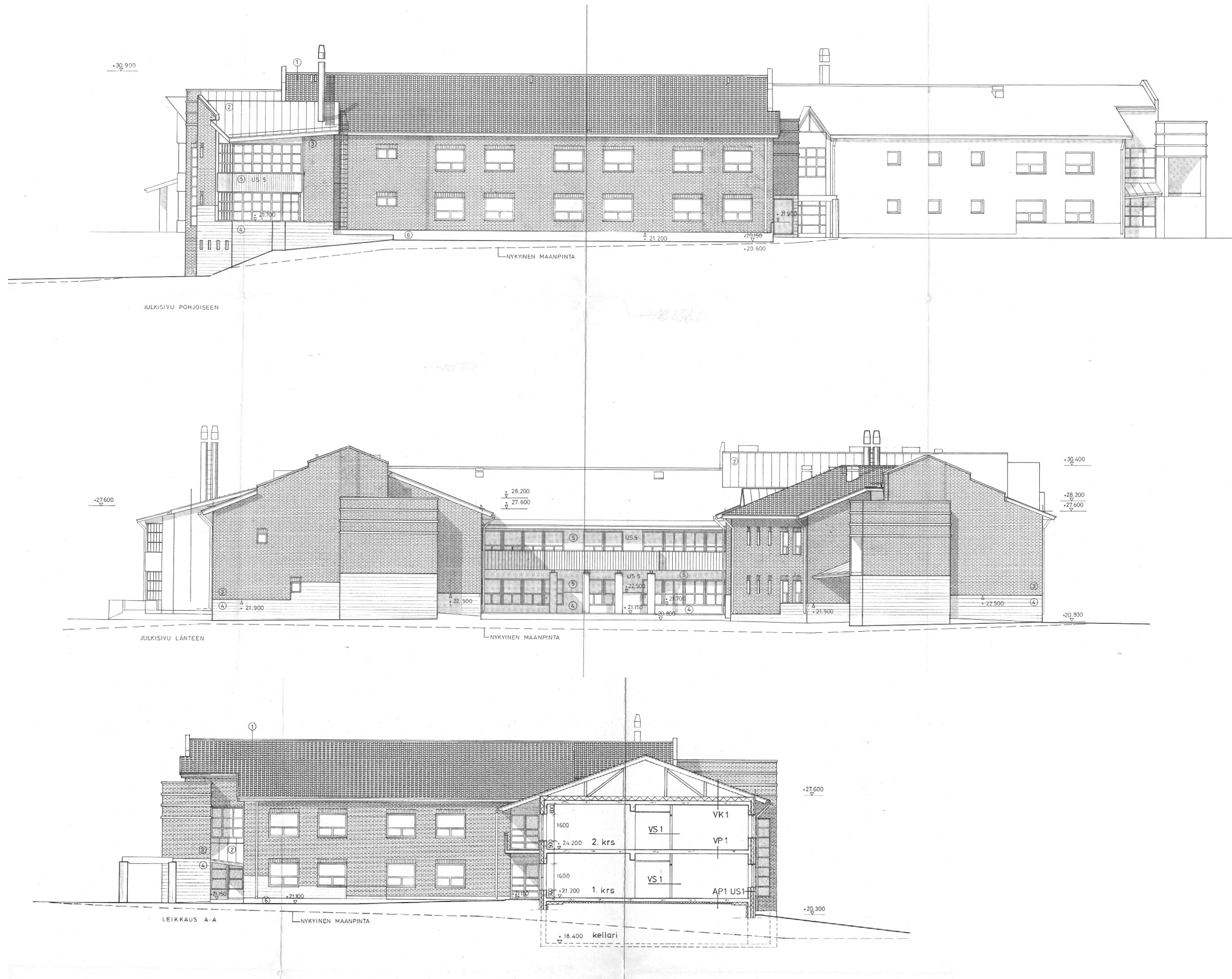
Sisäänkäyntikatoksia on korostettu rikkaalla muotokielellä ja massiivisin betonipilarein.

Sokkeli on yleensä slammattua betoniharkkoa. Julkisivun runsas artikulointi näkyy myös sokkelikoron vaihtelussa sekä sokkelin raita-aiheissa. Porrastuva sokkelilinja, joka paikoin on nostettu korkealle seinustalle, häivyttää rakennuksen kappalemaista muotoa ja muodostaa vuoropuhelua ympäröivän rinnemaaston kanssa.

Katon perusmuotona on harjakatto ja katteena on punainen betonikattotiili. Kattoon liittyy runsaasti kerroksellista vaikutelmaa tuovia ja muotoa häivyttäviä aiheita. Päädyissä on mm käytetty porrastettua räystäslinjaa.

Kurjenmäkikoti 1, julkisivut etelään, itään ja pihisivu pohjoiseen. Pääpiirustukset 30.11.1987. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

Kurjenmäkikoti 1, julkisivut pohjoiseen ja länteen, leikkaus ja pihasisiivä etelään. Pääpiirustukset 30.11.1987. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

3.3 Kurjenmäkikoti 2, suunnittelu ja rakentaminen

Huhtikuussa 1992 vihittiin käyttöön Kurjenmäkikoti 2 vanhainkotirakennus. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarisen laatimat pääpiirustukset on päivätty 11.1.1990 ja hyväksytty 15.3.1990. Toisen vaiheen rakennus toteutettiin lähes identtisenä peilikuvana 1 vaiheen rakennukseen nähden.

Rakennus suunniteltiin tarjoamaan päivä-, lyhytaikais- ja pysyväissairaala- hoitoa. Toisen vaiheen rakentamisen kerrotaan maksaneen 22 miljoona markkaa¹ j

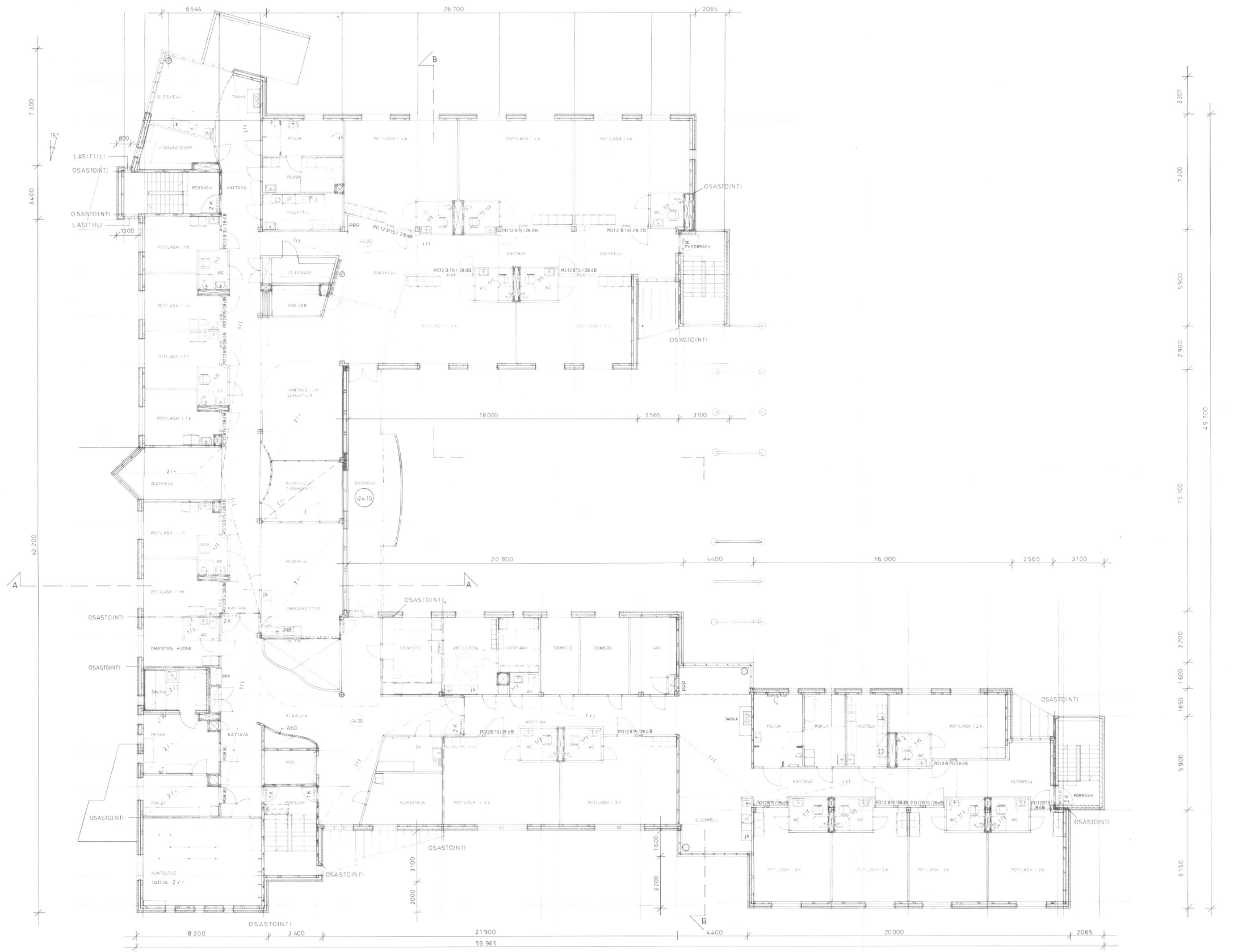
1 HS 14.1.1992

Kurjenmäkikoti 2, asemapiirros. pääpiirustukset 11,1,1990. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. Kurjenmäkikoti 2 sijoittuu mäen pohjoisrinteeseen kulmittain Kurjenmäkikotiin 1 nähden. Rakennukset rajaavat niiden väliin muodostuvaa suojaisaa puistomaista Kunnalliskodin vanhemman osan pihaan linkittyvää yhteispihaa. RVV

Ilmakuva vuodelta 1998.
Turun karttapalvelu.

Kurjenmäkikoti 2, 1.krs pohjapiirros, pääpiirustukset
1.1.1990. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

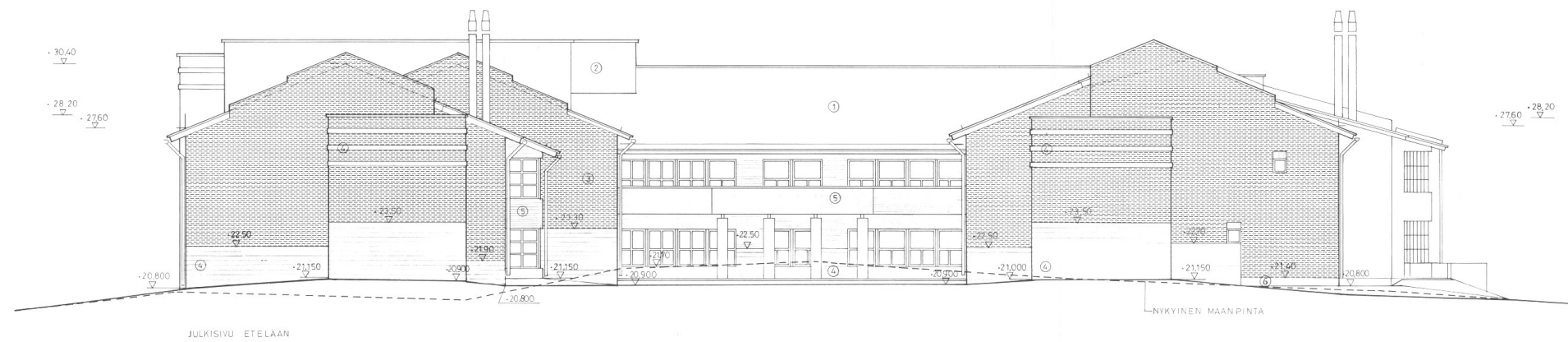
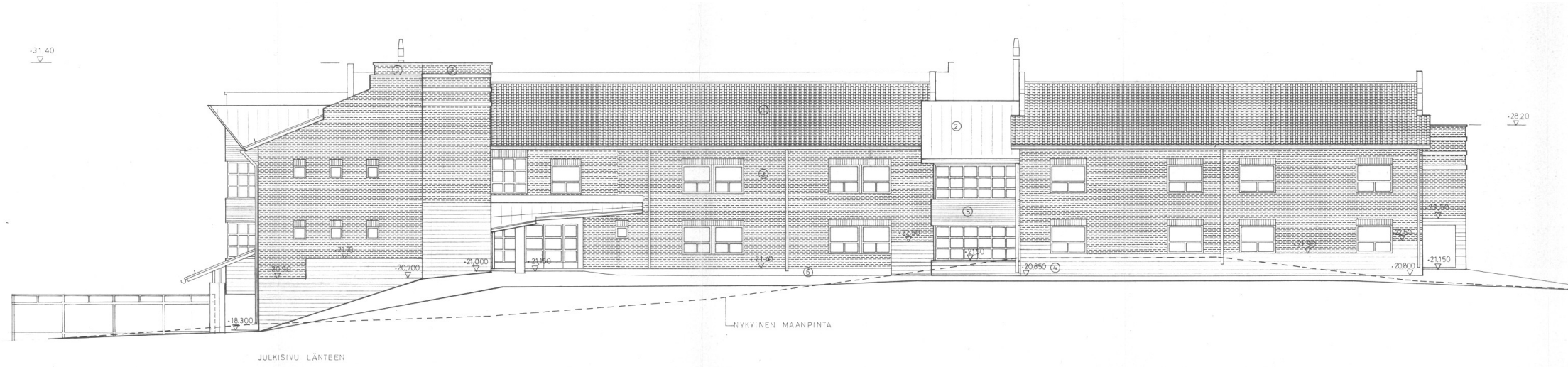
Kurjenmäkikoti 2, 2.krs pohjapiirros, pääpiirustukset
1.1.1990. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

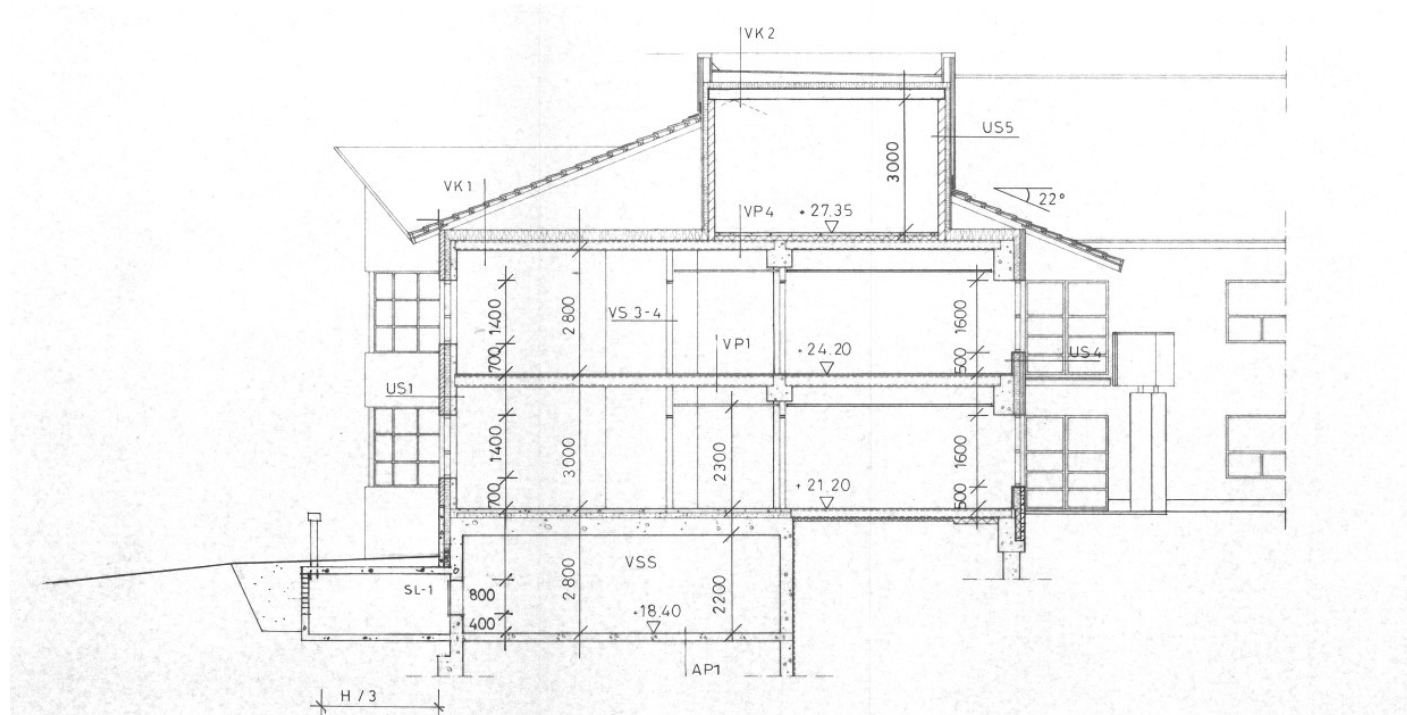
Kurjenmäkikoti 2, vesikatto, pääpiirustukset 1.1.1990.
Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen. RVV

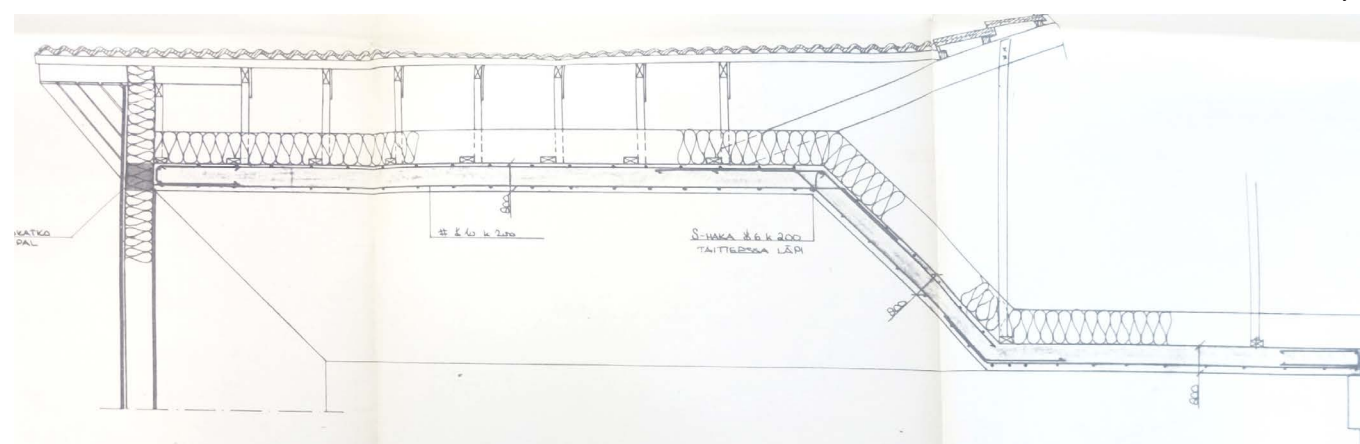
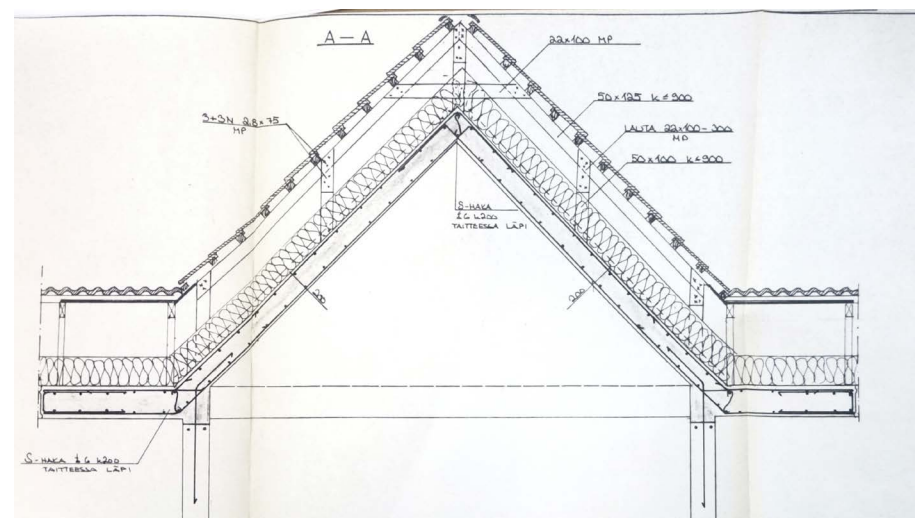
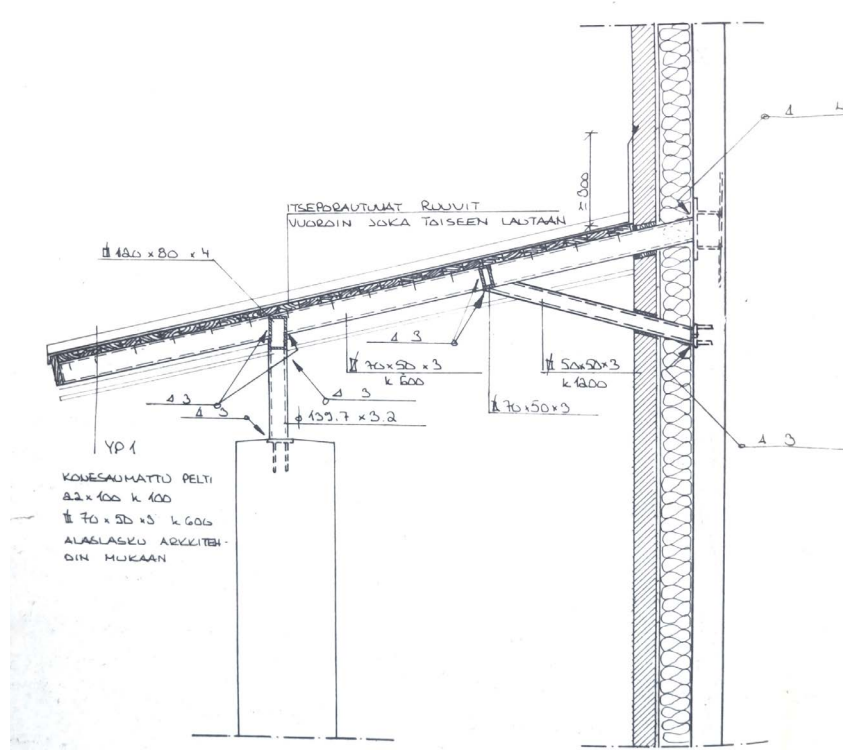

Kurjenmäkikoti 2, julkisivut länteen, pohjoiseen ja etelään, pääpiirustukset 1.1.1990. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen .RVV

Kurjenmäkikoti 2, leikkaus A-A, pääpiirustukset 1.1.1990. Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen.

Kurjenmäkikoti 2 rakennepiirustuksia vuodelta 1990. Yllä leikkaus sisäänkäyntikatoksesta, yllä oikealla leikkaus taukotilan harjamuotoisesta yläpohjasta. Oikealla alla on leikkaus taukotilana korotetusta yläpohjasta. KA

Rakennesuunnittelu

Kurjenmäkikotien rakennussuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Conteam. Teräsbetonirunkoisen rakennuksen ulkoseinät ovat kantavia. Sisätiloissa ontelolaattarakenteinen välipohja tukeutuu pilari-palkkirunkoon. Pilarit ovat yleensä suorakulmaisia mutta mm. aulatiloiissa on käytetty myös pyöreäksi muotoiltuja pilareita. Yläpohjaan liittyvissä frontonaiheissa on muun katon mukainen teräsbetonirunko. Rakennuksessa on maanvarainen alapohja, jossa soratäytön päällä lämmöneriste ja kantava 150-180 mm teräsbetonilaatta.

Ulkoseinissä on yleensä 150 mm teräsbetonirunko, 150 mm mineraalivillaa, 15 mm ilmarako ja ulkopinnassa 85 mm puhtaaksimuurattu poltettu keltainen tiili

Ulkoseiniin ja pilari-palkkirunkoon tukeutuvat välipohjat on tehty 200 mm ontelolaatoista, joiden päällä n. 30 mm pintabetoni ja lattiapäällyste.

Yläpohjarakenteena on teräsbetonilaatta jonka päällä mineraalivilla ja tuulsensuojelevy, puurakenteiset kattotuolit, aluskate, ruoteet ja tiilikate.

Väliseinät ovat yleensä teräsrunkarakenteisia kipsilevyseiniä.

Myöhemmät muutokset

Rakennuksiin ei myöhemmin ole tehty merkittäviä muutoksia. Vuonna 2009 lisättiin rakennuksiin automaattinen palosammutusjärjestelmä (rakennuslupa 853-2009-494). Sisätiloissa on mm pesu- puku ja terapia-tiloja uudistettu ja muutettu ja Kurjenmäkikoti 2 rakennuksen käytävien alaosiin on lisätty puupanelointeja.

*Kurjenmäkikoti I kuvattu
etelästä, 09.02.1990, Kuva:
Maarit Talamo-Kemiläinen/
Turun museokeskus*

*Kurjenmäkikoti I kuvattuna
lounaasta, 09.02.1990, Kuva:
Maarit Talamo-Kemiläinen/ Turun
museokeskus*

*Kurjenmäkikoti I kuvattu etelästä,
09.02.1990, Kuva: Maarit Talamo-
Kemiläinen/ Turun museokeskus*

4. Muutoksia ympäristössä

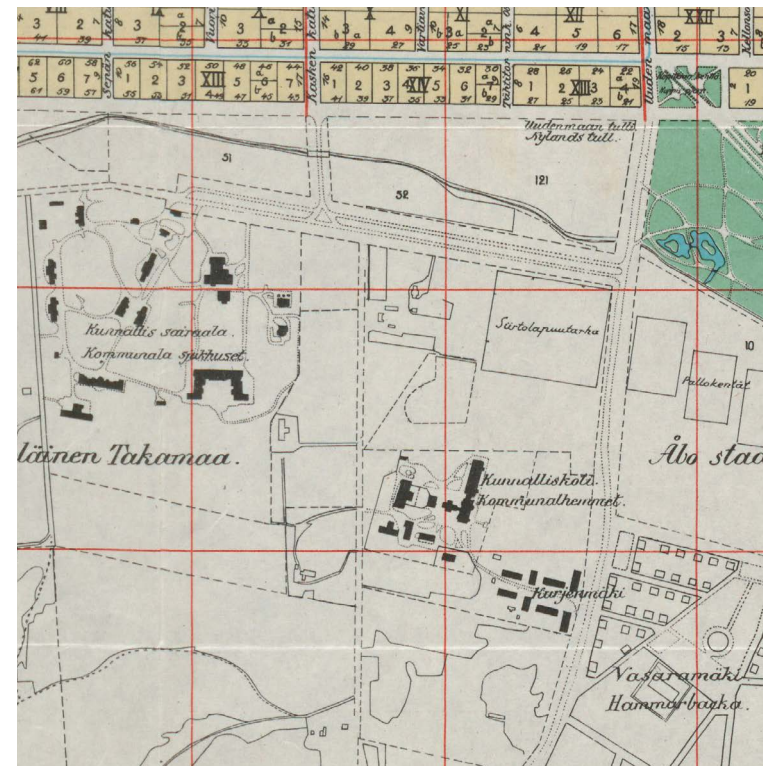
Kurjenmäen ja viereisen Mäntymäen aluetta leimaa edelleen vahvasti sinne 1800-luvun lopulla perustettu kunnallissairaalan ja köyhäntalon, myöhemmän kunnalliskodin ympäristöt vanhoine komeine laitosrakennuksineen. Kunnallissairaalan, myöhemmän kaupunginsairaalan alue on täydentynyt lukuisin uudisrakennuksin ja osa vanhoista rakennuksista on purettu, mutta Kurjenmäen puolella vanha rakennuskanta on edelleen hallitseva. Aluetta leimaa vahvasti vielä huomattavasti vanhempi ja kaupungin identiteetin kannalta keskeinen Kupittaaanpuisto, jossa sijainneen terveyslähteen yhteyteen 1700-luvulla perustettiin kylpylä ja 1800-luvulla puutarhakoulu.

1900-luvun alkuvuosikymmeniltä lähtien on alueelle alkanut muodostua tiiviimpää asutusta. Vielä 1950-luvulle tultaessa vanhat laitosalueet, puutarha, puistot ja uudet asuinalueet ryhmittyivät omiksi avoimien viljelyalueiden jakamiksi kokonaisuuksiksi. Hiljalleen täydennysrakentamisen myötä on kaupunkirakenne kuroutunut yhteen, mutta edelleen alue jakautuu varsin selvästi tiettyä rakennustypologiaa toistaviin kaupunkirakenteellisiin osakokonaisuuksiin. Näihin sisältyy mm. Kunnallissairaalan pohjoispuolella sijaitseva valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi luokiteltu Kupittaa ruotsalaistalojen alue sekä Kunnalliskodin korttelin pohjoisosaan vuonna 1934 perustettu Turun ensimmäinen siirtolapuutarha.

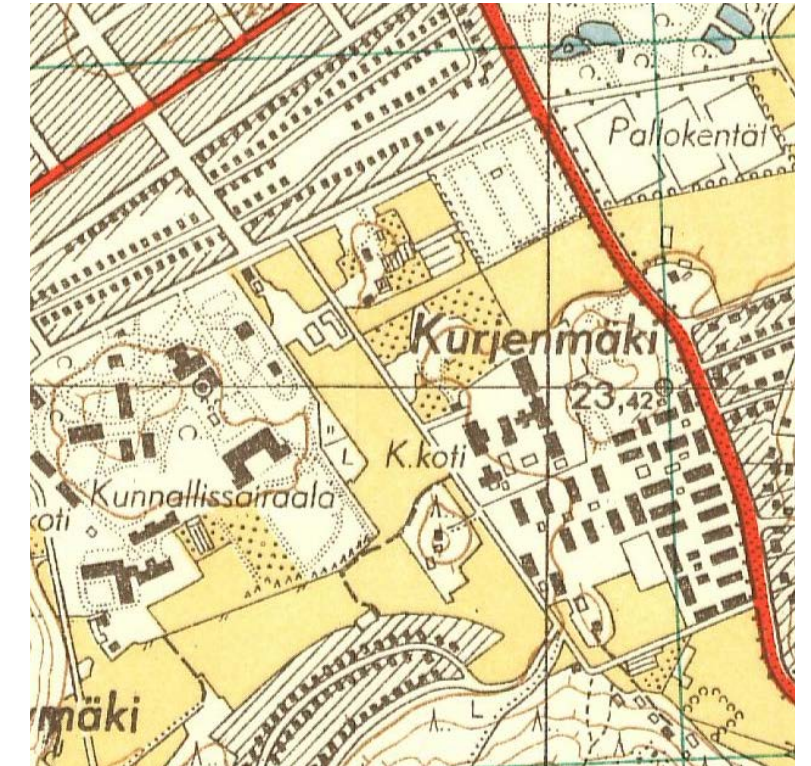
Kunnalliskodin lähiympäristöä ovat merkittävimmin muuttaneet kunnalliskodin viereen 1972 rakennettu ja myöhemmin laajennettu Citymarket laajoine pysäköintikenttineen, sekä alueen pohjoispuolelle Moriabergin puutarhatilan paikalle 1990-luvulla rakennettu kerrostalokortteli. Myös kunnalliskodin ja Kurjenmäenpuiston eteläpuolelle on 1990-luvulla toteutettu ryhmä asuinkerrostaloja. Myöhempää täydennysrakentamista edustavat vanhan Kunnalliskodin, nykyisen Kurjenlinnan yhteyteen vuonna 2021 valmistuneet kaksi kerrostaloa.

Peruskartta Littoinen 1968 Maanmittauslaitos

Asemakartta 1907. KA

Peruskartta Littoinen 1949. Maanmittauslaitos

Peruskartta Littoinen 1985 Maanmittauslaitos

Maastokartta 2022. Turun karttapalvelu

Ilmakuva 1958 Turun karttapalvelu

Ilmakuva 1973 Turun karttapalvelu

Ilmakuva 1986 Turun karttapalvelu

Ilmakuva 2002 Turun karttapalvelu

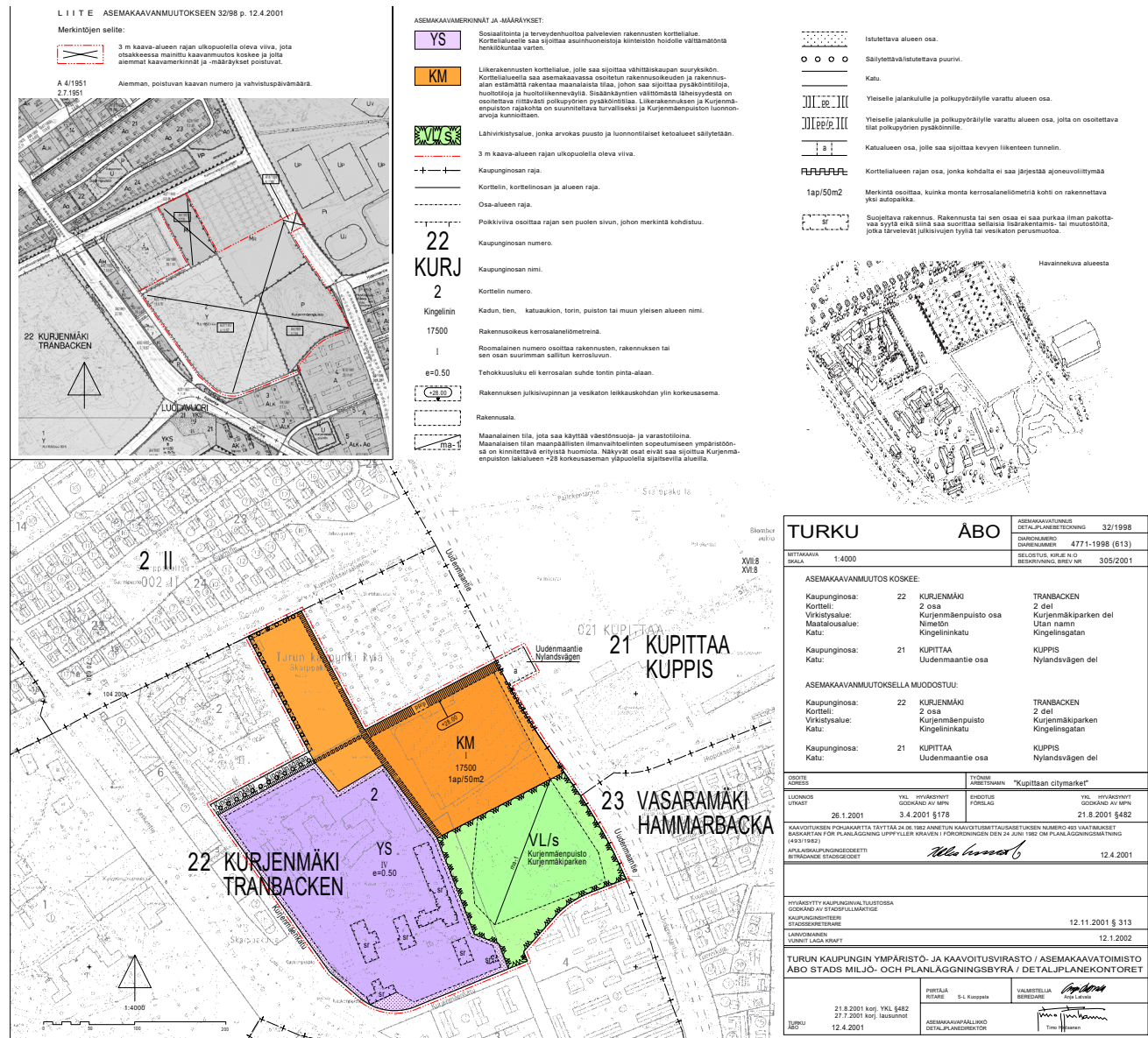

Ilmakuva 2010 Turun karttapalvelu

Ilmakuva 2021 Turun karttapalvelu

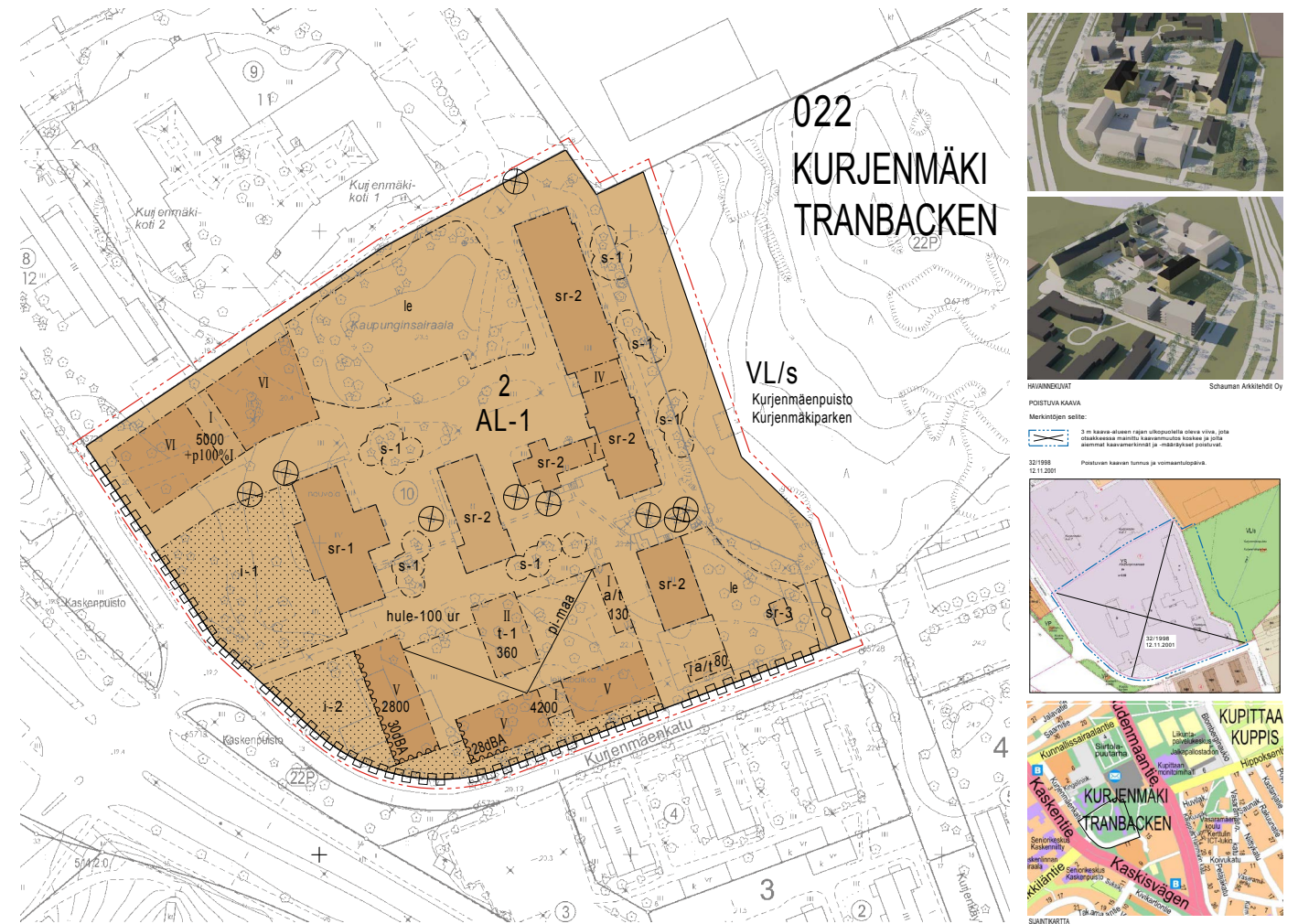

Asemakaavamuutos 32/1998

Hyväksytty 12.11.2001

Vuonna 2002 alueelle vahvistettiin asemakaavamuutos 32/1998, jolla mahdollistettiin vähittäistavarakaupan suuryksikön sijoittaminen sairaala-alueen itäpuolelle KM- merkinnällä osoitetulle alueelle. Tämä tarkoitti tilapäisellä rakennusluvalla ja poikkeusluvalla vuonna 1972 toteutetun Citymarketin alueen kaavoittamista myymälätarkoitukseen, sekä myymälän laajentamisen mahdollistamista. Kunnalliskodin alue merkittiin sosiaalitoimintaa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueeksi ja kuusi vanhempaa rakennusta suojeltiin sr- merkinnöin. Kunnalliskodin alue säilyi tuolloin vielä yhtenä tonttina.

Asemakaavamuutos 14/2012

Vuonna 2013 käynnistetyllä ja 29.1.2018 vahvistetulla asemakaavamuutoksella Kunnalliskodin vanhojen rakennusten alue muutettiin asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue, jolle saa sijoittaa myös lähipalvelutiloja ja palveluasuntoja. Vanhat rakennukset suojeltiin aiemmasta asemakaavasta tarkennetuin sr-1, sr-2 ja sr-3 merkinnöin. Piha-alueelle merkittiin *Miljöö* kannalta merkittäviä ja säilytettävä puuryhmiä sekä istutettavia alueen osia. Kaavamuutoksella mahdollistettiin lisäksi alueen täydennysrakentaminen viisi- ja kuusikerroksisin lisärakennuksin.

Viistoilmakuva vuodelta 2003.

Kuvan yläreunassa näkyy ruotsalais-talojen alue, vasemmalla Kaupungin-sairaalan Mäntymäen alue. Kurjenmäen vanhat sairaalarakennukset erottuvat puistomaiseen ympäristöön sijoittuvana omana kokonaisuutenaan. Henkilökunnan asuntola ja Kurjenmäkodit muodostavat tähän liittyvän oman kokonaisuuden. Citymarketin valtava myymälärakennus sijoittuu hyvin lähelle näitä. Kuva KYTO

5. Nykytila ja säilyneisyys

5.1 Kunnalliskodin henkilökunnan asuntola (rak 38 Rakennus)

Julkisivut

Rakennus on varsin hyvin säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Merkittävimpänä muutoksena näkyy pohjoispäädyn avoportaikon ympärille 2008 rakennettu porrashuone, johon liittyy aiemmasta poikkeavia yksityiskohtia, kuten alumiinirakenteiset leveäpuitteiset ikkunat ja ulko-ovi, sileämpi rappauspinta, sekä leveä kerroksellinen räystäsprofiili. Vähäisempiä muutoksia ovat länsisivulle lisätty ulko-ovi portaineen sekä pohjoispäädystä poistettu autotallin ovi. Rakennukseen toteutetun koneellisen ilmastoinnin yhteydessä on korkean osan pohjoispäädyn ullakkoikkunat korvattu ilmanvaihtosäleiköllä.

Asuntola Kurjenmäentien liittymästä nähtynä. Päätyjulkisivussa korostuu aiheena ikkunoiden ulkoneva kehyslista. Parvekekaiteiden betonilevyt saattavat olla myöhemmin lisättyjä.

Myös kaakkoispäädyn 1-ruutuisiin ikkunoihin liittyy erityisenä aiheena ulkoneva kehyslista.

Luoteispäädyn ilmettä on muuttanut myöhemmin lisätty porrashuone pystyjakoisine ikkunoineen. Porrashuone on rakennettu alkuperäisen avoportaiden ympärille. Sisäänkäyntien edustalle pihatien reunaan sijoitetut syväkeräysastiat korostuvat kaupunkikuvassa.

Eteläisen lamellin porrashuoneessa on säilynyt alkuperäiset ulko-ovet ja parveke-ovet sekä näihin liittyvät laajat ikkunapinnat. Tuuletusparveke pinnakaiteineen on myös alkuperäinen.

Pohjoiseen päätylamellin liittyy vastaava porrashuone ikkunaseinineen ja tuuletusparvekkeineen. Vasemmalla näkyy vuonna 2008 rakennetun hissien ja porrashuoneen laajennus. Rappauspinnan struktuuri poikkeaa laajennusosalla alkuperäisestä roiskerappauksesta.

Keskiosan porrashuoneen ulko-ovi ja ikkunat ovat oletettavasti alkuperäiset.

Keskiosassa on ulkoseinän betonipalkki jätetty sileäpintaisena maalattuna raita-aiheena näkyviin. Alkuperäisissä suunnitelmiin ikkunoiden alapuolelle merkittyä levyrakennetta ei ole toteutettu tai se on myöhemmin muutettu.

Vasemmalla ylhäällä keskiosan porrashuoneen sisäänkäynti ja katos. Sisäänkäynnin edusta on kivetty. Valvontakameran sähkösyötön valkoinen kotelointi korostuu muutoin vähäeleisen sisäänkäynnin ilmeessä. Betonirakenteisen ulkokatoksen alapinnassa on urakuviointi.

Vasemmalla alla kuva Kurjenmäenkadun puoleiselta pihalta.

Luoteispäädyn ikkunoiden kehysaiheet ovat alkuperäiset.

Betonirakenteiseen räystääseen liittyy sisäänrakennettu vesikouru.

Parvekekaiteessa on käytetty teräspintojen ohella näkösuojaa antavia betonilevyjä.

2008 rakennetun porrashuoneen uudet yksityiskohdat erottuvat muutoksena. Alumiini-rakenteisen oven ja alumiini-ikkunoiden mittasuhteet ja materiaalin vaikutelma on alkuperäisestä selvästi poikkeava kuten myös räystään yksityiskohdat.

Sisätilat

Käytävät

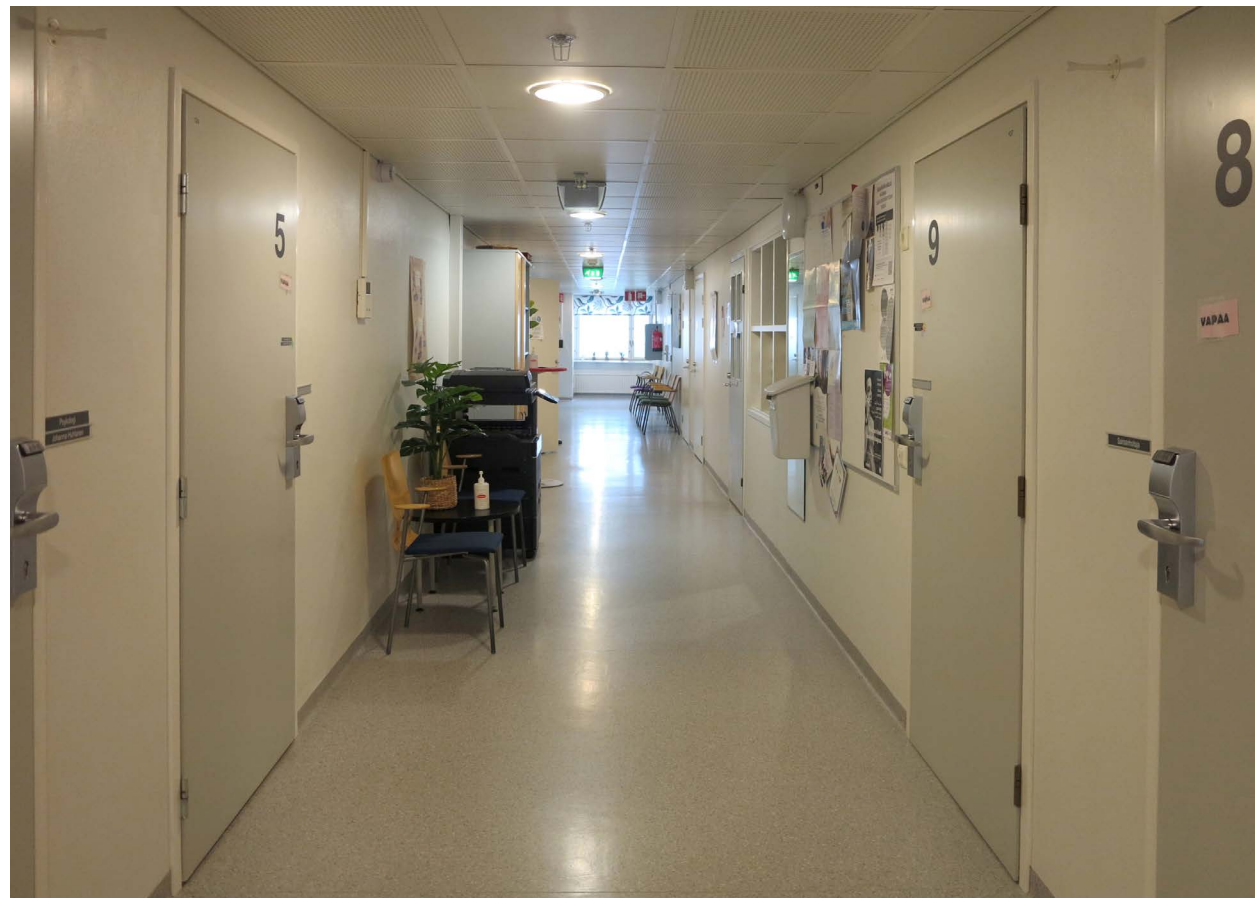
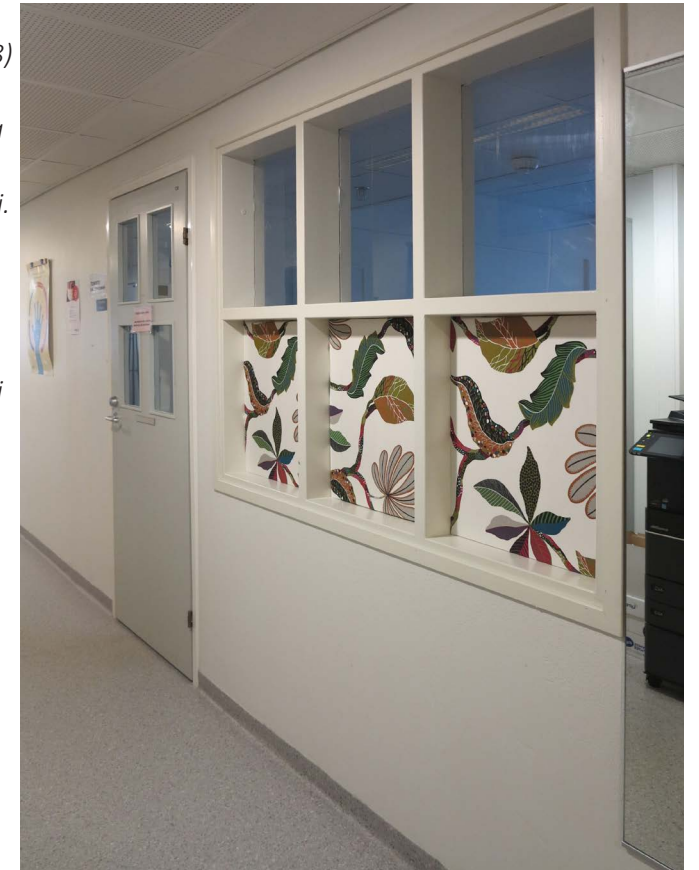
Keskiosassa on keskikäytävään perustuva tilajärjestely pääosin säilynyt ja tilamuutoksia on tehty lähinnä aputiloissa sekä huoneita yhdistämällä. Vuoden 1994 muutosten yhteydessä purettiin 1. kerroksessa myös käytävän väliseiniä, jolloin muodostui läpi talon ulottuva laajempi oleskelu- ja ruokailutila.

Vuoden 2008 muutosten yhteydessä rakennettiin 1.kerroksen potilashuoneisiin wc-tilat. Molempien päätysiipien asunnoissa on tehty runsaasti seinä- ja ovimuutoksia. Tiloja on yhdistetty ja asuntojen läpi on avattu kulkuyhteyksiä keskiosaan.

Pohjoispäädyn ovet uusittiin porrashuoneen rakentamisen yhteydessä. Toisessa kerroksessa on kulku pohjoiseen lamelliin järjestetty käytävän viereen avatun eteisen kautta.

1. kerroksen kansliassa (h 138) on käytävään avautuva ikkuna ja poikkeava lasiaukollinen ovi. Tämän viereen suunniteltu läpi talon ulottuva aulatila on suljettu tai sitä ei ole toteutettu.

Käytävissä on alaslasketut katot näkyvin listoituksin ja upotettuine valaisimineen. Lattiat on verhoiltu harmaakuviolisella muovimatolla, jalkalistan sijaan on matto nostettu ylös seinälle.

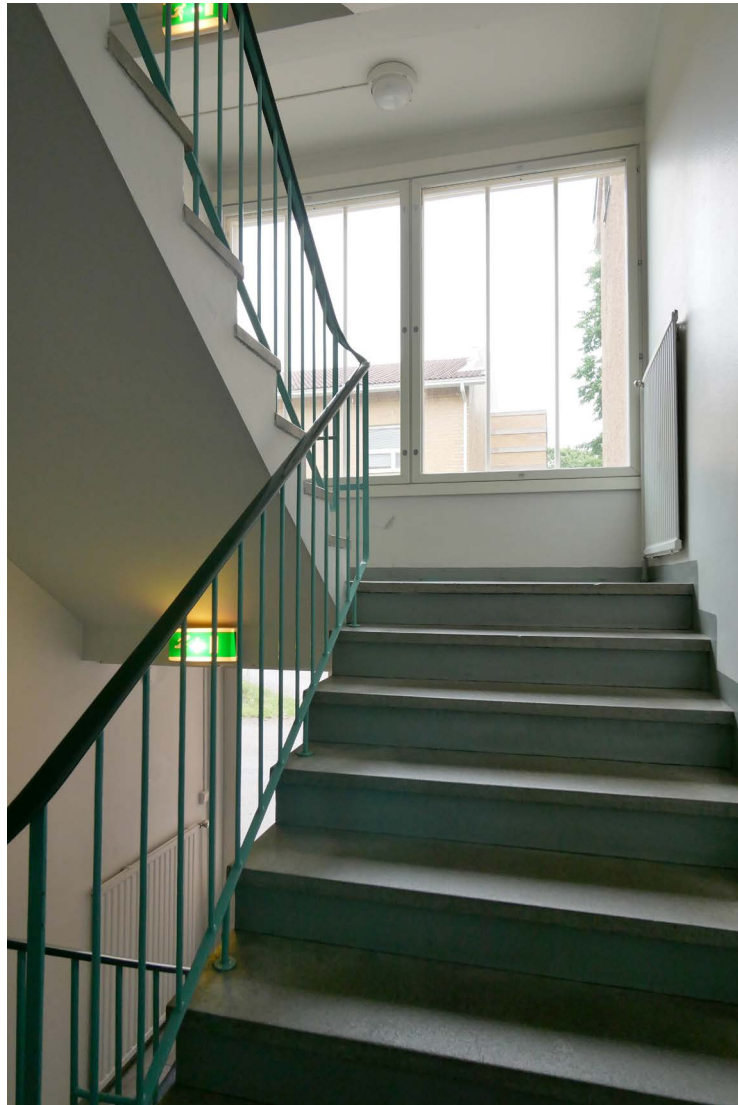

Käytävään tulee luonnonvaloa eteläpäädyn ikkunan kautta.

Sisätilojen oletettavasti alkuperäisenä yksityiskohtana on säilynyt ikkunanpenkin laattaverhouk. Käytäväikkunan eteen on lisätty puinen ikkunalaute.

Väliovet

Rakennuksessa on säilynyt ainakin osa alkuperäisistä käytävien väliovista. Nämä nykyään harmaaksi maalatut puurakenteiset laakaovet ovat alkujaan C1- luokiteltuja palo-ovia. Porrashuoneisiin myöhemmin avatuista ovista osa on toteutettu umpinaisina teräsovina ja osa alumiini-lasiovina.

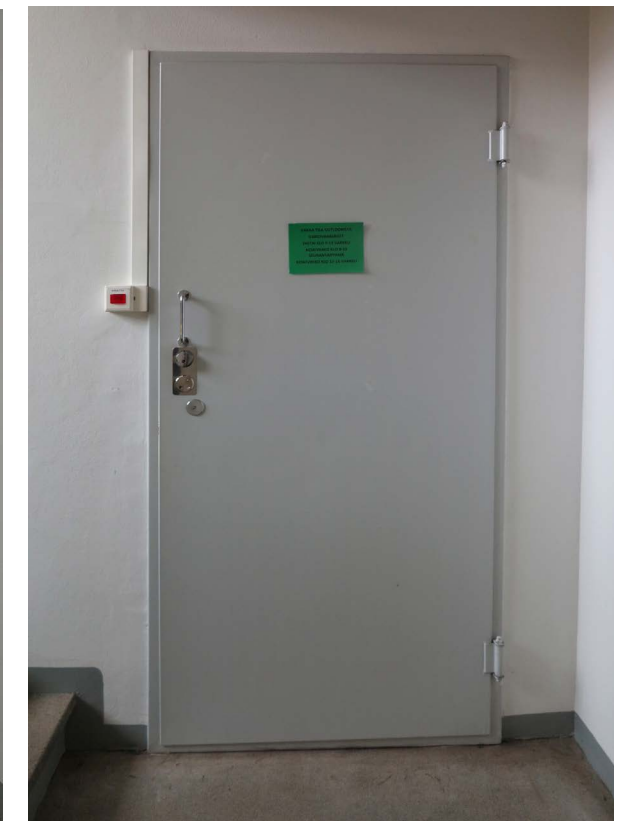
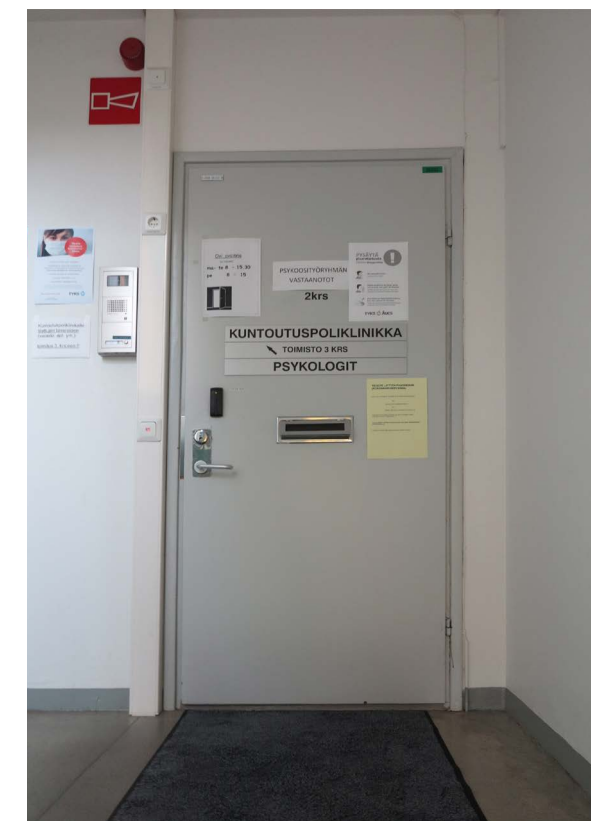

Käytävän ovista osa saattaa olla alkuperäisiä. Entisen puhelinkopin, huone 229 ovesa on pieni pyöreä ikkuna.

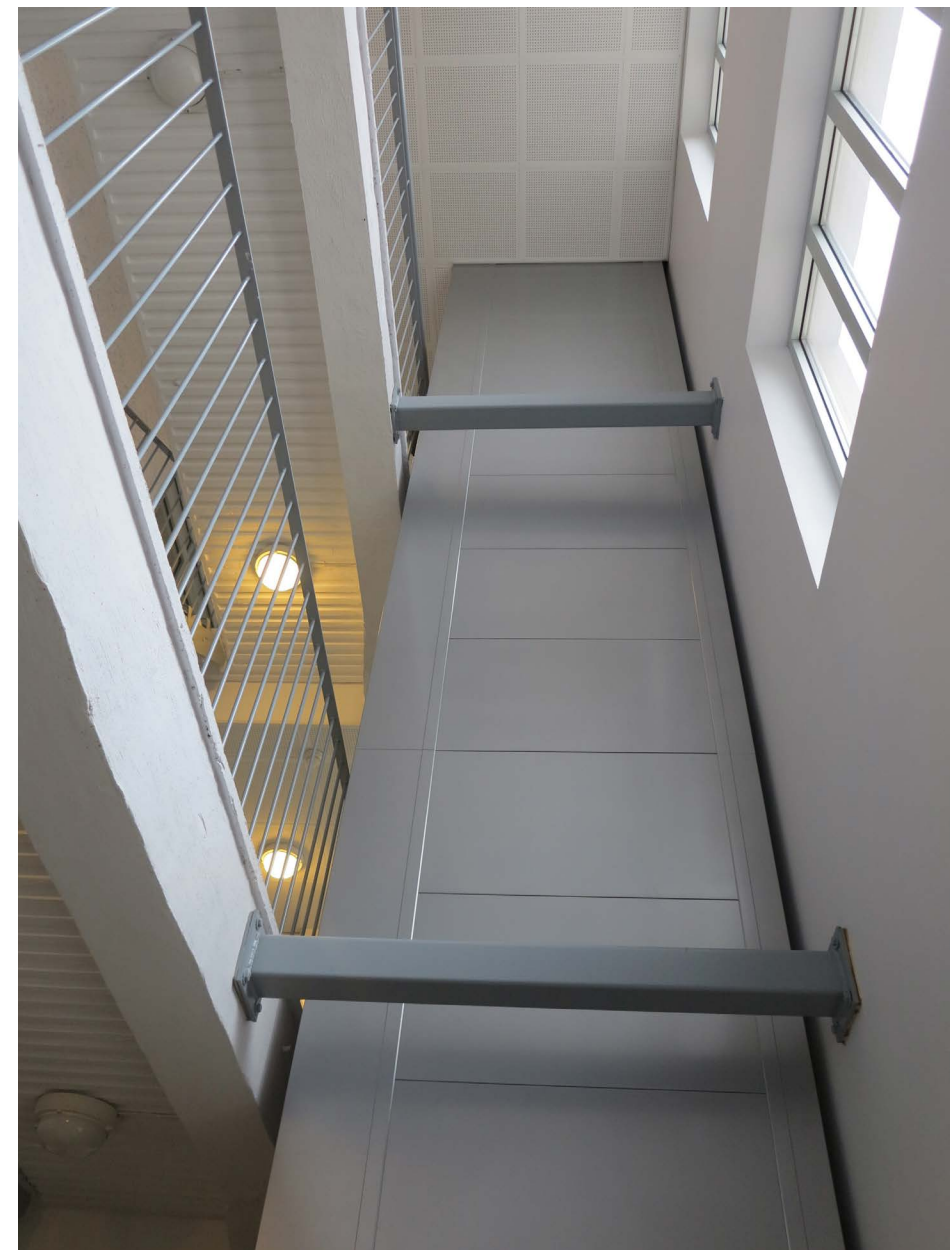
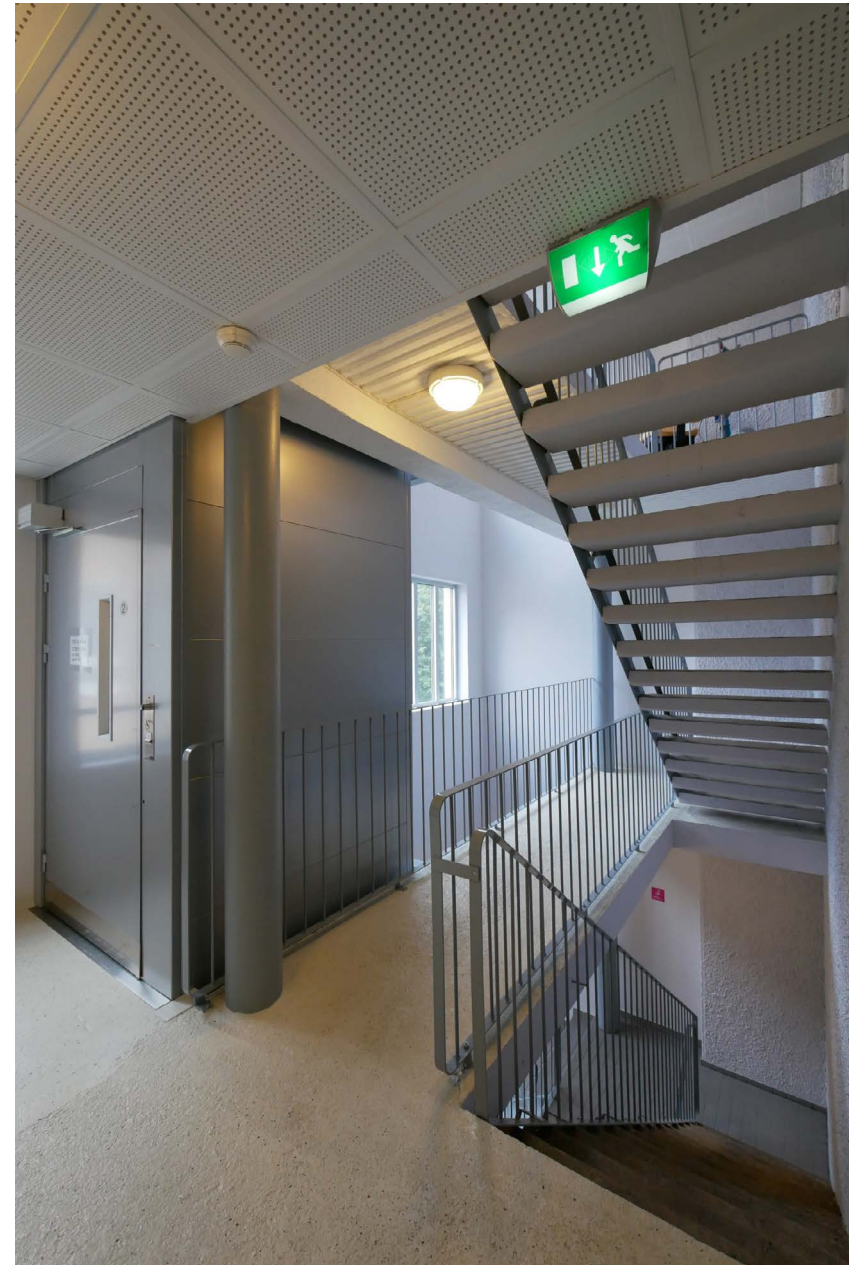
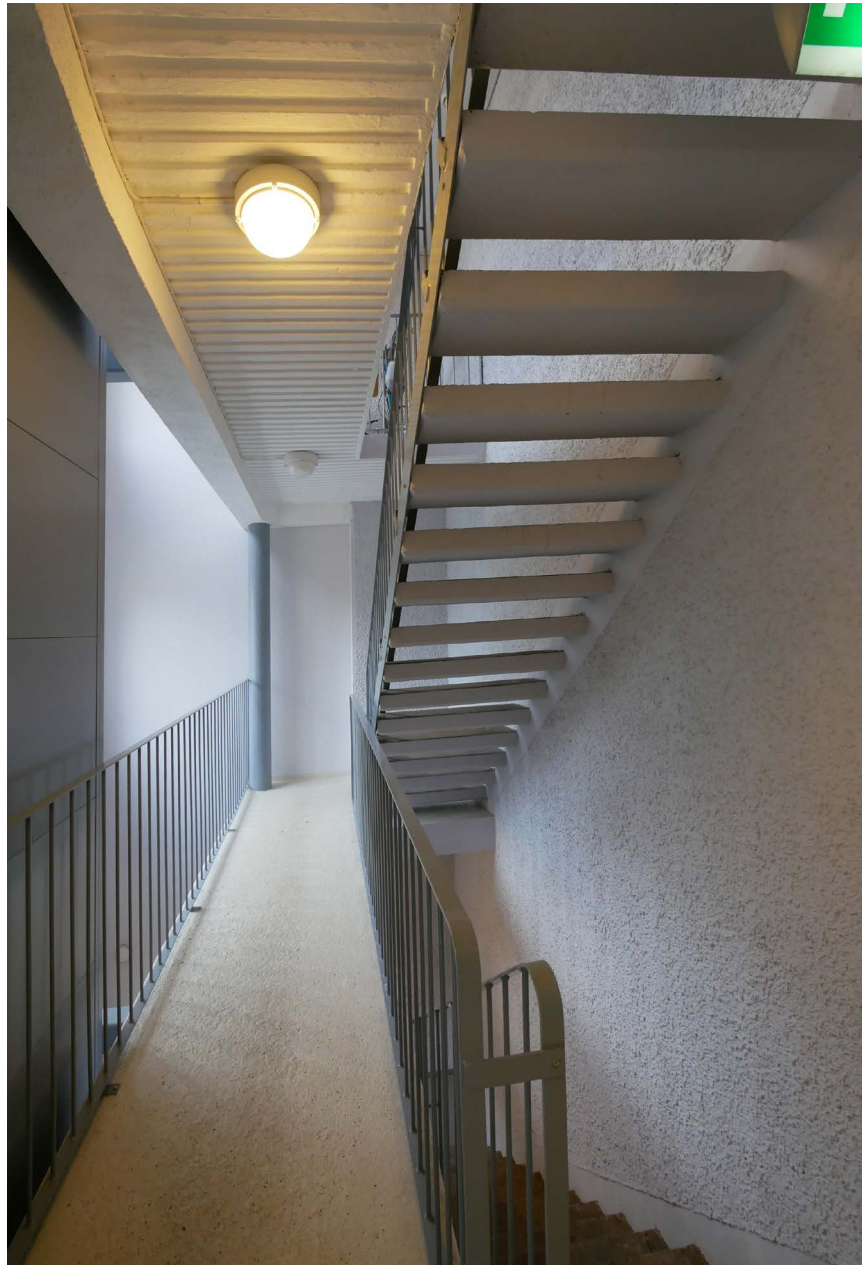

Porrashuoneet

Rakennuksen kolme alkuperäistä porrashuonetta ovat ilmeeltään ja pinnoiltaan säilyneet lähes alkuperäisinä. Portaat ovat aikakaudelleen tyypillisiä betoniportaita, joihin liittyy mosaiikkibetoniaskelmat ja teräspinnakaiteet muovipäällysteisine käsijohteineen. Myös lasiaukolliset ulko-ovet ja puuikkunat ovat alkuperäisiä.

C- porras

Vuonna 2012 on C-portaan avoportaiden yhteyteen rakennettu hissi ja porrashuoneen laajennus. Alkuperäinen 1- vartinen betoniporras tasanteineen on säilytetty ja kunnostettu. Porrashuoneen sisälle jäänyt vanha roiskerapattu ulkoseinä on kunnostettu ja maalattu. Kaiteet on uusittu teräspinnakaiteina ja hissien edustan tasanteiden yhteyteen ja laajennuksen kattopintaan on lisätty vaimentavat alakatot.

Vastaanotto- ja terapiatiloiksi muutetut entiset asuinhuoneet

Rakennus on kokonaisuudessaan muutettu ja kunnostettu TYKS:in nuorisopsykiatrian työryhmän ja kuntoutustyöryhmän käyttöön pääasiassa vastaanotto- ja terapiatiloiksi. D- portaassa on osa tiloista asuinkäytössä. Korjausten yhteydessä on samoja pintarakenteita ja väritystä käytetty koko rakennuksessa.

Kaikkiin tiloihin on lisätty huonetilaa madaltaneet alakatot. Yleensä on käytetty valkoista pintalistallista akustoivaa kipsilevyä, johon liittyy upotetut valaisimet. 1 kerroksen huoneisiin on rakennettu erillisiä wc-tiloja.

Lattioissa on yleensä harmaakuviainen muovimatto. Erillisen jalkalistan sijaan on matto nostettu seinustalla jalkalistaksi. Väliseiniä on osassa tiloja purettu ruokailu- ja oleskelutilojen avartamiseksi. 1. kerroksen asuinhuoneisiin on lisätty wc-tiloja.

Keraamisella laattalla päällystetyn ikkunanpenkin yksityiskohta.

1. kerroksen huoneisiin on rakennettu wc-tilat. Tilantuntua muuttavat matalat alakatot.

Oikealla 1. kerroksessa useampia huoneita yhdistämällä tehty suurempi keittiö- ja ruokailutila. Väliseinän kohdalla on tuloilmahormi.

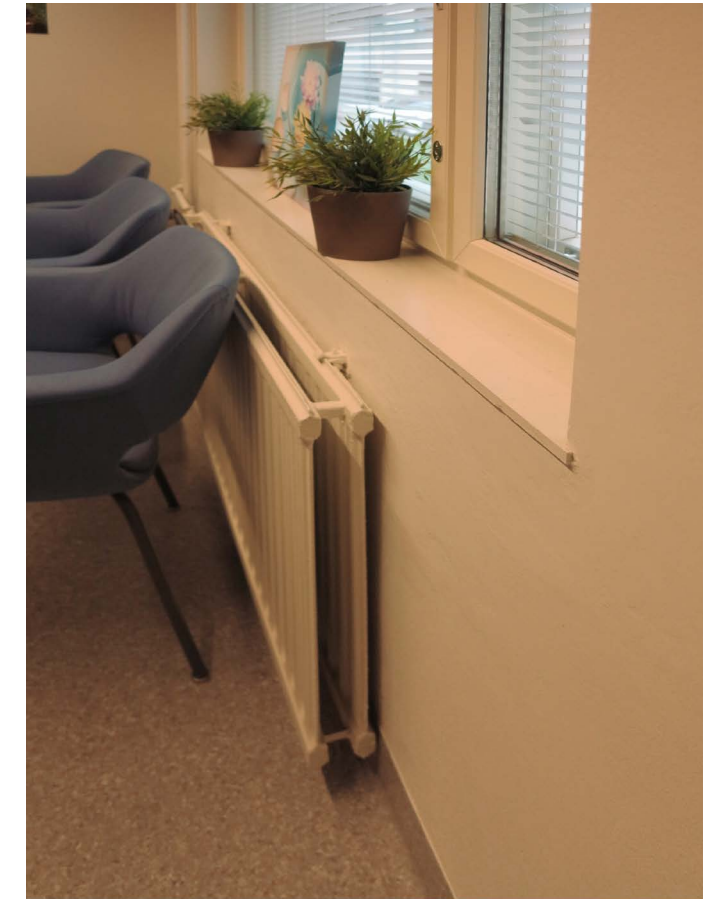

Eteläpäädyn entiseen asuinhuoneistoon sisustettu vastaanotto ja terapiahuone.

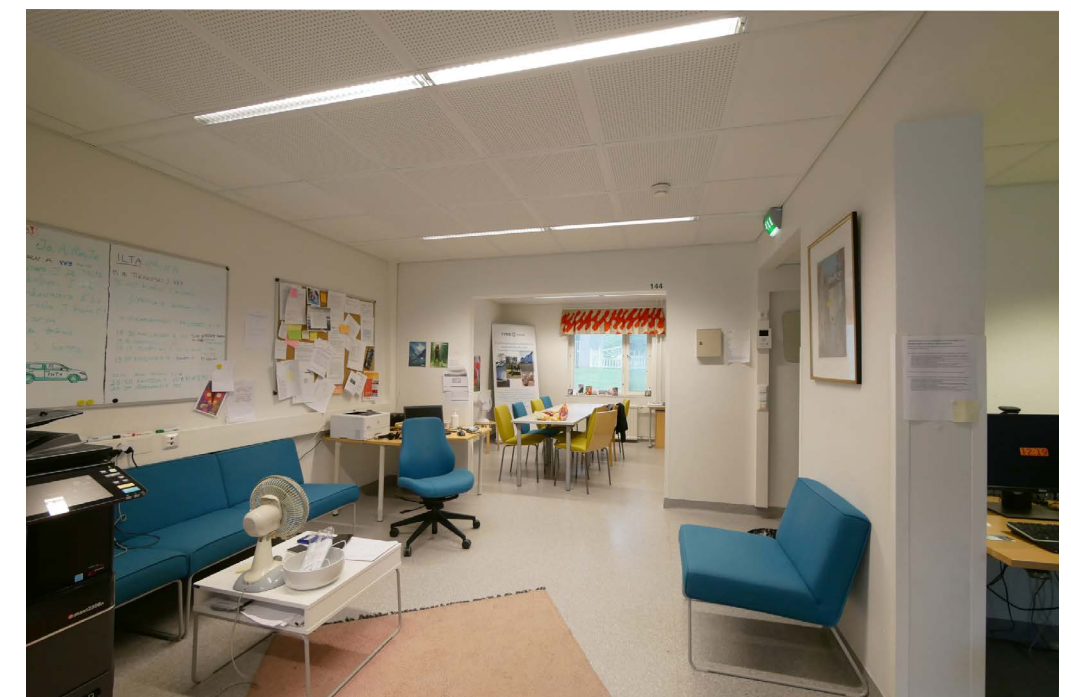
Eteläpäädyn entiseen asuinhuoneistoon sisustettu toimistohuone.

Rakennuksessa on säilynyt alkuperäiset vesipatterit. Ikkunapenkin laatoitus on osassa huoneita maalattu.

Eteläpäädyn asuinhuoneistoihin sijoitetut vastaanotto-, terapia- ja neuvotteluhuoneet on sisustettu yksilöllisesti. Tiloja on yhdistetty ja muutettu purkamalla väliseiniä.

5.2 Kurjenmäkikodit (rak 41 ja 42)

Julkisivut

Kurjenmäkikotien rakennukset ovat säilyneet ulkoiselta ilmeeltään alkuperäisinä. Rakennuksiin ei ole tehty laajennuksia eikä julkisivun osia tai rakenteita ole tiettävästi uusittu. Pihan kasvillisuus on vuosien mittaan kehittynyt ja sitonut rakennuksia entistä paremmin osaksi kokonaisuutta.

Keltainen tiiliverhous sitoo yhteen muotokieleltään rikkaita ja osiin jaoteltuja julkisivuja. Post-modernismille leimallisina aiheina korostuvat edelleen julkisivujen raita-aiheet, erkkerit, ja "frontonit sekä muotoillut sisäänkäyntikatokset tukevine betonipilareineen.

Kurjenmäki 1 sisäänkäyntiä lähestyttäessä korostuu näkyvässä päädyn porrastettu räystäslinja sekä tasakattoinen raita-aihein artikuloitu porrashuone.

Taitteinen seinälinja johdattelee kulkua Kurjenmäkikoti 1 sisäänkäyntiä kohden. Oikealla on kunnalliskotien vanhojen rakennusten ryhmä pihoineen.

Julkisivun Kurjenmäkikoti 2 pääsisäänkäynti sijoittuu lounaisjulkisivulle. Rakennuksen massoitellulla on pyritty muodostamaan pienimittaka-
vaista kylämäistä tunnelmaa.

Kurjenmäkikoti 2 sisäänkäynnin yhteydessä olevassa
slammatussa betoniseinässä on valumajälkiä mitkä
yhdessä erilaisten harmaiden betonipintojen kanssa
tekevät yleisilmeen jokseenkin epäsiistiksi. Muotoiltu
katos betonipilareineen on alkuperäinen.

Ylhäällä näkymiä yhteispihalta Kurjenmäkikoti 2 sisäpihan suuntaan. Alhaalla vasemmalla Kurjenmäkikoti 1 pergolarakenteita. Alkuperäisissä suunnitelmissä sisäpiha rajautui ainoastaan pergolarakenteella. Pihat on myöhemmin lisätty porteilla varustetut aidat. Pergola on toteutettu tilaa rajaavana harvarakenteisena rakenteena, johon ei ole liitetty varsinaisia pergolaistutuksia. Myös pihan puolella polveilevat julkisivut muodostavat pienimittakaavaista, tiivistä ja kylmäistä tunnelmaa.

Näkymä Kurjenmäkikoti 2 pihalta.

Pergolan alla kulkee rakennuksen siipiä yhdistävä pihakäytävä. Näkymä Kurjenmäkikoti 2 pihalta.

Näkymä Kurjenmäkikoti 2 pihalta. Taustalla kortteliin 2020 valmistunut kerrostalo.

Kurjenmäkikoti 1 pergolan päätteellä on sisäänkäynti oleskeluulaan.

Kurjenmäkikoti 2 näkymä pihalle.

Kurjenmäkikoti luoteisjulkisivua jakaa kolmiomuotoinen erkkeri johon liittyy terävämuotoisena kärkenä nouseva katto.

Vasemmalla varauloskäyntien porrashuoneiden yksityiskohtia. Ulkotilaan avautuviin kylmiin porrashuoneisiin liittyy postmodernismin arkkitehtuurille hyvin tunnusomainen raita-aihe.

Oikealla ylhäällä ja alhaalla kuvat Kurjenmäkikoti 2 koillisnurkalta. 1. kerroksen oleskelutilaan liittyy terassi joka ei ole käytössä. Sokkelia on korostettu raita-aihein.

Rakennusten välistä avautuu kiinnostavia näkymiä ympäristöön. Kulkua on myöhemmin rajattu aidoin. Taustalla tontin suurikokoisia vanhoja puita.

Tontin pohjoisreunalla on vehreää lehtomaista ympäristöä.

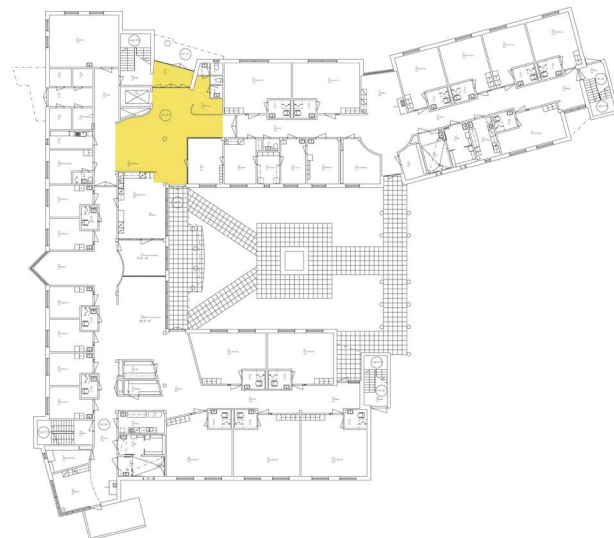

Kurjenmäkikodit 1 ja 2, sisätilat

Molemmat rakennukset ovat sisätiloiltaan varsin hyvin säilyneitä. Osassa tiloja on pintoja kunnostettu ja uusittu. Osassa pesu- ja keittiötiloja on tehty kalustemuutoksia.

Rakennuslupaa on haettu ainoastaan rakennusten palosuojaustason muutoksille vuonna 2009. Tuolloin rakennuksiin lisätyn sprinkleröinnin yhteydessä on oletettavasti myös alakattoja uusittu laajemmin.

Käytävä- ja oleskelutiloissa on käytetty runsasta väritystä tunnelman luojana ja tehosteena. Värejä on myös hyödynnetty huomioväreinä ja tunnistettavuutta helpottamaan. Väreissä toistuvat aikakaudella suosittu pastellisävyt. Potilashuoneissa väritys on hillitympi, seinät ovat yleensä valkeaksi maalatut ja niihin liittyy koristeena kapea boordi. Alkuperäistä värityssuunnitelmaa ei tämän selvityksen yhteydessä löytynyt, mutta voi olettaa että nykyinen väritys pitkälti perustuu alkuperäiseen. Materiaali ja värisävyjen vaihteluja on myös käytetty mm lattia- ja kattopinnoissa tilojen jäsentämiseksi.

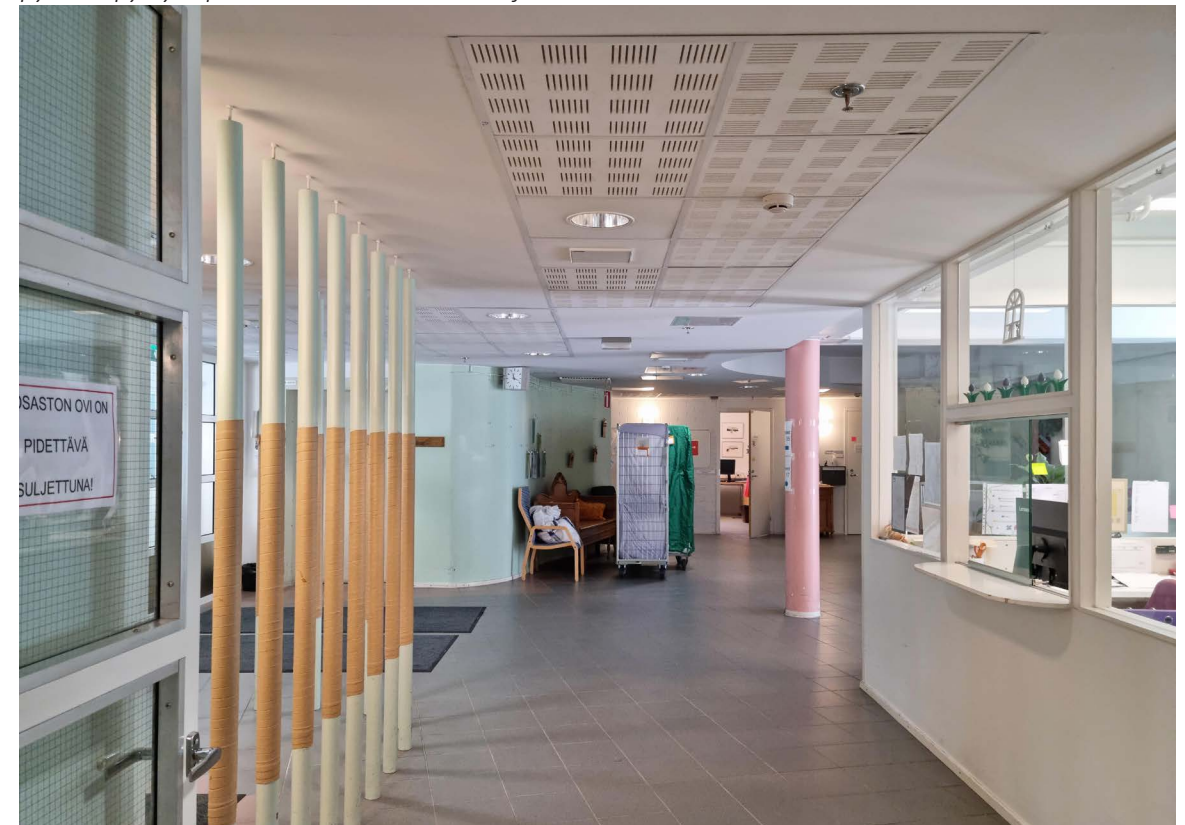

Kurjenmäkikoti 1 sisääntuloaula sijainti, kaavio. Kurjenmäki 2 rakennuksessa pohjakaavio toistuu lähes identtisenä peilikuvana.

Kurjenmäkikoti 2, aulatilaa korkeaa osassa on välipohjan aukon reuna ja kaide on muodoltaan aaltoileva. Aulatilassa varastoitavat sängyt ja rullakot estävät aulan suunniteltua käyttöä.

Kurjenmäkikoti 2, näkymä sisääntuloaulasta, naulakkotila on rajattu köysipunoksin verhoilluin pyöreihin pystytolpiin. Julkisivun tiiliverhous johdattelee kulkua sisätilaan.

Kurjenmäkikoti 2, näkymä sisääntuloaulasta, oikealla toimistotila

Sisääntuloaula

Sisääntuloauloihin tuo juhlavuutta korkea tila johon liittyvä välipohjan aukko on aaltoilevasti muotoiltu. Keskeinen kannatinpilari on pyöreä ja värityksellä korostettu. Aulojen naulakkotiloja ja pieniä oleskelutiloja rajaavat niinkään tehostevärein maalatut pyöreät pystytolpat. 1 kerroksen lattiassa on keraaminen laatta, 2 kerroksen aulassa on käytetty mattoverhousa.

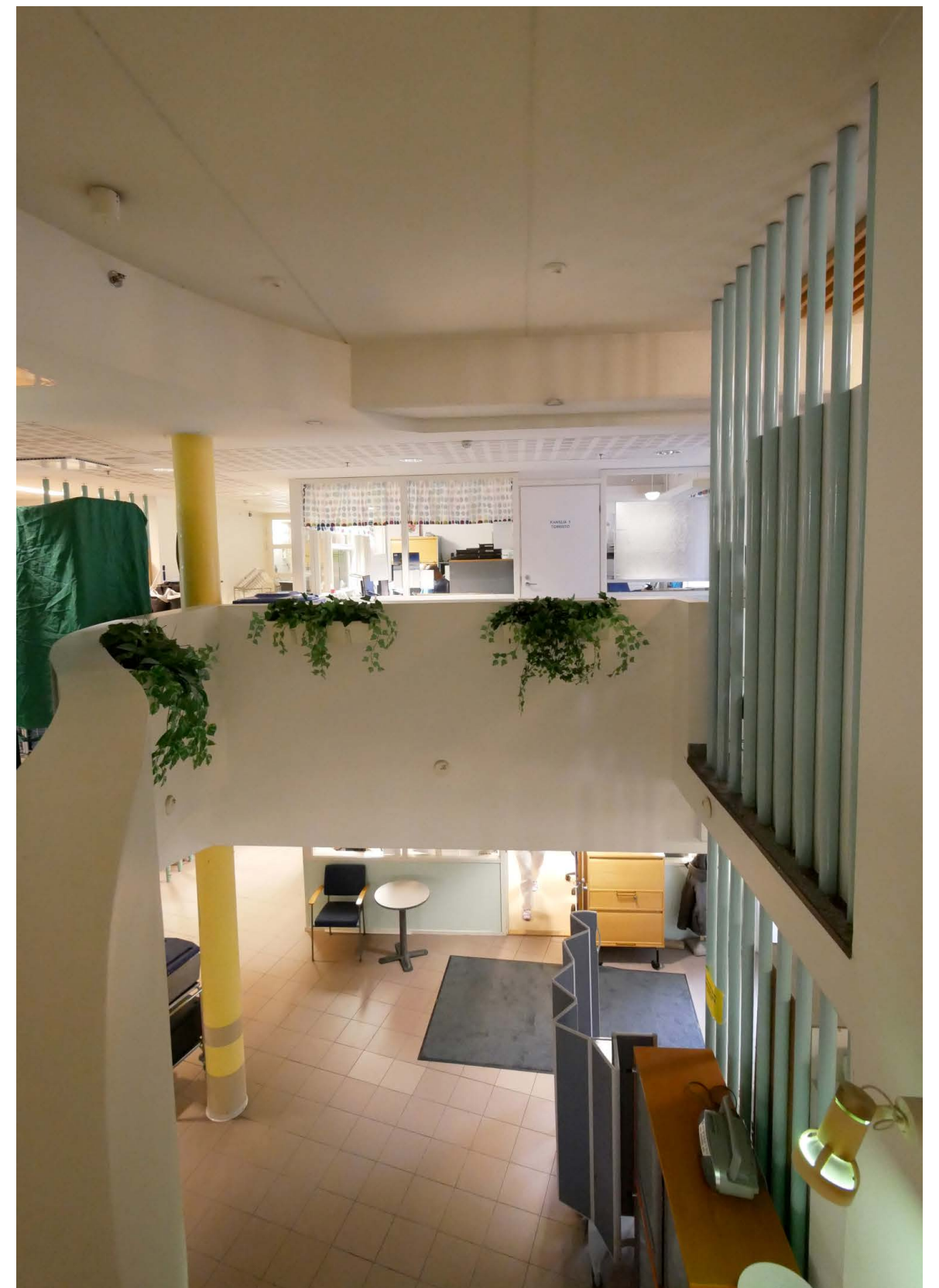
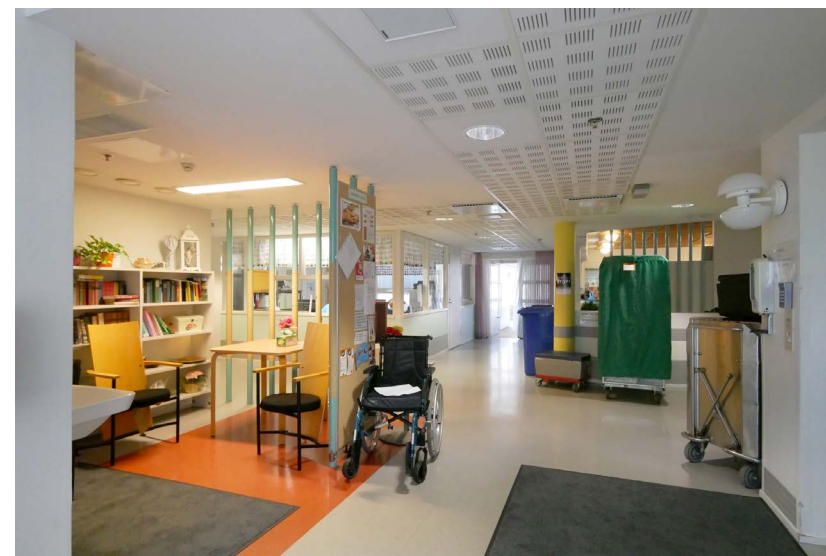
Kurjenmäkikoti 1 tilava tuulikaappi on pohjaltaan viuhkanmuotoinen

Kurjenmäkikoti 2, näkymä sisääntuloaulasta

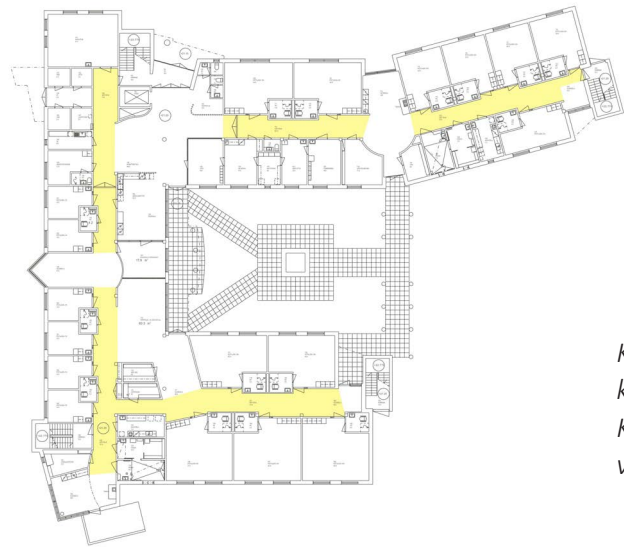
Kurjenmäkikoti 1; 2 ja 1. krs sisääntuloaulat

Kurjenmäkikoti 1, näkymä sisääntuloaulan toisesta kerroksesta.

Käytävät

*Kurjenmäkikoti 1. 1.krs
käytävätilat, esimerkki.
Käytävät toistuvat vastaa-
vina 2. kerroksessa.*

Molempia kerroksia kiertää raittimainen keskikäytävä. Käytävä on jäsennelty mutkittelevaksi sisäkaduksi, jonka varrella laitosmaista tunnelmaa on häivytetty mm. seinän sisäänvedoin, ovien yläpuolisin katoksenomaisin ritiläaiheihin, sekä käytävän varsille sijoittuvien oleskelutiloin. Oleskeluryhmien paikkoja ja sisäänkäyntejä on merkitty lattia- ja materiaalivaihteluihin. Kurjenmäkikoti 2 käytäväseinien paneliverhoukset on lisätty myöhemmin.

Kurjenmäkikoti 2, 1.krs käytävä

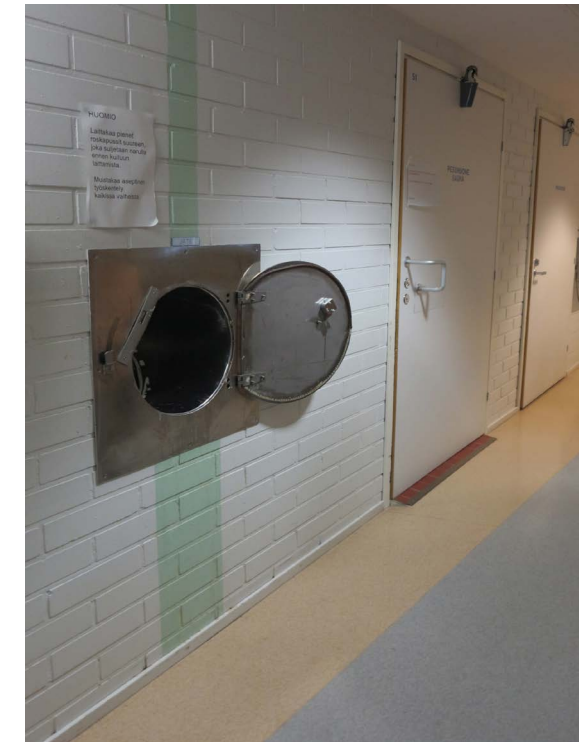
Kurjenmäkikoti 1, ensimmäisen kerroksen käytävä on tilallisesti vaihteleva. Tunnelmaa luo värisävyyden ja materiaalien vaihtelua sekä valaistus.

Kurjenmäkikoti 2 käytävässä on tehostesävynä käytetty vihreää.

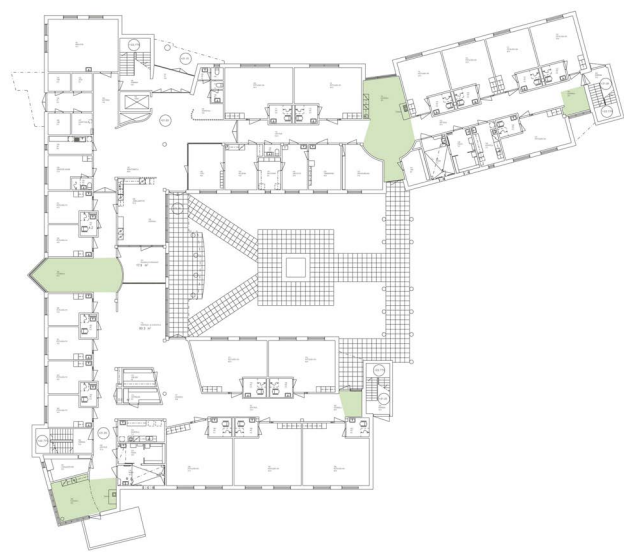
Kurjenmäkikoti 2, myöhemmin lisätty panelointi. Kurjenmäkikoti 1, käytäväseinän yksityiskohtia.

Kurjenmäkikoti 1, likapyykkiä varten rakennettu kuilu toimii jätekuiluna.

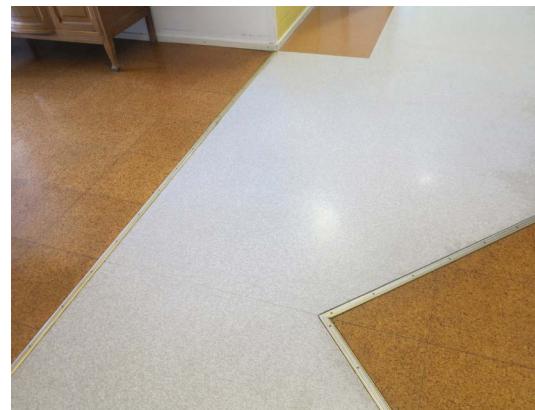
Oleskelutilat

Kurjenmäkikoti 1. 1.krs käytävätilat, esimerkki.
Käytävät toistuvat vastaavina 2. kerroksessa.

Käytävien varsille ja käytävien päätyihin on sijoitettu kooltaan vaihtelevia oleskelutiloja. Sisustuksena on käytetty kodinomaisia uudempia huonekaluja, sekä vanhoja antiikkisia huonekaluja ja sisustuselementtejä, kuten ryijyjä ym.

Käytävien varsilla syvennyksiin sijoitettujen oleskeluryhmien paikat on merkitty lattiamateriaalivaihdoksin, verhoihin ja kattoon sijoitetuin rimaverhouksin. Osassa rakennuksia on tilanpuutteesta johtuen oleskelutiloja käytetty myös mm. sänkyjen ja pyörätuolien varastointiin.

Kurjenmäkikoti 1 käytävän lattiassa on istuinryhmien paikat merkitty korkkimatolla.

Kurjenmäkikoti 1, oleskelutilaan liittyy erkkeri-ikkuna.

Kurjenmäkikoti 2, 1 kerroksen kaartuvan seinän edustalla on istuskeluryhmä, vasemmalla sijaitseva oleskelutila on myöhemmin rajattu lasiseinällä.

Kurjenmäkikoti 1 käytävän päädyssä olevaa pientä oleskelutilaa rajaa katon rimaverhous.

Ylhäällä vasemmalla; Kurjenmäkikoti 1, käytävän päädyn oleskelutilaa käytetään varastotilana.

Kurjenmäkikoti 2, näkymä erkkeri-ikkunalla varustetusta kokoustilaksi sisustetusta oleskelutilasta. Katossa on käytetty akustoitavaa rimaverhousta.

Kurjenmäkikoti 2, koilliskulmaan sijoittuva valoista oleskelutila varasto- ja henkilökunnan taukokäytössä. Ikkunoissa korostuvat aikakaudelle tyypilliset leveät alumiinipuitteet. Tilasta ulkoterassille johtava ovi ei ole käytössä.

Kurjenmäkikoti 2, oleskelutila pyöreä nurkkapilari on korostettu punaisella tehostevärillä. Valoisa tila mahdollistaa myös mm. viherkasvien kasvatuksen.

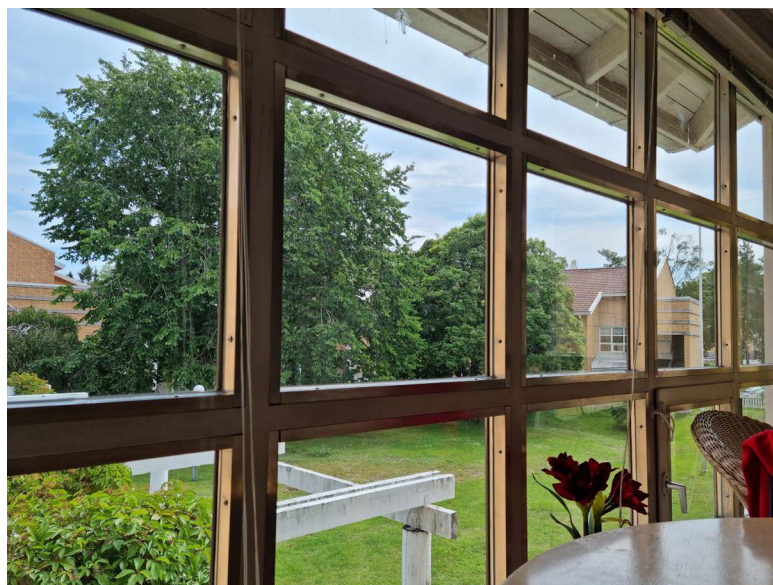

Kurjenmäkikoti 2, 2.kerrosen oleskelutilaan liittyy kohteeseen erikseen suunniteltu muurattu takka. Takassa toistuu julkisivun kellertävä tiili. Tila saa luonnonvaloa rungon molemmin puolin sijoittuvista suurista ikkunaseinistä.

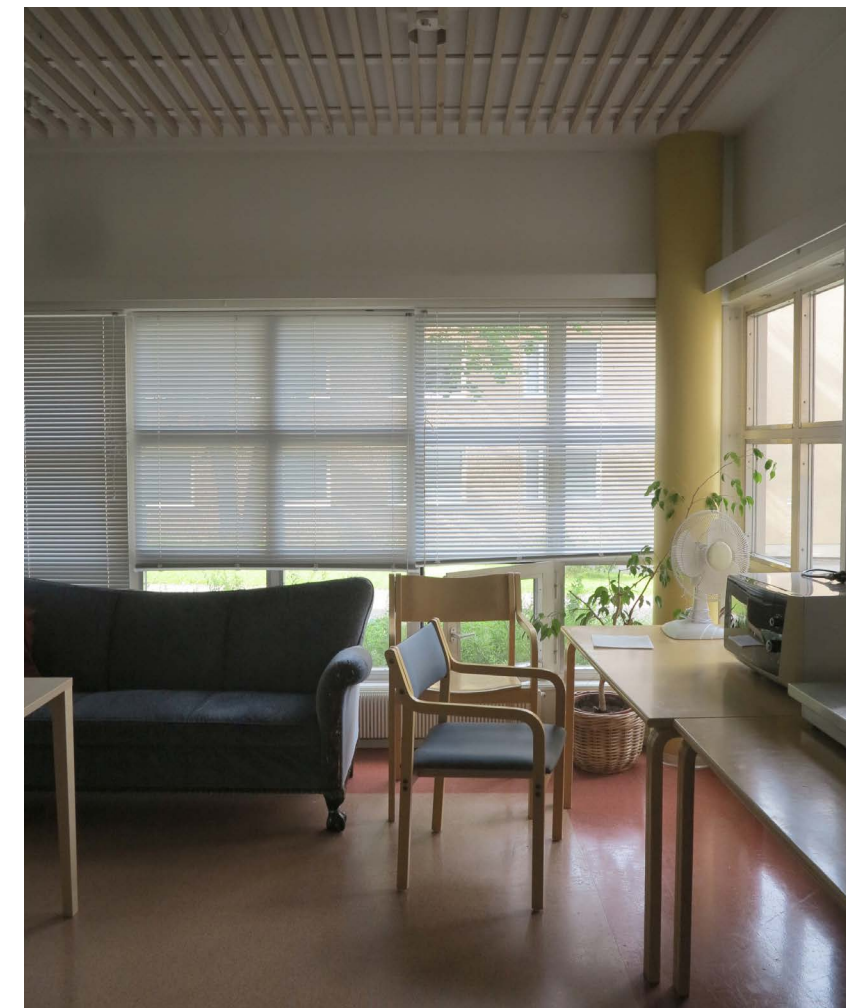
Kurjenmäkikoti 2, osalla 2. kerrosen oleskelutilaa on vino yläpohja.

Kurjenmäkikoti 2, ikkunaseinän yksityiskohta.

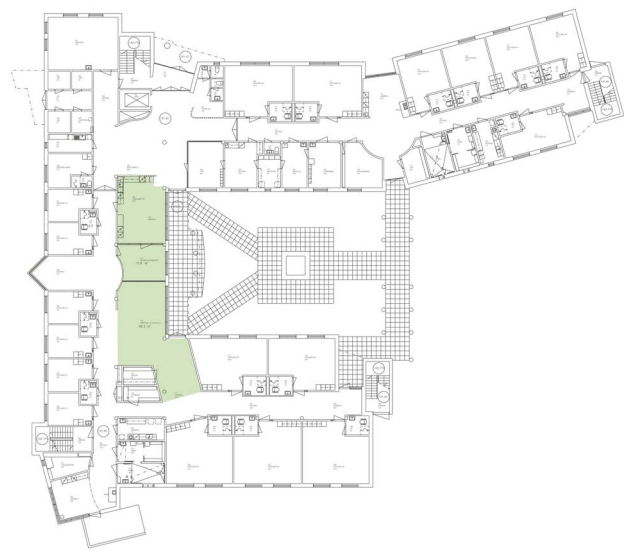
Tällä hetkellä varastokäytössä oleva oleskelutila on sisustettu antiikkihuonekaluin.

Kurjenmäkikoti 2, 1. kerrosen oleskelutila.

Oleskelu- ja ruokaliutilat

Rakennuksen keskiosassa ovat suuremmat yhteiset tilasarjoja muodostavat ruokailu-, hartaus- ja juhlatilat sekä jakelukeittiö. Tiloista on kulku sisäpihalle ja toisen kerroksen parvekkeelle. Lattiapinnassa on säilynyt ilmeisesti alkuperäinen korkkimatto. Kattopinnassa on tilaa jäsentäviä puurituläverhouksia. Osa seinistä on maalattu tehostesävyin.

Kurjenmäkikoti 2, 1.krs oleskelu- ja ruokailutilan seinään on maalattu taideteos.

Kurjenmäkikoti 2, 1.krs juhla- ja hartaustila

Kurjenmäkikoti 2 1.krs juhla- ja hartaustila

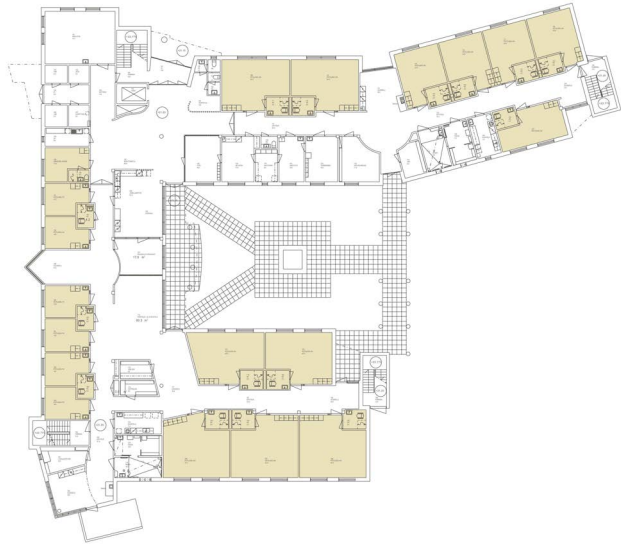
Kurjenmäkikoti 2 toisen kerroksen juhla- ja hartaustila on varastokäytössä.

Kurjenmäkikoti 1, 1.krs keittiö ja ruokailutilassa on korkkimatto, kattopintaa elävöittää puurituläverhaus.

Potilashuoneet

Keskikäytävän varsille ryhmitetyt potilashuoneet ovat kooltaan vaihtelevia ja mitoitettu 1- 4 hengelle. Huoneiden yhteydessä on käytävän reunalla wc/ kylpyhuoneet. Katot ja seinät on maalattu vaaleaan sävyyn, osalla seiiniä on lisäksi kapea vaalea boordinauha. Lattiassa on vaaleanharmaa muovimatto, sisäänkäynnin ja wc-tilojen edustoilla on käytetty tehostesävytettyä mattoa. Puun väristä sairaalasisustusta täydentävät potilaiden omat huonekalut, televisiot ja taulut. Matalalle ulottuvien ikkunoiden kautta voi sängyistä nähdä ulos pihalle.

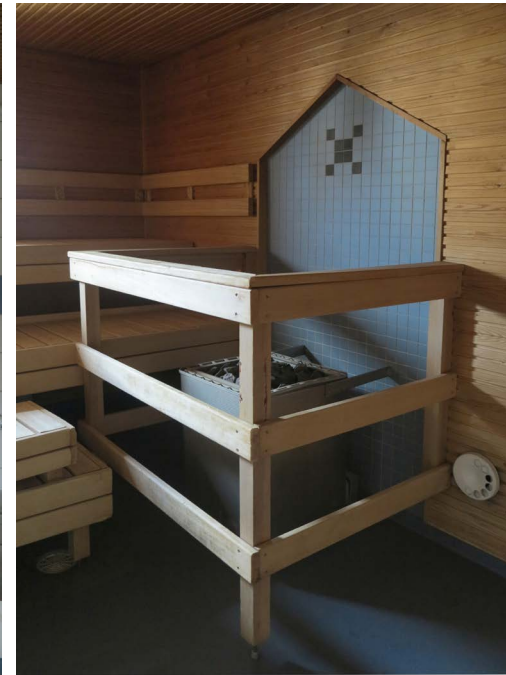
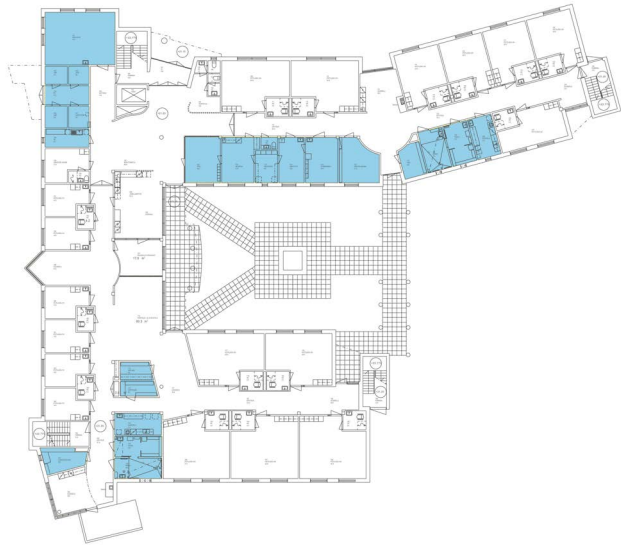

Kuvia Kurjenmäkikoti 2 toisen kerroksen potilashuoneista. Inventointijakohtana oli tämä osa rakennuksesta pois käytöstä.

Aputilat

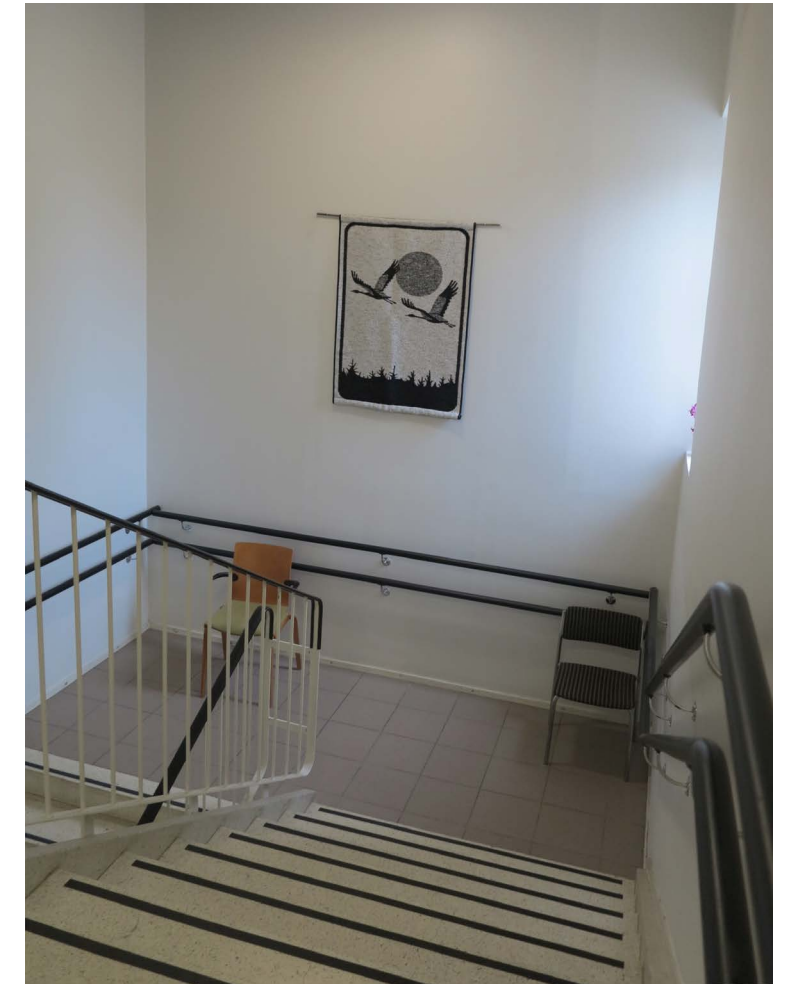
Henkilökunnan tilat, varasto ja aputilat, sauna-, pesu- ja pukuhuoneet, vastaanottotilat sekä toiminta- ja terapiahuoneet on sijoitettu eri puolille rakennusta. Näissä tiloissa on pääsääntöisesti tehty muutoksia joissa mm. pintoja ja kalusteita on uusittu.

Kurjenmäkikoti 2, 1 kerroksen saunan ja pesuhuoneen yksityiskohtia. Postmodernismin aiheet näkyvät myös saunaan kiukaan taustaverhouksessa.

Porrashuoneet

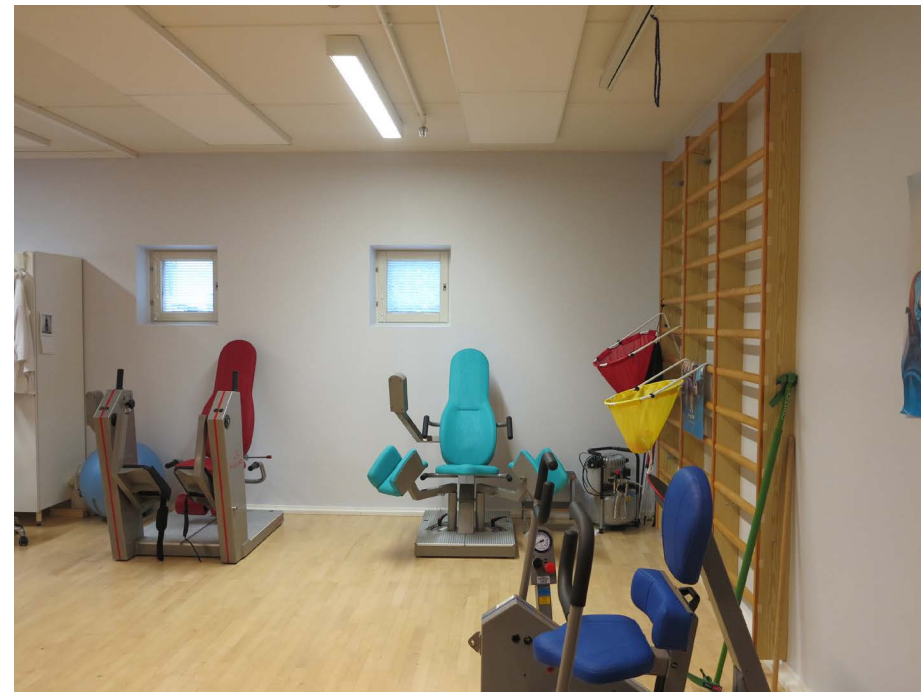
Porrashuoneissa on mosaiikkibetonipäällysteiset portaat ja teräspinnakaiteet muovisine käsijohteineen. Ulkoseinustalla on käsijohteet kahdessa tasossa.

Kurjenmäkikoti 1, porrashuone 102.

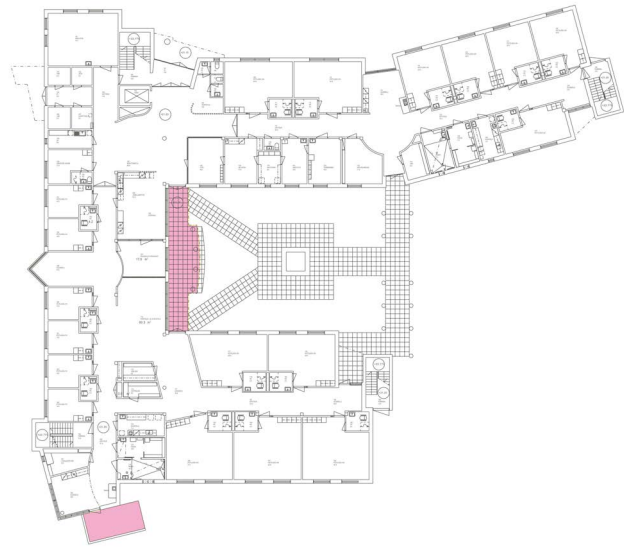

Kurjenmäkikoti 1, 1 kerroksen koulutustila on sisustettu kuntoilutilaksi.

Parvekkeet ja terassit

Sisä- ja ulkotilojen vuorovaikutus rakennuksessa on korostunut. Rakennusta kiertävä keskikäytävä on jäsenneily kyläraitin tapaan ja käytävältä avautuu näkymiä sekä pihalle että toiseen suuntaan. Sisäpihan puolella molemmissa kerroksissa on suuri myös yhdyskäytävänä toimiva terassi/ parveke.

Pohjakerroksessa on suojaisa terassi, jota reunustavat arkkitehtuurille ominaiset paksut pyöreät vehreiden köynnösten peittämät betonipylväät. Terassin lattiassa on betonikiveys, joka saumattomana jatkuu piha-alueelle. Toisen kerroksen parveke on luonteeltaan erilainen. Siinä korostuvat katon, seinän ja kaiteen valkoiseksi maalatut puupinnat sekä lattian lämminsävyiset puuritulät. Parvekkeet on kunnostettu ja maalattu vuonna 2013. Rakennusten ulkonurkille betonitasanteiden varaan toteutetut pienet terassit eivät ole käytössä.

Kurjenmäkikoti 1, 2. kerroksen parveke.

Kurjenmäkikoti 2, 2. kerroksen parveke.

Kurjenmäkikoti 2, 1. kerroksen terassi.

5.3 Piha-alue

Kunnalliskodin entinen henkilökunnan asuntola ja Kurjenmäkikodit muodostavat vanhan Kunnalliskodin ympäristöön liittyvän oman osakokonaisuuden. Muurimaisesti jäsentyvien vanhainkotirakennusten, asuntolan ja kunnalliskodin vanhempien rakennusten väliin muodostuu tunnelmallisia pihojen tilasarjoja, joissa puistomaisen ympäristön vehreys ja vanhat yksittäiset puut korostuvat. Kunnalliskodin vanhat laitosrakennukset ovat muuttuneessa käytössään edelleen säilyttäneet hallitsevan ja alueen identiteetin kannalta keskeisen asemansa. Pihojen kautta avautuvat näkymät vanhojen rakennusten suuntaan vahvistavat tätä identiteettiä.

Rakennukset on huolella sovittu kunnalliskodin ympäristöön ja maastoon, säilyttäen alkuperäiset maastonmuodot. Tilasarjoja muodostavat vehreät piha-alueet ovat puistomaisesti hoidetut. Kurjenmäkikotien edustalla nurmipintaista pihaa jäsentävät komeat yksittäispuut ja pensaat. Tontin pohjoisreunalla on tiivis lehtomainen metsikkö. Asuntolan ja Kurjenmäkikoti 2 väliin muodostuu tilallisesti tunnelmallinen piharaitti, joka tilasarjana linkittyy sekä vanhan kunnalliskodin puistomaiseen pihaan että vanhainkotien rajaamaan piha-alueeseen.

Puistomainen ympäristö jatkuu myös Kurjenmäenkadun vastaiselle tontin reunalle. Täällä pihaa jäsentävät komeat puu- ja pensasryhmät. Näiden välissä mutkittelee asuntolan pihaa rajaava valkoinen puuaita.

Entinen henkilökunnan asuntolarakennus on Kurjenmäenkadun katukuvassa hahmottuva tunnusomainen rakennus. Tontin sisäosaan sijoittuvilla Kurjenmäkikotien rakennuksilla ei sen sijaan ole erityistä asemaa laajemmassa kaupunkikuvassa.

Sisäänajotietä Kurjenmäkikotien ja entisen asuntolarakennuksen pihaan rajaa vasemmalla asuntolarakennus ja oikealla 6-kerroksiset uudisrakennukset.

Kurjenlinnan piha-alue, taustalla Kurjenlinnan asuin- ja toimistokäyttöön muutettu rakennus.

Pihatie Kurjenmäkikoti 1 ulko-ovelle kulkee Kurjenlinnan pihan vierestä.

Näkymä sisäänajotieltä Kurjenmäenkatu 4 kohdalla.

Rakennusten väliin muodostuu kylmästä tunnelmaa.

Näkymä Kurjenmäkikoti 2 sisäänkäynniltä Kurjenmäenkadun suuntaan. Ruostunut kallellaan oleva käsijohde tien reunassa luo epäsiistiä vaikutelmaa..

Näkymä asuntolarakennuksen ja Kurjenmäkikoti 2 väliseltä pihalta.

Asuntolan vehreä piha on rajattu valkoisella rima-aidalla.

Kurjenmäkikotien yhteispihaa on rajattu puu-aidalla. Portin kautta avautuu näkymä kohti Kurjenmäkikoti 2 rakennusta.

Pihaa jäsentää komea puusto

Tontin pohjoisreunalla on tiivis lehtomainen puistikko.

Kurjenmäkikotien pihan istutuksia.

Vuonna 2021 valmistunut uudisrakennus rajaa Kurjenmäkikotien pihan etelässä.

6. Arvot ja ominaispiirteet

6.1 Aiemmin tunnistetut arvot ja suojelua koskevat päätökset

Tätä selvitystä koskevalla alueella on voimassa vuonna 2001 vahvistettu asemakaava, jolla suojeltiin kunnalliskodin vanhemmat rakennukset sr- merkinnöin. Kunnalliskodin asuntola tai tuolloin vasta 10 vuoden ikäisiä Kurjenmäkikotien vanhainkotirakennuksia ei kaavassa suojeltu. Rakennuksia ei myöskään ole merkitty yleiskaavan kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten luetteloon.

Nyt valmisteilla olevaa kaavamuutosta edeltäen on Turun museokeskus vuonna 2018 antanut seuraavan lausunnon;

Lausunto 2018, 5748-2018

Kurjenmäenkatu 6 sijaitsevat vuonna 1989 valmistunut Kurjenmäkikoti 1 (1034544743) ja vuonna 1991 valmistunut Kurjenmäkikoti 2 (1034544754). Rakennukset on suunnitellut arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen ja ne toteutettiin kahdessa vaiheessa.

Kurjenmäkikotien huonetilaohjelman suunnitteli sairaalan silloinen ylilääkäri Ilmo Parvinen, joka kehitti kodinomaista ratkaisumallia uutena vanhusten hoitomuotona. Huoneista haluttiin 1-2- hengen asuinhuoneita, jotka eivät ole sairaalamaisia. Tämän johdosta värytys ja sisustusmateriaalit valittiin tarkkaan eikä kalustuksessa käytetty laitosmateriaalia putkihuonekaluja. Suunnittelussa mietittiin tarkkaan näkymiä ja vältettiin pitkiä suorja käytäviä, jotka luovat mielikuvan sairaalasta. Kurjenmäkikodista, jossa tavoitteena oli kodinomaisuus ja yksilöllisyys laitospaikkana, tulikin alan pioneeriohjelme, joka oli lähtölaukaus kunnallisen vanhustenhoidon paranemisessa.

Kurjenmäkikotien rakentamisesta oli järjestetty ranskalainen KVR-urakkakilpailu, jossa huonetilaohjelma ja rakennuskustannukset oli etukäteen määritelty kaikille samaksi. Kilpailun arvostelu perustui suunnittelun laadun ja toiminnallisuuden arviointiin. Kilpailun voitti Perusyhtymä, nykyinen YIT, joka toteutti Kurjenmäkikotien rakentamisen arkkitehtitoimisto Jarmo Saarisen laatimien suunnitelmien mukaan.

Ensin valmistui Kurjenmäkikoti 1 ja Kurjenmäkikoti 2 tehtiin tämän ensimmäisen vaiheen peilikuvana kahden vuoden kuluttua. Kokonaisuutena oli sisäpihamallinen ratkaisu, joka perustui sisä- ja ulkotilojen vuorovaikutukseen. Kahden rakennuksen keskelle muodostui suojainen

sisäpiha oleskeluun. Kurjenmäkikodeissa on tällä hetkellä pääasiallisesti pitkäaikaissairaanhoidon.

Turun museokeskus toteaa lausuntonaan, että entinen kunnalliskodin henkilökunnan asuinrakennus edustaa tyyliään 1950-luvun rakentamista ja sillä on kulttuurihistoriallista merkitystä osana Kurjenmäen sairaala-alueen kokonaisuutta. Rakennus rajaa taakseen uudemmat Kurjenmäkikoti 1 ja 2 rakennukset ja toimii siten myös yhtenä osana luomassa suojaisaa sisäpihaa takana oleville rakennuksille. Kurjenmäkikoti 1 ja 2 rakennusten kulttuurihistoriallinen arvo perustuu niiden merkitykseen hoivatuon uuden ajattelumallin ja toteutuksen eli kodinomaisen hoivakodin pioneereina. Rakennukset on myös suunniteltu siten, että ne sijoittuvat hyvin vanhojen kunnalliskodin rakennusten yhteyteen omana kokonaisuutenaan.

5.2 Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Kunnalliskodin henkilökunnan asuntola, rakennus 38

Kuvaus

Turun kunnalliskodin yhteyteen vuonna 1957 rakennettu arkkitehti Heikki Sarainmaan suunnittelema henkilökunnan asuntola edustaa 1950-luvulle tyypillistä vähäeleistä asuntola- ja laitosarkkitehtuuria. Rakennus sijoitettiin jo alkujaan hieman erilleen vanhoista laitosrakennuksista puutarhan reunaan aidatun sairaala-alueen ulkopuolelle. Myöhemmin rakennuksen viereen on toteutettu Kurjenmäkikotien vanhainkotirakennukset.

Rakennus jakautuu kolmeen toisiinsa porrastuen liittyvään osaan. Pidempi 3-kerroksinen keskiosa suunniteltiin asuntolaksi, kun taas molempien päätyjen lyhyemmät kaksikerroksiset lamellit varattiin asuinhuoneistoja varten.

Rakennuksen kattomuotona on loiva satulakatto, johon liittyy lyhyet umpiräystäät. Katteena on myöhemmin uusittu punainen betonikatto-tiili. Julkisivuissa toistuvat aikakauden pelkistetyt aiheet; ruskeanharmaa roiskerappaus ja aukkomainen ikkunajako, jossa sivutuuletusikkunalla varustetut 1950-luvun ikkunat. Lisäksi on käytetty pienempiä yksiruutuisia ikkunoita. Ulko-ovien ja ikkunoiden smyygit sekä parvekkeiden sisäpinnat ovat vaaleaksi sileärapatut. Ainoastaan kolmeen suurimpaan asuntoon liittyy parvekkeet. Lisäksi on porrashuoneiden yhteydessä tuuletusparvekkeet teräspinnakaiteineen ja tuuletustelineineen. Asuntoparvekkeiden kaiteissa on näkösuojana käytetty pinnakaiteeseen kiinnitettyjä betonilevyjä.

Erityisiä julkisivuaiheita ovat päätyikkunoihin liittyvät ulkonevat rapatut kehyslistat. Alkuperäisiin julkisivupiirustuksiin keskiosan lounaissivulle ja kaakkoispäätyyn ikkunoiden alapuolelle merkittyjä pural-levy-pintoja ei ole toteutettu tai ne on poistettu myöhemmän julkisivukorjauksen yhteydessä. Keskiosan julkisivussa on kuvioinnin sijaan sileärapattu kehysaihe.

Aikakauden niukat resurssit näkyvät erityisesti asuntolaosan pohjaratkaisussa. Samanlaisina toistuvat asuinhuoneet on sijoitettu molemmista päädyistä luonnonvaloa saavan keskikäytävän varteen. Asuinhuoneiden varustuksena oli pesuallas, kaksi komeroa ja naulakko. Yhteiset wc-, pesu- ja keittotilat on ryhmitetty porrashuoneen viereen. Kerroksen 17 asuin-

huonetta kohden varatiin kapea keittotila, pieni kylpyhuone, kahdella pesualtaalla varustettu pesu- ja kuivaushuone sekä kolme wc-tilaa. Omilla porrashuoneilla varustettuihin päätyysiipiin sijoitettiin erilliset omin keittiö- ja pesutiloin varustetut asuinhuoneistot.

Päätyysiipien alla sijaitseviin kellaritiloihin sijoitettiin pyykinpesutilat, mankelihuone, väestönsuoja, varasto- ja teknisiä tiloja sekä kolme autotallia. Rakennukseen ei toteutettu esimerkiksi ruokailu- tai oleskelutiloja.

Julkisivujen säilyneisyys

Rakennus on varsin hyvin säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Merkittävimpana muutoksena näkyy pohjoispäädyn avoportaiden ympärille 2008 rakennettu porrashuone. Laajennuksen yksityiskohdat, kuten alumiini-ikkunat ja -ovet, leveä kerroksellinen räystäsprofiili sekä sileä rappauspinta korostuvat muutoksina.

Porrashuoneissa on säilynyt alkuperäiset lasiaukolliset ulko-ovet ja puuikkunat, mutta rakennuksen muut ikkunat on vuonna 2005 uusittu puu-alumiinirakenteisina MSE-ikkunoina. Muuttunut puitteen profiili ja materiaali sekä sovitukset näkyvät julkisivussa muutoksena.

Vähäisempiä muutoksia ovat länsisivulle lisätty ulko-ovi portaineen sekä pohjoispäädystä poistettu autotallin ovi. Rakennukseen toteutetun koneellisen ilmastoinnin yhteydessä on korkean osan pohjoispäädyn ullakkoikkunat korvattu ilmanvaihtosäleiköllä.

Sisätilojen säilyneisyys

Rakennuksen tiloja on vaiheittain jo 1960-luvulta lähtien muutettu sairaalan vastaanotto-, terapia- ja toimistokäyttöön. Samalla on sisätiloissa on tehty tila- ja pintamuutoksia.

Parhaiten säilyneitä ovat porrashuoneet alkuperäisine mosaiikkibetoniportaineen ja teräspinnakateineen. Myös luoteispäädyn avoporrastasanteineen on säilynyt, mutta tilan luonne ja ilme on muuttunut, kun portaan yhteyteen vuonna 2008 rakennettiin hissi ja porrashuone. Uuden porrashuoneen kautta avattiin tuolloin sisäinen kulkuyhteys pohjoiseen lamelliin. Myös eteläiseen lamelliin on avattu kulkuyhteys B-portaan porrashuoneesta.

Keskiosassa on keskikäytävään perustuva tilarakenne säilynyt ja tilamuutoksia on tehty lähinnä aputiloissa sekä huoneita yhdistämällä. 1990-luvulla 1.kerroksessa purettuja käytävän seiniä on myöhemmin palautettu. Tuolloin avattiin ovi lounaisjulkisivulle ja rakennettiin pihan ympärille aita. Vuoden 2008 muutosten yhteydessä rakennettiin 1.kerroksen potilas-huoneisiin wc-tilat. Molemmissa päätylamelleissa on tehty runsaammin tilamuutoksia.

Rakennuksen sisätiloja on kunnostettu kauttaaltaan yhtenäisin ratkaisuin. Entisten asuinhuoneiden ja käytävien lattia on yleensä verhoiltu harmaakuvioisella muovimatolla, ja seinät ovat valkoiseksi maalatut. Huonetilojen mittasuhteita ja tilantuntua on merkittävästi muuttanut myöhemmin lisätyt alakatot. Alkuperäisissä suunnitelmissa oli alakattoja ainoastaan käytävillä, mutta myöhemmin koneellisen ilmastoinnin ja sprinkleröinnin myötä on kaikkiin tiloihin lisätty koko huoneen kattavat alakatot. Säilyneitä alkuperäisiä rakennusosia ovat ikkunapenkkiin tiililaattaverhoukset ja vanhat käytävänovet.

Edustavuus, kaupunkikuvalliset ja kulttuurihistorialliset arvot

Rakennus edustaa 1950-luvulle tyypillistä vähäeleistä asuntola- ja laitosarkkitehtuuria, johon ei liity erityisiä rakennustaiteellisia arvoja tai arkkitehtuuriltaan erityisiä sisätiloja. Arkkitehti Heikki Sarainmaan tuotannossa asuntolarakennus ei lukeudu arkkitehtuuriltaan merkittävimpiin kohteisiin, mutta on harvoja säilyneitä julkisen rakentamisen kohteita.

Rakennuksella on kaupunkikuvallista ja kulttuurihistoriallista merkitystä osana Turun kunnalliskodin rakennusten ja puistomaisen ympäristön muodostamaa ainutlaatuista kokonaisuutta. Rakennus on kunnalliskodin alueen ainoa 1950-luvun rakennus ja kunnalliskodin viimeinen lisärakennus.

Ympäristöä täydentävät oman kokonaisuuden muodostavat 1980-1990-lukujen vaihteessa rakennetut Kurjenmäkikotien vanhainkodit sekä asuntolan eteläpuolelle 2019 valmistuneet uudet asuinkerrostalot. Asuntola rajaa entistä sairaala-aluetta kadun suuntaan muurimaisena. Kurjenmäenkadun ja alueen sisääntuloteiden varressa on rakennus muodostunut tunnusomaiseksi. Asuntolan ja Kurjenmäkikoti 2 väliin muodostuu tilal-

lisesti tunnelmallinen piharaitti, joka tilasarjana linkittyy sekä vanhan kunnalliskodin puistomaiseen pihaan että vanhainkotien rajaamaan piha-alueeseen. Kunnalliskodin vanhat laitosrakennukset ovat muuttuneissa käytössään edelleen säilyttäneet hallitsevan ja alueen identiteetin kannalta keskeisen asemansa ja näkymien säilyttäminen vanhan kunnalliskodin suuntaan on siten tärkeää.

Kurjenmäkikodit 1 ja 2 (rakennukset 41 ja 42)

Kuvaus

Kurjenmäkikodit ovat pioneerikohteita uudenlaiseen hoivatyön ajattelumallin kehittämisessä. Pyrkimyksenä on ollut irtautua laitosmaisista ratkaisuksista ja sen sijaan tarjota vanhuksille mahdollisimman kodinomaista asumista. Ratkaisu perustuu Kurjenmäen sairaalan silloisen ylilääkäri Ilmo Parvisen laatimaan tilaohjelmaan ja siinä määriteltyihin vanhushoivaa uudistaviin tavoitteisiin. Kohde on toteutettu rakennusliike YIT:n toimesta KVR-urakkana jossa arkkitehtisuunnittelusta on vastannut Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen.

Rakennuksissa on monipuolisella tavalla sovellettu 1980-luvulla virinneitä ajatuksia moniarvoisesta modernismin kahleista ulos pyrkivästä arkkitehtuurista. Vastaavia ratkaisuja on Suomessa sovellettu myös mm samanaikaisissa monitoimitaloissa ja seurakuntakeskuksissa. Kokonaisuuden muodostaa kaksi peilikuvina toteutettua muurimaisesti atriumpihojen ja puistomaisen yhteispihan ympärille kietoutuvaa vanhainkotirakennusta. Kaksikerroksiset rakennukset rajaavat omia suojaisia atriumpihojaan kolmelta sivulta. Neljännellä yhteispihan suuntaan avautuvalla sivulla sisäpihaa rajaa pergola. Rakennuksiin liittyvät pidemmät siivekkeet rajaavat vanhainkotien yhteispihaa, josta pihojen tilasarja jatkuu edelleen vanhan kunnalliskodin pihalle. Ympäristöön huolella sovitetut vanhainkodit muodostavat oman osakokonaisuuden, jolle antaa erityistä identiteettiä sijainti kunnalliskodin historiallisessa pihapiirissä.

Julkisivut

Rakennusten arkkitehtuuria leimaa rikas muotokieli ja ajan hengen mukaiset postmodernismin aiheet. Keltaisella tiilellä verhoiltuja muurimaisia julkisivuja jakavat ja rytmittävät lasiseinät ja erkkerit räystäään yli kohoavine frontonaiheihin. Ruutujakoihin lasiseiniin liittyy valkoiseksi maalattuja paneelipintoja. Lasiseinät ja ikkunat ovat aikakaudelle tyypillisiä leveäpuitteisia alumiini-ikkunoita. Potilashuoneiden ikkunoissa on käytetty 1980-luvulla suosittua mallia, jossa tuuletusikkunat sijoittuvat ikkunan alareunaan. Kurjenmäessä toistuvat postmodernismille tyypillisinä aiheina sisäänkäyntikatoksia ja parvekkeita tukevat paksut betonipilarit ja monimuotoiset katokset sekä julkisivun raita-aiheet.

Sokkelit ovat slammattua betoniharkkoa. Julkisivun runsas artikulointi näkyy myös julkisivulle porrastuen nostetussa sokkelissa, sekä sokkelin raita-aiheissa.

Katon perusmuotona on harjakatto ja katteena on punainen betoni-kattotiili. Kattoon liittyy runsaasti kerroksellista vaikutelmaa lisääviä ja perusmuotoa häivyttäviä aiheita. Päädyissä on mm käytetty porrastettua räystäslinjaa ja pitkillä sivuilla räystäslinjaa katkaisevat erilaiset frontonaiheet.

Sisäpihalla on koko julkisivun mittainen terassi, jonka päällä on parveke. Pohjakerrokseen liittyvä terassi jatkuu betonikiveyksenä pihalle. Parvekkeelle tuo valoisuutta kaiteessa, seinällä ja katossa toistuvat valkoiseksi maalatut puupinnat.

Sisätilat

Kurjenmäkikodit ovat sisätilan ratkaisuiltaan poikkeuksellisia ja vanhainkotiarkkitehtuurissa edistyksellisiä. Sisääntuloaula sekä lukuisat oleskelu- ja ruokailutilat on liitetty osaksi rakennuksen selkärankana kulkevaa mutkittelevaa ja moni-ilmeistä sisäkatua. Potilashuoneet ja aputilat on ryhmitetty sisäkadun varteen solumaisina kokonaisuuksina. Näiden väliin, ikäänkuin kadun risteyskohtiin, sijoittuvien oleskelutilojen kautta kantautuu sisäkadulle luonnonvaloa eri puolilta ja samalla avautuu vaihtelevia näkymiä piha-alueille. Oleskelutiloihin on pyritty luomaan yksilöllistä tunnelmaa kaartuvien ja suorasta koordinaatistosta poikkeavia seinälinjoin sekä materiaali- ja väri vaihteluin. Käytävään liittyviä oleskelutiloja rajaavat katon puurituläverhoukset sekä väri- ja materiaalivaihtelut lattiasa. Katumaista tunnelmaa luovat lisäksi potilashuoneiden sisäänkäyntien edustojen pienet katosaiheet ja lyhtymäiset seinävalaisimet. Osassa oleskelutiloja on tunnelmanluojana muuratut takat.

Sisääntuloaulaan liittyy korkea toiseen kerrokseen jatkuva avoin tila. Tilaan tuo erityistä juhlavuutta välipohjan aukon ja kaiteen aaltoileva muoto.

Kodinomaisuutta on pyritty luomaan myös kalustevalinnoin ja sisustuksen keinoin. Sisustuksessa on käytetty myös antiikkihuonekaluja ja muita kodin huonekaluja ja seinille on ripustettu ryijyjä ja tauluja. Myös

potilashuoneissa tavoitteena on ollut mahdollistaa omien kalusteiden käyttö.

Käytävä- ja oleskelutiloissa on käytetty runsasta väritystä tunnelman luojana ja tehosteena. Värejä on myös hyödynnetty huomioväreinä ja tunnistettavuutta helpottamaan. Väreissä toistuvat aikakaudella suosittu pastellisävyt. Potilashuoneissa värityksen on hillitympi, seinät ovat yleensä valkeaksi maalatut ja niihin liittyy koristeena kapea boordi.

Julkisivujen säilyneisyys

Kurjenmäkikotien rakennukset ovat säilyneet ulkoiselta ilmeeltään alkuperäisinä. Rakennuksiin ei ole tehty laajennuksia eikä julkisivun osia tai rakenteita ole tiettävästi uusittu. Maalauskorjauksia on tehty mm parvekkeilla.

Sisätilojen säilyneisyys

Molemmat rakennukset ovat sisätiloiltaan varsin hyvin säilyneitä. Osassa tiloja on pintoja kunnostettu ja uusittu. Kalustemuutoksia on tehty mm pesu-, terapia ja keittiötiloissa. Ainoa rakennuslupaa edellyttänyt muutos on vuonna 2009 toteutettu palosuojaustason muutos. Tuolloin rakennuksiin lisätyn sprinkleröinnin yhteydessä on oletettavasti myös alakattoja uusittu laajemmin. Sisätilojen väriytyksen säilyneisyyttä ei ole voitu varmistaa koska alkuperäistä värisuunnitelmaa ei tämän selvityksen yhteydessä ole löytynyt.

Edustavuus, kaupunkikuvalliset ja kulttuurihistorialliset arvot

Kurjenmäkikoti 1 ja 2 rakennuksilla on erityistä kulttuuri- ja sosiaali-historiallista arvoa hoivatyön uuden ajattelumallin ja toteutuksen eli kodinomaisen hoivakodin pioneereina. Tilaratkaisuja ja sisätilojen toimivuuteen ja tunnelmaan vaikuttavia tekijöitä on kehitetty monipuolisesti aikakauden postmodernin arkkitehtuurin hengessä. Arkkitehtuurissa korostuvat muotojen rikkaus ja runsas värien käyttö, sekä tyyllisuunnalle tunnusomaiset aiheet, kuten mm. julkisivun raita-aiheet, kevyitä katoksia kannattavat paksut betonipilarit, ruutuikkunat ja vinokulmaiset erkkeriaiheet. Yksityiskohdissa on paljolti käytetty aikakauden teollisen rakentamisen tyyppiratkaisuja, jotka rakennusten monimuotoisuudesta huoli-

matta luovat julkisivuihin anonyymiä ja jossain määrin viimestelemätöntä vaikutelmaa.

Rakennukset on huolella sovittu kunnalliskodin ympäristöön muodostaen siinä oman kokonaisuuden. Tontin sisäosaan kunnalliskodin asuntolan taakse sijoituvilla rakennuksilla ei ole erityistä asemaa laajemmassa kaupunkikuvassa. Muurimaisesti jäsentyvien vanhainkotirakennusten ja kunnalliskodin vanhempien rakennusten väliin muodostuu kiinnostavia ja tunnelmallisia tilasarjoja, joissa korostuu puistomaisen ympäristön vehreys ja vanhat yksittäiset puut. Kunnalliskodin vanhat laitosrakennukset ovat muuttuneessa käytössään edelleen säilyttäneet hallitsevan ja alueen identiteetin kannalta keskeisen asemansa.

Lähteet

KYTO Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala

TKA Turun kaupunginarkisto

RVV Turun kaupungin rakennusvalvonta

KA Turun kaupunki, konsernihallinnon arkisto

TMK Turun museokeskus

Kartat ja tietokannat:

Muinaisjäännösrekisteri.

<https://www.kyppi.fi/>

Museon informaatioportaali (MIP). Turun museokeskus.

<https://mip.turku.fi/>

<https://vanhusty.wordpress.com/vanhustyon-historia/>

<https://mainiokodit.fi/ajankohtaista/vanhusten-hoidon-historiaa-miten-van-hainkoti-ja-tehostettu-palveluasuminen-saivat-alkunsa>

Turun kaupunki, karttapalvelu

<http://www.gardenartsociety.fi/PM/ruissalo.html>

Kaavat, suunnitelmat, tutkimukset

Turun kaupunki, kaupunginarkisto, piirustuksia, karttoja

Turku kaupunki, rakennusvalvontaviraston arkisto, rakennuslupa-asiakirjoja ja piirustuksia

Turun kaupunki, konsernihallinnon arkisto, piirustuksia ja muutoksiin liittyviä asiakirjoja

Kirjallisuus, selvitykset

Antikainen Jimi. Turun lähiöiden suunnittelijat ja arkkitehtoniset erityispiirteet.

s.28-31. Ympäristö- ja kaavoitusvirasto, Yleiskaavatoimisto 2012

Fagerström Sofia, Launonen Suvi, Lehtinen Tarleena & Nikula Anni, Vanhusten-hoidon historia. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

ISSN 1798-2022.

<http://www.oamk.fi/epooki/2016/vanhustenhoidon-historia/>

<http://www.tyovaenliike.fi/tyovaenliikkeen-vaiheita/alasivu-1/koyhainhuolto-sosiaalihuollon-alkuvaiheita/>

Jutikkala, Eino, Turun kaupungin historia 1856-1917. Ensimmäinen nide. Turku 1957.

Jutikkala, Eino, Turun kaupungin historia 1856-1917. Toinen nide. Turku 1957

Kurri, Karin. Turun keskustan inventointien täydentäminen ja tarkastaminen 2018. Varsinais-Suomen maakuntamuseo. Kohde 853-009-0011-0002/ Juhana Herttuan koulu ja 853-009-0011-0001/ Merenkulkuoppilaitos

Laakso Veikko. Turun kaupungin historia 1918-1970, ensimmäinen nide 1980

Oja, Aulis: Kaarinan pitäjän historia I. Kaarina keskiajalla ja 1500-luvulla. Turku 1946.

Olavinen, Iris, Köyhäinhuolto-sosiaalihuollon alkuvaiheita

Pargas Kungörelser 5.3.1930

Pitkänen, Kari, Puoli vuosisataa vanhustyötä – Vanhustyön keskusliitto 50 vuotta. Vanhustyön keskusliitto 1999

Saarinen Samuli. Luolavuoren vanhainkoti rakennushistoriaselvitys. Kaupunkiympäristötoimiala, kaavoitus 2019.

Schalin, Mona 1998. Arkkitehtuuri ja rakennuskulttuuri 1930-luvulta 1990-luvulle. Teoksessa Suomen taiteen historia (s.390-394)

Seligson David. turun kaupunginsairaala 100-vuotishistoria. 1987

Uusi Aura 29.11.1936 s.6-7

Uusitalo Sinikka. Turun kaupungin historia 1918-1970, toinen nide.

Vaivaishoidon vaiheet Suomessa

<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Vaivaishoito>

Vanhustyön keskusliitto, historia

<https://vtkl.fi/liitto/historia>

Kuvalähteet

Finna (www.finna.fi)

Turun kaupunki, konsernihallinnon arkisto

Turun Museokeskus

Kuvat, joissa lähdeä ei ole mainittu on selvityksen tekijän ottamia.